

AFGIFTEKANTOOR GENT X

Tweemaandelijks tijdschrift van Natuurreservaten vzw
juli 1999 - 21e jaargang nr.3

natuur r e s e r v a t e n

Wandelen in de
**BRABANTSE
ARDENNEN**

VLIER

Glimwormen

Werk voor de boeg

Een regeerperiode is ten einde, een volgende begint. Tijd voor een balans! In de voorbije jaren werden — eindelijk — mogelijkheden geschapen voor een voldragen natuurbeleid. Het nieuwe 'natuuredecreet' voerde termen in zoals 'zorgplicht' en 'Vlaams Ecologisch Netwerk'. Het reikte ons het nieuwe instrument 'natuurinrichting' aan, waar-

door de grote middelen van de ruilverkaveling (ik huiver nog steeds als ik aan de eerste ruilverkavelingen terugdenk) nu ook voor natuurbehoud en natuurontwikkeling kunnen worden ingezet.

Bovendien werden een aantal belangrijke uitvoeringsbesluiten van dit nieuwe decreet genomen — reeds meer dan 25 jaar Wet op het Natuurbehoud opleverde. Ook het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen omvat bindende bepalingen rond de afbakening van de natuurlijke structuur, 38 000 ha nieuwe natuurgebieden en 10 000 ha bosuitbreiding moeten in de gewestplannen worden opgenomen. Zowel inzake Ruimtelijke Ordening als inzake Natuurbehoud werden dus bakens verzet.

Het mestdecreet daarentegen had niet zoveel wind in de zeilen. Over de toepassing van het oude kunnen we beter zwijgen, terwijl de bal van het nieuwe (tijdelijk) naar Europa werd doorgespeeld. Om zeker geen ontevreden kiezers te maken ... Intussen blijft voor natuur en milieu wel kostbare tijd verloren gaan. Ook de discussies over de afbakening van het VEN en enkele gewestplanwijzigingen, waar mondjesmaat uitbreiding van natuurgebieden aan bod kwam, voorspellen weinig goeds.

Bij de uitvoering van die mooie ideeën op het terrein stellen we dus steeds opnieuw vast dat — alle politieke afspraken ten spijt — sommigen permanent de realiteit van Vlaamse én internationale reglementeringen negeren. Telkens weer stellen ze afspraken in vraag en hollen ze compromissen steeds verder uit. Ik hoef u niet te zeggen dat deze tactiek voor de natuur zeer nefast is. De gestage achteruitgang van de natuur is dus nog lang niet gestopt.

De nieuwe Vlaamse regering heeft dus nog werk voor de boeg. Ze moet ook op het terrein waarmaken wat in decreten en besluiten wordt bepaald. Dit vraagt ook veel creativiteit van de afdeling Natuur, het Instituut voor Natuurbehoud en ook van een vereniging zoals Natuurreservaten vzw. Het is al lang mijn oprechte mening dat het natuurbehoud in Vlaanderen alleen vooruitgeholpen wordt door een sterke band tussen deze drie actoren. Onze vereniging is steeds een krachtige pleitbezorger geweest, zowel voor de oprichting van het Instituut als voor de versterking van de afdeling Natuur. Sommigen denken er aan om deze jonge administratie samen te voegen met de afdeling Bos en Groen. Wij blijven er echter van overtuigd dat alleen een krachtige, afzonderlijke beleidsafdeling Natuur een waarborg is om de belangen van het natuurbehoud optimaal te garanderen. Ook tussen twee gelijkwaardige maar onafhankelijke partners kunnen noodzakelijke afspraken over aankoopbeleid, educatieve centra ... goed functioneren. Het veiligstellen van de toekomst van het natuurbehoud binnen AMINAL wordt dus reeds een eerste test voor de nieuwe Vlaamse regering. Wij kijken er met veel belangstelling naar uit.

Walter Roggeman

voorzitter Natuurreservaten vzw
mei 1999

Voorpagina
Zwanebloem
Foto: Michel Decler

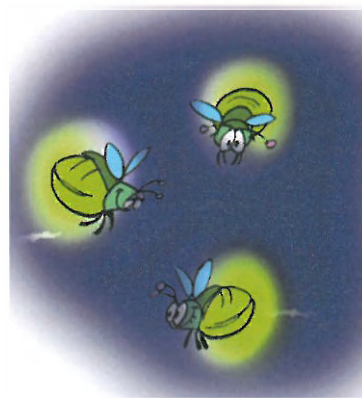
Editoriaal	2
Wandeling Beersel: Brabantse Ardennen Stef Boogaerts & Piet Onnockx	4
Opkikker	10
Vlier Jan Heyvaert & Herman Stieperaere	12
Allen daarheen Nacht	16
BirdLife International Wim Van den Bossche	18
Cursief Michel, Jean-Pierre en de anderen Jan Heyvaert	19
De mens achter Natuurreservaten vzw Gilbert Capellen Stef Boogaerts	20
KrisKrasNatuur	22
Middelpunt Papenbroek Stef Boogaerts	24
Open Natuurdagen	26
Glimwormen Raphaël De Cock	28
KrisKrasNatuur & Mailbox	30
Interview Jan Oosterwijk (Nature & Discoveries) Stef Boogaerts	32
Puur Natuur Strand Stef Boogaerts & Patrick Storms	34
Groene Winkel	36
Allen daarheen Vlinders	38
Wandelkalender	40
Natuur in de stad Mechelen Stef Boogaerts	44

Natuur in Mechelen

Natuur wordt in het stedelijk milieu steeds belangrijker. Mensen willen wel degelijk in de stad wonen, op voorwaarde dat ze mooi, aantrekkelijk, groen en leefbaar is. Wij hebben Mechelen terzake even op de rooster gelegd: prachtige stad, maar nog héél veel werk aan de winkel ...

Blz. 44

Glimwormen

Bij vroegslapers is hij wellicht onbekend. Avondwandelaars daarentegen hebben zich ongetwijfeld al vaak afgevraagd wat zo'n glimworm nu eigenlijk is en hoe hij zo'n prachtig lichtsignaal produceert. UIA-wetenschapper Raphaël De Cock vertelt er u graag het fijne over!

Blz. 28

Wandelen in Beersel

Wellicht is deze streek — op het Hallerbos na — bij velen volstrekt onbekend. Volkomen onterecht! Het landschap is er overweldigend, de natuur erg mooi en waardevol. Redacteur Stef Boogaerts en de Beerselse natuurbeschermers Piet Onnockx hebben de wandeling alvast met veel plezier voorgedaan.

Blz. 4

Vlier

Erg geliefd is de Vlier doorgaans niet. Vaak worden hem zelfs allerlei magische eigenschappen toegeschreven. Toch is het een erg boeiende en waardevolle plant. Jan Heyvaert en Herman Stieperaere 'flierefluiten' voluit over fluitjes, siroop, mossen en alle andere dingen die je over deze Vlier wil weten.

Blz. 12

Natuurreservaten vzw Vereniging voor natuurbehoud in Vlaanderen

Meer en betere natuur in Vlaanderen

Sinds 1951 zet Natuurreservaten vzw zich met hart en ziel in voor alle natuur in Vlaanderen. Na de aankoop van de Snekensvijver in Lichtaart — het eerste Vlaamse natuurreservaat dat door een private natuurvereniging werd aangekocht — volgden nog vele andere gebieden. Zo beheert onze vereniging momenteel bijna 230 natuurreservaten. Samen goed voor meer dan 6.100 ha, waarvan ruim de helft in eigendom. Ons reservatenareaal telt grote, bekende natuurreservaten als de Blankaart, de Kalkense Meersen, het Mechels Broek, de Doodse Bemde, de Demerbroeken, het Hageven, de Maten, de Vallei van de Zwarte Beek en het Voerense Altenbroek. Maar Natuurreservaten vzw schenkt ook aandacht aan de 'kleinere natuur' in uw buurt: kleinere natuurgebiedjes, een bomenrij, houtkant, beek of wegberm. Natuurreservaten vzw draagt zorg voor het hele landschap.

Natuur voor Iedereen

Natuurreservaten vzw telt inmiddels ruim 40.000 leden. Allemaal gewone Vlamingen zoals u en ik. Vlamingen die vinden dat natuur belangrijk is, die natuur willen behouden voor ons, en voor al wie na ons komt. 40.000 Vlamingen ook die houden van een flinke wandeling in onze mooie natuurgebieden. Die het op prijs stellen dat de gebieden van Natuurreservaten vzw in grote mate openstaan voor bezoekers. Die gebruik maken van de wandelpaden, de vogelkijkhutten, bezoekerscentra en infopanelen die Natuurreservaten vzw bouwt om het de bezoeker makkelijk en aangenaam te maken.

'Natuur voor Iedereen' is bij Natuurreservaten vzw dus niet zomaar een slogan. Het is de totaalvisie waarmee onze vereniging in Vlaanderen aan natuurbehoud werkt.

Ruimte voor Natuur

Natuurreservaten vzw zet zich bovendien niet alleen voor z'n eigen natuurterreinen in. Voor Natuurreservaten vzw is alle natuur belangrijk. Daarom dringen we er bij de overheid voortdurend op aan om zorg te dragen voor wat Vlaanderen aan natuur rest. Via nieuwe wetten, extra geld en inzet van meer mensen kan de Vlaamse overheid het Vlaamse natuurbeleid vorm en inhoud geven. De overheid moet natuur ruimte en toekomst geven.

Daarom organiseert Natuurreservaten vzw, samen met Amlinal afdeling Natuur, de campagne Ruimte voor Natuur. Het Natuurdecreet en het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen leggen een stevige basis voor een efficiënt natuurbeleid. Samen met de Vlaamse overheid wil Natuurreservaten vzw werk maken van de verdere invulling en uitvoering van deze historische initiatieven.

BirdLife International

Natuurreservaten vzw werkt niet alleen aan de natuur in Vlaanderen. Als Vlaamse partner van BirdLife International, een wereldomspannende natuurbeschermingsorganisatie, werkt Natuurreservaten vzw ook op wereldschaal mee aan het behoud van natuurwaarden en biologische diversiteit.

**NATUUR
RESERVATEN**
vzw

VERENIGING voor NATUURBEHOUD
in VLAANDEREN

Koninklijke Sint-Mariastraat 105
1030 Schaarbeek
tel. 02/245 43 00
fax 02/245 39 33
E-mail: nr@bitserv.com of
natuurreservaten@bitserv.com

Natuurreservaten vzw wordt
structureel gesteund door

Een en al energie voor u.

Heuvelende charme ten zuiden van Brussel

De Brabantse Ardennen: meer dan een decor voor wielervedstrijden

Dat er ten zuiden van Brussel nog een stukje onvervalst Vlaanderen ligt, zal bij vele Vlamingen onbekend zijn. En hoe dat vergeten lapje er dan wel mag uitzien — dat is voor de meesten ongetwijfeld een nog veel groter raadsel.

Dat is zonder meer jammer, want de schoonheid van deze Brabantse Ardennen kent in Vlaanderen nauwelijks haar gelijke.

tekst: *Stef Boogaerts*

foto: *Piet Onnockx, Wim Roobaert & Marc Provost*

Ten zuiden van Brussel liggen de 'Brabantse Ardennen' — een prachtig heuvelend en erg bosrijk gebied. De aanwezigheid van talloze bronnen en de afwisseling van kalkrijke lössbodems en zand zorgen bovendien voor een fascinerend ecologisch palet.

Grosso modo verdelen we de streek in twee: de laaggelegen Zennevallei en het heuvelende landschap aan de rand ervan. Ooit bezorgde de industrie in de Zennevallei de streek grote rijkdom, nu getuigen leegstaande gebouwen van dat rijke verleden. Het kanaal Brussel-Charleroi en de E19 hebben zich brutaal naast de Zenne genesteld, de TGV doet dat momenteel nog eens over. Ecologisch hebben die activiteiten natuurlijk diepe sporen nagelaten. Wij

hijzen ons bijgevolg liever de charmante heuvels in: een klim van 40 meter tot ver boven de honderd — voor geoefende kuiters!

Heuvels, bossen en holle wegen

In tegenstelling tot het Pajottenland aan de overkant van de Zenne is dit gebied bijzonder bosrijk, bosrijker zelfs dan het gemiddelde in Vlaanderen. Vanzelfsprekend heeft het Zoniënwoud daar veel mee te maken,

maar ook het mooie, met prachtige beekvalleitjes doorsneden Hallerbos doet meer dan een duut in het zakje. Verder liggen er verspreid in het heuvelende gebied nog diverse Brabantse bossen, wat de regio meteen een donkergroen cachet geeft. Bovendien zorgt de afwisseling van kalkrijk löss en zand voor een bijzonder rijk ecologisch palet. Witte rapunzel, Wrangwortel en Voorjaarshelmblom profiteren volop van de kalk — je treft ze elders in Vlaanderen bijgevolg niet of nauwelijks aan. Het zand zorgt dan weer voor fraaie maar door bebossing en bebouwing bijna volledig verdwenen schrale heidegebieden. Plaatsnamen als Rilroheide, Destelheide en Solheide bewijzen dat het ooit héél anders is geweest ... Tot slot schenken natuurlijk ook de heuvels deze streek een bijzondere charme — de talrijke, diepe en natuurrijke holle wegen, omzoomd door dikke beuken of Robinia's, zijn daarvan een toevallig maar erg gelukkig gevolg.

Regionaal Landschap

Dat zo'n streek, op een boog-scheut van de uitdeinende Europese hoofdstad, ook op toeristisch-recreatief vlak heel wat te bieden heeft, is meer dan duidelijk. Dat hebben ook de mensen van het door Natuurreservaten vzw ondersteunde Regionaal Landschap Zenne, Zuun en Zoniën zeer goed begrepen. Natuurlijk beheert Natuurreservaten vzw in deze regio enkele fraaie natuurreservaten: de Kwadebeekvallei in Sint-Genesius-Rode, de Oude Zuun in Sint-Pieters-Leeuw ... Deze regio heeft dus veel meer te bieden dan alleen het om z'n Wilde hyacinten alom bekende Hallerbos!

We beperken ons hier echter tot Beersel, de gemeente waar we straks een prachtige wandeling willen maken. Bij natuurliefhebbers het bekendst is wellicht de Duling, het kalkrijke moerasgebied dat zich helemaal beneden in de diepe vallei van de Rilroheidebeek heeft genesteld. Dat gebied is eigendom van het Vlaams Gewest, maar wordt reeds jaren door lokale natuurverenigingen (o.a. Natuurreservaten vzw) beheerd.

In diezelfde omgeving bouwt ook Natuurreservaten vzw aan een bijzonder fraai project: Rilroheidebos. Makkelijk aankopen is het hier niet. De gronden zijn peperduur — zonder de

ruime steun van de Provincie Vlaams-Brabant én van de gemeente Beersel zou het ons nooit lukken!

Rilroheidebos

Het Rilroheidebos ligt op de steile flanken van de Zoniënbosbeekvallei. Het prachtige bos van Zevenbronnen — net over de grens met het Waals-Brabantse Braine-l'Alleud — ligt vlakbij, het Hallerbos wat verder.

Op het hogergelegen, zandige plateau vinden Valse salie, Stelkvaren, Hondsdraf, Bosanemoon ... beschutting onder de mengeling van aangeplante populieren, dennen en berken en spontaan opgeschoten Zomereiken, Haagbeuken en Zoetkersen. Waar de Amerikaanse vogelkers wordt gekapt, steken jonge heideplantjes spontaan de kop op.

Naarmate we van de helling af dalen vinden we meer leem in de bodem. Helemaal onderaan is het bijzonder nat — een gevolg van de overvloed aan kwelwater. Reuzenpaardenstaart, Moerasdistel, Moeraszegge, Slanke sleutelbloem. Eénbes, Bosbingelkruid en Boshyacint lusten dat wel!

In de natte broekbossen vinden we ook Moesdistel, Gevlekte aronskelk en Dagkoekoeksbloem, langs de beekrand groeit het zeldzame Paarbladig goudveil. De beek bewijst hoe mooi een beek wel kan zijn: schitterende structuur, zuiver water, veel afwisseling van diepe en ondiepe plaatsen ...

Steenputbeek

Met het kalkrijke moerasgebiedje in de vallei van de Kesterbeek maken we straks, tijdens onze wandeling, uitgebreid kennis.

Ook in de vallei van de Steenputbeek heeft Natuurreservaten vzw meer dan 10 ha in eigendom: loofbos en bronweilanden. Vooral het loofbos is in de lente de moeite meer dan waard, met de uitbundige bloei van onder andere Boshyacint, Goudveil, Witte rapunzel, Daslook en Bosanemoon. In de zeer zuivere Steenputbeek vinden we zelfs nog de zeldzame Beekforel en de al even merkwaardige Rivierdonderpad!

Hoog boven de Zennevallei

wandelen aan de fraaie rand van Brussel

Voor velen zijn de Zennevallei en de aanpalende heuvels totaal onbekend gebied. Volkomen ten onrechte, want landschappelijk is het één van de mooiste regio's van Vlaanderen, en ook de natuurwaarden moeten er beslist niet onderdoen voor vele andere streken.

Trek je wandelschoenen aan en je ogen open - je zult er voorwaar geen spijt van krijgen. Conservator Piet Onnockx en redacteur Stef Boogaerts hebben je de wandeling alvast met véél plezier voorgedaan.

1 We starten aan het fraaie gemeentehuis van Dworp. Voorheen stond hier de kerk, en dat merk je: de haan staat nog steeds op het dak, en ook het parament in Brusseliaan-ijzerzandsteen is een restant van de oude kerk.

Z'n functie als gemeentehuis is het gebouw intussen kwijt. Bij de gemeentefusies werd Dworp immers bij Beersel ondergebracht. Het nogal imposante bouwwerk doet nu dienst als bibliotheek en kinderopvang.

We nemen het voetpad rechts van het gemeentehuis en passeren de schandpaal uit 1750. Trapjes af en rechtdoor. Links op de oude kerkhofmuur vinden we onder andere Stinkende gouwe.

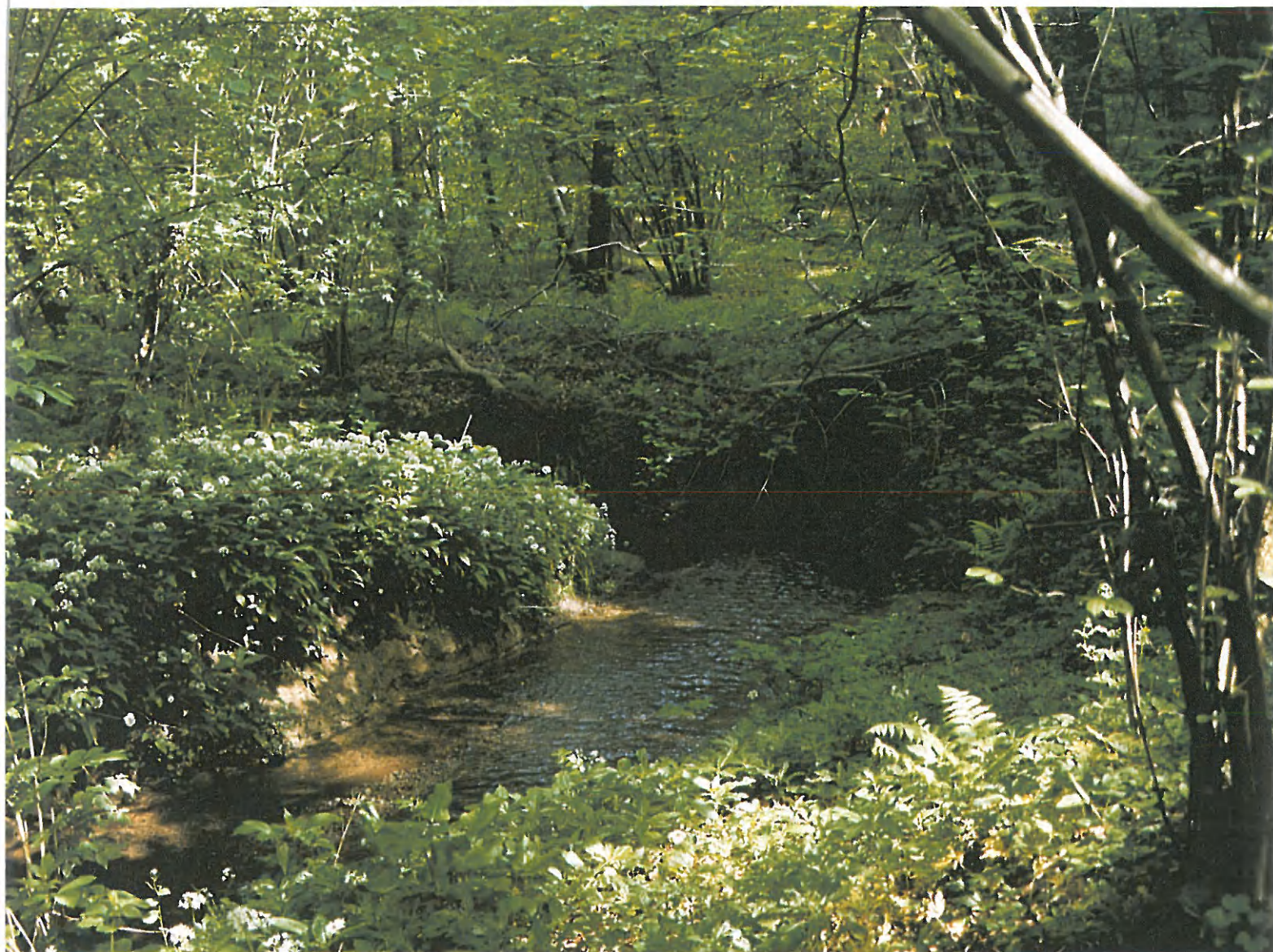
2 Over de beek nemen we de weg naar rechts. Tussen twee kapelletjes achter een hoge haag zien we een mooi gerestaureerd gebouw.

Aan onze rechterkant hebben we eerst een oude brouwerij, die binnenkort een herwaardering als woonproject krijgt. Net voorbij die brouwerij hebben we eerst een oude papiermolen, daarna een oude graanmolen. De afgetakte Molenbeek liep vroeger — nu onzichtbaar — tussen beide in. Waterkracht leverde immers de noodzakelijke energie voor beide molens.

Voor de brug nemen we het pad links van de beek: de Sint-Laureinsborreweg.

Naast ons ligt de sterk vervuilde Molenbeek. Vroeger werd die zwaar misbruikt door de inmiddels grotendeels gesloten fabrieken in Rode, nu zorgt huishoudelijk afvalwater voor een haast evenwaardig probleem. Gelukkig komt daar weldra verbetering in: de collector die het vuile water naar de waterzuiveringsinstallatie van Lot moet brengen is momenteel in aanbouw. En bovendien heeft het snelstromende beekje zelf een groot waterzuiverend vermogen.

3 Aan de rechterkant een voormalig moeras. De korte stammen van de wilgen bewijzen dat het werd dichtgestort. Achter de dennenbomen de papiermolen Debecker, bekend uit het boek 'Ene verwarde zaak' van Hendrik Conscience. De man die z'n volk leerde lezen kwam hier vaak wande-

De Steenputbeek is een voorbeeld van hoe een beek moet zijn: zuiver water, een mooie structuur, een rijke plantengroei. Dit valleitje is één van de mooiste en waardevolste gebieden van de streek. Hoeft het dan te verbazen dat Natuurreservaten vzw hier zijn oog liet op vallen?

len. Toen hij in Halle woonde, lag deze site op de route naar het kasteel van Beersel, waar hij regelmatig een pint kwam pakken.

Op een plat stuk in het weiland aan onze rechterkant zit de voor ons onzichtbare Sint-Laureinsborre, de 'gekerstende' bron (in tegenstelling tot de Duvelsborre die we straks passeren) waarvan het water zomaar over de straat stroomt. Sint-Laurentius is één van de twee patroonheiligen van Dworp, hij werd aanbeden tegen rappen en zweren. Vandaar Sint-Laureinsborre. Links nog een klein stukje moeras: vuilnis en verruiging hebben de waarde ervan inmiddels flink gereduceerd. Net voor de brug zien we een 'kossaardwoning'.

Een 'kossaard' was iemand die op een pachthof werkte en woonde, en in zo'n piepkleine woning verbleef wanneer er op het pachthof geen werk was.

4 We nemen het paadje recht door: Steenput. Let even op de stenen rotsbodem (Cambrium, 550 miljoen jaar oud) in het beekje — in Vlaanderen nooit gezien! In het voorjaar is dit een uniek stukje, vooral Daslook doet het hier erg goed. Net voorbij de Mariakapel stond vroeger papierfabriek 'de Meurs'. We wanen ons hier werkelijk in de Ardennen. De waterval die je hoort is de 5 meter diepe Steenput waarin vroeger het waterrad van de papiermolen stond. Deze molen was trouwens modern, want in 1836 werd

er de eerste 'continue' papiermolen van ons land geïnstalleerd.

Zuiver en sterkstromend water zorgden voor een ongekende bloei van de papierindustrie in deze streek. Het zeer nabije Brussel vormde immers voor een ideale afzetmarkt. In 1850 waren er niet minder dan 16 papierfabrieken op de Molenbeek en de Zevenbronnenbeek gevestigd.

5 Aan de brug kijken we nog even naar de beek in de diepte. Naaldvaren vinden we doorgaans op de rotsen in de Ardennen, dit is wellicht de enige standplaats in Vlaanderen.

We gaan eerst links, waar we tussen de bomen de oude steengroeve (Steenput) — nu vijver — ontwaren. 30 meter verder draaien we naar rechts. Vogelmelk, Speenkruid, Gevlekte aronskelk, Witte rapunzel, Boshyacint, Muskuskruid, Voorjaars-

helmbloem ... voeren hier in het voorjaar een ongelijke strijd met ontketende mountainbikers. En zowaar onze eerste Mispelstruik — typisch voor deze regio!

6 Een bakstenen brugje brengt ons op de linkeroever van de beek. Links zien we een mooi hooilandje met Dotterbloem (in de lente) en Grote Lisdodde.

We komen nu links aan de Herisemmolen — boerderij én kartonfabriek. De prachtig gerestaureerde fabriek vormt samen met de onmiddellijke omgeving een beschermd landschap. De molen is, net als taverne De Smidse, regelmatig open voor het publiek. Een bezoekje is dan meer dan aangewezen!

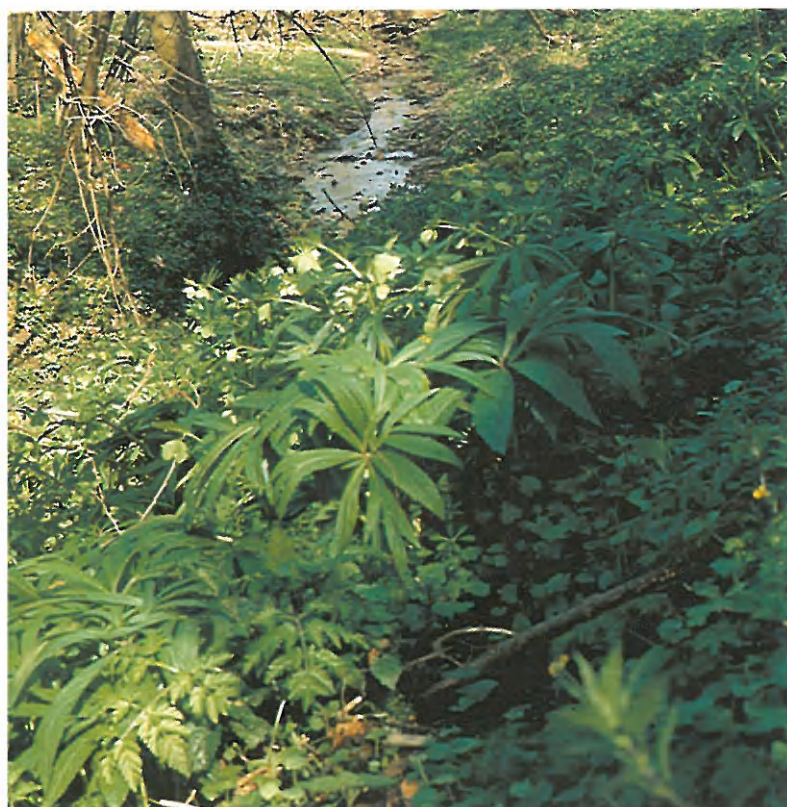
We nemen de weg door de site, de grens tussen Dworp en Alsemberg. De roze kasseitjes — moeilijk splijtbaar en dus erg onregelmatig van vorm — komen uit de Steen-

Reuzenpaardenstaart (boven) en Wrangwortel (onder) zijn twee van de botanische specialiteiten van de Brabantse Ardennen. In de Kluts, het brongebied van de Kesterbeek, vinden we beide soorten (foto onder).

In diezelfde Kesterbeekvallei beheert Natuurreservaten vzw een fraai natuurreservaat: het Kesterbeekmoeras. Gevlekte orchis en Pluimzegge zijn daar de belangrijkste botanische troeven.

Ondanks de hoge grondprijzen zet Natuurreservaten vzw z'n inspanningen ook in deze streek dus onverminderd voort. Gelukkig kunnen we daarbij een beroep doen op de ruime financiële steun van de Provincie Vlaams-Brabant en van de meeste plaatselijke gemeentebesturen.

put. De Fabriekstraat loopt dood op de J. Denayerstraat. Die nemen we links, de tweede weg (tevens GR) nemen we opnieuw links, naar omlaag.

7 Na 30 meter links op de hoek: de Duvelsborre, een niet gekerstende bron. De gemetselde bron is helemaal verdwenen, maar het water stroomt wel nog vlotjes over de weg. We klimmen rechts omhoog en krijgen een prachtig vergezicht op de kerk van Dworp als beloning. De natte weide aan onze linkerkant werd met sloten gedraineerd en met puin volgestort. Let ook even op het oude boerderijtje in Spaanse steen (lange, smalle baksteen) en de schuur in lokale kalkzandsteen.

8 Op het kruispunt stappen we rechts omhoog: de Dikke Meerweg. Links zien we opnieuw een Mispelstruik, rechts kalksteen in de holle weg. We gaan links omhoog en passeren het kruispuntje met de imposante eik. Is 1768, de datum van het kruisje eronder ook de plantdatum van de boom? Op de graft in de Begijnenbosweg een prachtige houtkant met Kardinaalsmuts, Sleedoorn, Hazelaar, Meidoorn, Knotteik. Geelgorzen

voelen zich in deze omgeving erg lekker.

Let ook even op de niveauverschillen: we zitten hier op een hoogte van 110 à 115 meter, terwijl de Zennevallei in het nabijgelegen Drogenbos op 40 meter ligt.

9 We verlaten het Heesterken en komen op een bredere asfaltweg — de ons inmiddels bekende Dikke Meerweg. Die Dikke Meer vinden we wat verder, in het midden van het kruispunt. Het is een dikke, bolle arduinen steen, die grotendeels in de grond verborgen zit. Deze 'Dikke Meer' is de sinds de gemeentefusies werkloze grenspaal tussen Dworp en Alsemberg.

We komen in een holle weg en genieten van de luwte van de dikke beuken. Twee exemplaren werden gekapt, de boer heeft inmiddels heraan geplant. Aan de rechterkant kijken we ook naar de prachtige knothaagbeuken. We komen nu in een open landbouwenclave met akkers en weiland. Even rondkijken leert ons dat hier heel wat bossen (5 tot 20 ha elk) verspreid liggen. We pikken nog even de leuke haag met Haagbeuk, Vlier, Peterselievlier, Hulst en Kriekelaar mee.

10 Aan het kapelletje van de Heilige Dominicus nemen we links: de Winterperre. We merken aan de rechterkant een laatste stukje ruïne in witte steen. Ooit was dit het imposante Hof te Winterperre. Een restant hoogstamboomgaard getuigt van een glorieuzer verleden. Aan de splitsing nemen we de 'doodlopende' straat links en dalen dan de eerste rechtsaf: het wandelpad met de dwarsbalk.

Links ligt een prachtig moeras: de Kluts. Dit Klutsmoeras is het brongebied van de Kesterbeek. Wrangwortel steelt hier de show. Rechts zit duidelijk een bron, het water stroomt zomaar over het weggetje.

We nemen de Klutsstraat links omhoog. Aan de rechterkant ligt een hobbelig terrein. Kunstmatig! Hier werd een verkaveling opgestart, een procedure bij de Raad van State zorgde dat het niet doorging, en het Vlaams Gewest werd veroordeeld voor het verlenen van een onwetige bouwvergunning!

11 De kunstenaar aan de linkerkant blijft beslist niet onop-

gemerkt. We klimmen verder omhoog en dalen vanaf het volgend kruispuntje weer bergaf. We blijven dus de Klutsstraat volgen. Net voor de huizen hebben we een prachtig vergezicht op Halle. Even verder nog een kunstenaar die werkt met scherven en wegwerpmateriaal: zijn 'tuin der onlusten'

(links). **13** Links zien we het Begijnenbos. Op het kruispunt met de bank nemen we links het pad er naartoe. In het bos houden we rechts aan en blijven dus boven op het plateau. Wie toch in de put wil afdalen moet er even verder weer uit — een inspanning te veel voor onze ver-

Knothaagbeuken zijn typisch voor deze streek, al zijn ze zelden zo mooi en indrukwekkend als dit oude exemplaar.

is een heuse belevenis.

12 We nemen de doodlopende Hoeveweg links. Rechts van de weg ligt ons natuurreservaat Kesterbeekmoeras. Dotterbloem, Pinksterbloem, Kleine valerian en Blauwe knoop (boven op de Pluimzeggenbulten!) zijn ons dankbaar voor het gevoerde natuurbeheer: maaien en nabegrazing met Galloways. Voor de Brede orchis is dit de enige standplaats in de streek. Net voor The Classic Domain nemen we het wandelpaadje rechts, tussen de dwarsbalken. We kronkelen even tussen hoge afsluitingen. Nog een Mispel! We gaan links omhoog, verlaten de kasseiweg en nemen de asfaltweg opnieuw links omhoog: de Donderveldweg. Links een populier met Maretak, in de verte het Sanatoriumbos met het voormalige sanatorium, momenteel een verblijf voor asielzoekers. We komen in de Grote Hertstraat (kassei) en lopen links, bergop dus. We nemen vervolgens de Begijnenbosstraat rechts. Rechts de Zennevallei en Brussel. We zien de koeltoren van Drogenbos (rechts) en de VRT-zendmast van Sint-Pieters-Leeuw

moeide benen!

Met Dalkruid en Wilde Hyacinth in het voorjaar wanen we ons in het Hallerbos — het bekende boscomplex op enkele boogscheuten hiervandaan. We komen op een kasseiweg: de Wortelenberg. Die nemen we links naar omlaag. In deze holle weg letten we even op de ijzerzandsteen.

14 Voor ons ligt de kerk van Dworp. Net voorbij het eerste huis links nemen we het wandelpad naar rechts, tussen twee hagen. Beneden aan het pleintje zien we rechts de Bruine Putberg. Die kennen we van wielervedstrijden zoals de Brabantse Pijl. Z'n naam heeft hij te danken aan de putten boven op de berg in het KAJ-domein — een gevolg van de vroegere ijzerzandsteenwinning. We passeren het 'Rood Kloosterke', een geklasseerd-gerestaureerd vakwerkhuis waar tijdens één of andere oorlog zusters onderdoken.

15 We lopen links omlaag — de Lotsesteenweg. Links appels met Maretak, rechts de torens van het Gravenkasteel van Graaf Cornet de Gréz van Dworp. Aan het kruispunt nemen we de Be-

ling, naast het cafeetje. Twintig meter verder steken we terug de Molenbeek over en komen achter het gemeentehuis van Dworp uit — het

einde van onze mooie maar zware wandeling.

tekst:

Stef Boogaerts & Piet Onnockx

foto's:

Piet Onnockx, Wim Roobaert & Marc Provoost

WANDELEN IN DWORP ZONDAG 1 AUGUSTUS '99

Op zondag 1 augustus organiseert afdeling Beersel speciaal voor de leden van Natuurreservaten vzw een begeleide wandeling in Dworp. We volgen daarbij vanzelfsprekend het in dit artikel beschreven parcours. Zo kan u het later, met vrienden of familieleden, makkelijk nog eens overdoen. OK? We spreken op zondag 1 augustus om 14.30u af aan het oud gemeentehuis van Dworp. Laarzen en verrekijker zijn beslist geen overbodige luxe. Voor meer info kan u terecht bij voorzitter Piet Onnockx (foto) van afdeling Beersel, 02/380 17 52.

Praktisch

lengte: De totale wandeling bedraagt ongeveer 15 km. Je kunt op twee plaatsen inkorten, zodat ieder z'n afstand kan bepalen. Hou er wel rekening mee dat het heuvelende landschap niet alleen bijzonder fraai is, maar ook knap lastig voor wie de hellingen moet opklimmen.

topografische kaart: 31/5-6 Halle & omgeving (1/25 000)

vertrek: gemeentehuis Dworp, Alsebergsesteenweg

bereiken: Autorijders nemen de E19 richting Mons/Charleroi, afrit 20, Huizingen, dan links naar Dworp.

Openbaar vervoer: veel beter, maar jammer genoeg niet zo makkelijk: Trein tot Halle of Buizingen, vandaar de bus richting Ukkel tot in Dworp.

daguitstap: Met de wandeling zijn we flink wat uurtjes zoet. Wie het ganse tracé rustig wil wandelen, trekt daarvoor best een hele namiddag uit. Je kunt je wandeling in Dworp natuurlijk combineren met een bezoek aan het bekende kasteel van Beersel. Ook het naburige Halle bezit heel wat fraaie historische gebouwen. Het Hallerbos ligt op een stevige steenworp, het Zoniënwood op enkele boogscheuten.

De moeite waard is ook de rozentuin van het kasteel Coloma in Sint-Pieters-Leeuw: van 15 mei tot 30 oktober gratis te bezoeken.

Voor de openingsuren van de Herisemmolen kan u terecht op 02/381 07 70.

info: Piet Onnockx, 02/380 17 52 (voorzitter Natuurreservaten vzw afd. Beersel)

Samenwerkings-akkoord met de JNM

Sinds jaar en dag werken Natuurreservaten vzw en de Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming voorbeeldig samen. Dat hoeft ook niet te verbazen: hon-

derden oud-JNM-ers vonden intussen 'onderdak' bij Natuurreservaten vzw, zowel in het professionele kader als bij de vrijwilligers — in de Raad van Bestuur, in de afdelingen, als conservator ... In een officiële vorm was die samenwerking echter nooit gegoten, en daar kwam recent verandering in.

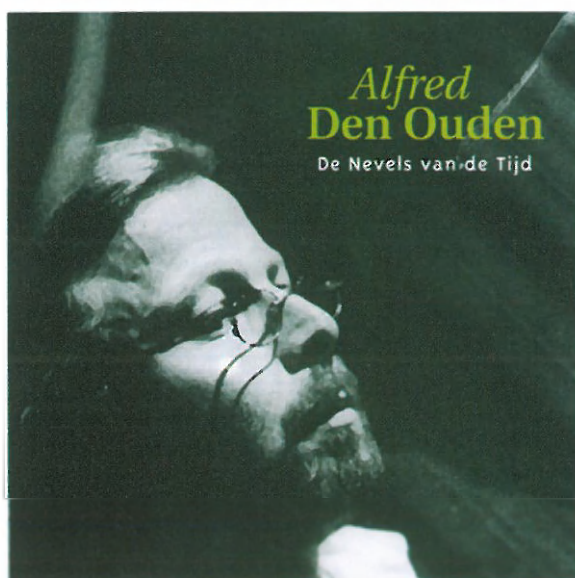
Op het jaarlijkse JNM-congres in Vilvoorde — traditioneel tussen Kerstmis en Nieuwjaar — ondertekenden vertegenwoordigers van beide verenigingen immers een samenwerkingsprotocol. Daarmee erkennen beide verenigingen mekaar specifieke rol in de milieubeweging, wat onder andere inhoudt dat Natuurreservaten vzw geen eigen jongerenorganisatie opricht.

Wie meer info wenst over de Jeugdbond (voor kinderen en jongeren van 8 tot 25 jaar), kan daarvoor terecht op het JNM-Bondssecretariaat, Kortrijksepoortstraat 140, 9000 Gent, tel. 09/223 47 81, fax 09/223 28 05.

Nevels van de tijd

Nieuwe CD van Alfred Den Ouden

In vorige NATUURreservaten kondigden we u 'Nevels van de tijd' aan, de nieuwe CD van Alfred Den Ouden. Als folkmuzikant heeft Alfred reeds een rijkgevoeld leven achter zich, maar van stoppen wil hij niet weten. Ook niet nu hij professioneel met natuurbehoud bezig is.

Alfred is momenteel erg nauw bij de bekende Vredesconcerten van Passendale betrokken, en bovendien vond hij de voorbije maanden de tijd om een nieuwe CD in te blikken — een CD waarvan de opbrengst integraal ten goede komt aan het reservatenfonds IJzervallei en Westland. 'Nevels van de tijd' is immers een gezamenlijk initiatief van Natuurreservaten vzw afdeling IJzervallei en folkmuzikant Alfred den Ouden, mogelijk gemaakt door een renteloze lening van TRIODOS BANK.

Die CD werd live voorgesteld tijdens de Open Natuurdagen op de Blankaart en in het West-Vlaamse Heuvelland. 'Nevels van de tijd' bevat 24 Nederlandstalige folk- en contemporary-nummers met natuur en milieu als rode draad en is vanzelfsprekend beschikbaar in de Groene Winkel van Natuurreservaten vzw.

650 fr.

Zomer-campagne

Wie deze zomer een stapje in de wereld zet, komt onvermijdelijk in contact met de kluit van Natuurreservaten vzw. Ook dit jaar organiseert Natuurreservaten vzw immers een zomercampagne. Onze promotieteams duiken overal op: op markten en beurzen, in drukke winkelstraten, op marktplaatsen, op de zeedijk ... Bovendien organiseren ze, samen met onze kustafdelingen, tientallen duin- en polderwandelingen. Het volledige overzicht vindt u in bijgevoegde folder.

Aarzel ook niet om als lid een praatje te maken met onze promotieteams. Wij weten immers ook graag wat u denkt over Natuurreservaten vzw!

5de benefietvoorstelling Mechels miniatuurtheater: 5 x 100 000 fr.

Natuur en cultuur gaan steeds vaker hand in hand. In Mechelen hadden ze dat vijf jaar geleden reeds begrepen. Toen sloegen het Mechels Miniatuurtheater en afdeling Beneden-Dijle de handen in elkaar. Een benefietvoorstelling van het bekende theatergezelschap was het gevolg.

Dit initiatief werd intussen jaar na jaar herhaald — dit voorjaar reeds voor de vijfde maal. 5 x 100 000 fr., dat is inmiddels een half miljoen voor ons ambitieuze reservatenproject in de Beneden-Dijlevallei. MMT, van harte bedankt!

Natuurreservaat Den Haart officieel geopend

Den Haart is een gloednieuw reservaatproject in Poederlee (Lille). We stelden u dit waardevol bosgebied in de vallei van de Aa reeds in een vorig nummer voor. Het gebied is ook archeologisch van groot belang. Opgravingswerken legden de funderingen van het in 1536 afgebrande kasteel bloot en leidden tot de ontdekking van verscheidene historisch waardevolle voorwerpen.

De officiële inwandeling van dit merkwaardige gebied kon bijgevolg op flink wat belangstelling rekenen. De honderden aanwezigen maakten enthousiast kennis met een gebied dat — dank zij Natuurreservaten vzw — voor het eerst sinds vele tientallen jaren opnieuw voor het publiek toegankelijk is. Natuur voor Iedereen is dus ook in Poederlee geen loos begrip!

Info: Chris Van Den Bosch, 014/88 04 24.

Waarvan akte

Ook de voorbije maanden ging het verwerken van terreinen flink verder. Tussen 1 april en 27 mei werd ons reservatenpatrimonium met ruim 87 ha uitgebreid — 70 ha eigendom en

- **Langdonken** (Herselt)
- **Vallei van de Zwarte Beek, middenstroom** (Lummen)
- **Gerheserheide** (Leopoldsburg)
- **Bovenschelde** (Merelbeke/Gavere/De Pinte)
- **Demerbroeken** (Scherpenheuvel-Zichem)
- **Bos van Aa** (Zemst)

17 ha huurverfocht

We zetten de uitschieters graag even op een rijtje:

- 5 ha
- 8 ha
- 11 ha
- 3 ha
- 3 ha
- 22 ha

Een vlier voor i

Betekom, mei anno 1999. Vier landbouwers hebben hun illegale ophoging van een terrein langs de Laak in de oorspronkelijke toestand hersteld en staan nu bij de rijkswacht. De man van Natuurreservaten vzw die klacht indiende, gaat akkoord met het gedane werk. Na afloop kunnen de vier niet nalaten hun misdrijf alsnog goed te praten: er groeiden daar toch geen waardevolle planten, alleen wat struiken "met van die zwette bezen".

Dit verhaaltje maakt duidelijk dat de Gewone vlier — want over diens zwarte bessen ging het — niet in hoog aanzien staat. Jammer, want in mei siert de vlier bosranden, heggen en vervallen schuurtjes met een deken van roomwitte bloemschermen. Later vieren de vogels feest met de bessen.

Daarenboven is de vlier één van de beste gastheren voor epifytische mossen (epifyten zijn planten die op andere planten groeien, zie kader).

Wat de vier boeren allicht niet wisten, is dat ook bij beheerswerken in reservaten de vlierstruiken vaak niet op veel mededogen moeten rekenen. Niet alleen jonge opslag moet eraan geloven, maar ook mooie oude struiken worden geveld.

Judasoor

Wat is er dan zo mis met de vlier dat men hem met wortel en tak uitroeit zoals de brandnetel? Het antwoord ligt grotendeels in die vergelijking besloten. Vlier en brandnetel zijn twee 'ruderaal' soorten, d.w.z. planten die het goed doen waar veel stikstof aanwezig is. Als dusdanig zijn beide een symptoom van voedselrijkdom in de grond, en dat is nu juist iets wat bij natuurbeheer vaak ongewenst is: men wil arme bodem, waarop orchideeën en andere zeldzame planten kunnen gedijen. Het is een typisch menselijke reactie: men houdt niet van de boodschap, en dus pakt men de boodschapper aan. En dat terwijl de vlier overal spontaan opschiet en daarom meestal 'natuurlijker' is dan bij voorbeeld de (terecht) alom geprezen Meidoorn, die

meestal aangeplant wordt.

Waarom de Vlier bij de rest van de bevolking weinig aanzien geniet, is moeilijker te verklaren. In de voorchristelijke tijd stond de struik hoog aangeschreven. Hij speelde een belangrijke rol bij de bezwering van het kwaad en werd in verband gebracht met vruchtbaarheid en wedergeboorte.

De komst van het christendom heeft die reputatie niet echt kunnen veranderen. Er werd verteld dat Judas, de verrader van Jezus, zich aan een vlier ophing; daarvan getuigt dan het Judasoor, een schelpvormige paddestoel die nagenoeg alleen op vlier voorkomt. Misschien bevestigde een dergelijke legende alleen maar de kracht van de vlier tegen het kwaad.

De vlier is niet alleen

Als u vlierbessen verwerkt, moeten ze van de Gewone vlier of van de Tros- of Bergvlier zijn: die van de Kruidvlier zijn giftig. In tegenstelling tot de Gewone vlier is de natuurlijke verspreiding van de Trosvlier grotendeels beperkt tot het zuiden van België. Zijn bessen zijn niet zwart maar vuurrood. De bloeiwijze is langwerpig, niet afgeplat. Een handig kenmerk is de kleur van het merg: bruin tot bruin-geel, niet wit. De bessen van de Kruidvlier zijn wél zwart, maar de plant is van de bruikbare soort onder meer te onderscheiden doordat de bladeren meer deelblaadjes hebben; het is ook geen houtachtige maar een kruidachtige plant, waarvan de bovengrondse delen iedere winter afsterven.

edereen

tekst: Jan Heyvaert & Herman Stieperaere
foto's: Michel Decler
illustratie: Omer Vandekerckhove

Brandnetel-Vlierenbos: het is niet al vlier dat blinkt

Sinds eind 1996 organiseert Bos en Groen de bosinventarisatie van het Vlaamse Gewest. Het project wordt dit jaar afgerond. Op een systematische manier worden in elke vierkante kilometer proefvlakken in bossen uitgezet. Het hoofdthema is bosbouwkundig, maar van ruim 1.500 proefvlakken wordt ook de vegetatie beschreven. Drie inventarisatieploegen in Gent, Hasselt en Turnhout, hebben daar een hele klus aan. Deze beschrijvingen zullen uiteindelijk via complexe technieken verwerkt worden om, voor het eerst in Vlaanderen, te komen tot een vegetatie-typologie van onze bossen. Het is belangrijk dat hierbij niet gewerkt wordt met zorgvuldig gekozen stukjes van onze beste bossen: er zal een beeld gegeven worden van de doorsnee-toestand.

Op basis van het eerste werkjaar werden 637 proefvlakken verwerkt tot een voorlopige typologie. En wat blijkt? Binnen de voedselrijkere bossen is de Gewone vlier zeer prominent aanwezig. Een klein

groepje opnamen van populierenbossen wordt zelfs vooral gekenmerkt door Gewone vlier en brandnetel. Wellicht is dit een teken van vermessing. Wellicht is dit ook de normale toestand in jonge bossen en aanplanten op voedselrijkere bodem. Geen paniek: er is geen enkele reden om de indicatoren met zeis en kapmes te straffen. Met toenemende ouderdom zullen zich nieuwe soorten vestigen. Zonder een basis-milieukwaliteit richt ons beheer hier overigens weinig uit. Zoals bij de beperking van de zwaveldioxide-uitstoot, die de epifytische mossen redde, zijn ook voor de stikstofproductie maatregelen nodig. Dan kunnen de inventarisatieploegen bij een volgende ronde hopelijk een kentering ten goede zien.

Bart Roelandt (Bos en Groen)
en Herman Stieperaere (Nationale Plantentuin)

Wasgoed

Of men de vlier daadwerkelijk bij woningen en waterputten aanplantte als beschermer tegen duivels en heksen, is moeilijk te controleren. Het kost een vlier namelijk absoluut niet veel moeite daar spontaan op te schieten. Zelfs op oude muren weet hij te ontkiemen. Dat heeft alles te maken met de favoriete verspreidingstechniek van vlierzaad. Vlierbessen zijn bij het begin van de herfst rijp, en dat is precies het moment waarop de vogeltrek op gang komt.

Zangvogels die de weg naar het zuiden kiezen, maken maar wat graag gebruik van die voedselbron. De pitjes vallen nadien overal waar de vogels komen: spreuwen slaapplaatsen en vogelbosjes staan vol vlier, maar ook menige huismoeder kent de zwartpaarse vlekken op het wasgoed. In de buurt van landelijke woningen valt zo'n zaadje altijd goed, omdat daar door allerlei organisch afval veel stikstof voorhanden is. Men hoefde met andere woorden niet veel te ondernemen om een 'beschermende' vlierstruik bij de woning

te krijgen. Vlier is dan ook een echte 'cultuurvolger' — op de Waddeneilanden verscheen hij zelfs pas nadat zich daar mensen hadden gevestigd.

Lekker

Dat deze wasgoedverpester toch zonder morren gedoogd werd, zal wellicht minder met zijn vermeende beschermfunctie te maken hebben dan met de vele materiële voordelen die een vlierstruik kan opleveren. Niet alleen vogels en epifyten varen er immers wel bij!

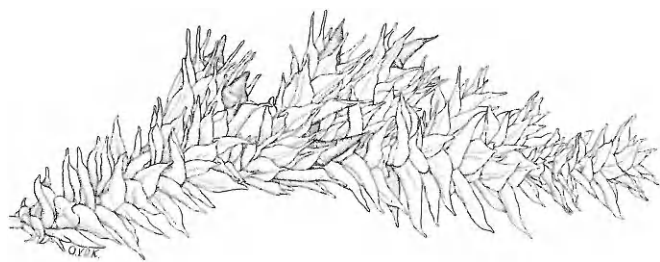
Het bekendst zijn de toepassingen waarmee we rechtstreeks in concurrentie treden met de trekvogels. Van de rijpe vlierbessen maakt men niet alleen de overbekende vliersiroop tegen hoest en aanverwante, men verwerkt ze ook in jam, wijn of zet ze op alcohol. Ongekookt werken de bessen en het sap sterk laxerend, maar pas hiermee op: dit is eerder een gevolg van de giftigheid van de groene delen. Maar een vlier is meer dan bes alleen. Wie niet uit is op de bessen (of een massa vlier ter be-

Vliermos, nu ook op andere boomsoorten!

Tot eind de jaren '80 werden de meeste mossen die op boomschors groeien (de zogenaamde epifytische soorten) als zeer zeldzaam beschouwd, zeker in Vlaanderen. Alleen in de duinen werden op Gewone vlieren in dichte struwelen en beschutte duinpannen nog interessante soorten gevonden. Het Vliermos was vrijwel tot de kust beperkt en groeide, zijn naam getrouw, alleen op Gewone vlier. Je moest echter al naar de streek van Boulogne in Noord-Frankrijk om echt goed ontwikkelde en soortenrijke vegetaties op bomen te vinden. En toen kwamen plots steeds meer berichten binnen over vondsten van nieuwe en interessante soorten. Eerst uit de Limburgse Kempen maar later ook uit de rest van Vlaanderen. Steeds waren de favoriete boomsoorten wilg, Canadapopulier en Gewone vlier. Natuurlijk zijn ook andere soorten erg interessant voor epifytische mossen, denk maar aan Es en in Hoog-België Gewone esdoorn. Maar in Vlaanderen spant ons drietal zeker de kroon. Zij hebben een mineraalrijke schors die de zure regen wellicht wat tegenwerkt. Wilg en populier groeien daarenboven dikwijls op zeer vochtige plaatsen. Mossen kunnen slecht tegen uitdroging, dit verklaart dus veel. Gewone vlier kan echter ook op drogere maar dan wel beschutte plaatsen zeer rijk zijn. De sponsachtige dikke schors houdt veel water vast en de diepe schorsspleten zorgen voor beschutting. Niet alleen worden nu in het binnenland steeds meer soorten gevonden, maar ook klassieke kustsoorten zoals het Vliermos worden tegenwoordig diep in het binnenland aangetroffen, zelfs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het groeit nu zoals vroeger ook weer op andere boomsoorten dan de vlier. Was het tot voor kort nauwelijks fertiel, dan zie je nu dikwijls ook de kapsels. Bij Lokeren stond een forse afhangende pol vol sporenkapsels op een populier. Toch zijn Gewone vlieren nog altijd erg interessant — wat niet wil zeggen dat op alle vlieren wat te vinden is. Vrijstaande vlieren zijn dikwijls zeer mosarm, maar soms rijk aan korstmossen. Maar zeker in vochtige bossen leveren zij een indrukwekkende lijst soorten op. Het is dan ook jammer dat zoveel vlieren achteloos zijn weggekap

uit onze reservaten. Tot overmaat van ramp is Canadapopulier ook niet echt populair en ruimt men wilgen zo gemakkelijk op in onze moerassen en hooilanden.

Waarom vinden wij nu zoveel meer epifyten (ook korstmossen overigens) dan twintig jaar terug? Het enthousiasme van enkele amateurs (Leo, André, Cecile, Odette, Dirk, Ivan, ...) is daar zeker niet vreemd aan. Zij zijn niet bang om in Wilgen en broze vlieren te klimmen, leerden moeilijke soorten kennen en gaven hun kennis aan anderen door. Toch wordt de uitbreiding ook in het buitenland waargenomen, tot in de rand van Londen. Zeer waarschijnlijk is dit een gevolg van de strenge maatregelen die de uitstoot van zwaveldioxide beperken, een voor mossen en korstmossen dodelijk gas. Wij mossenliefhebbers kijken uit naar de verrassingen die dit herstel van de biodiversiteit ons nog zal brengen. Laten jullie onze vlieren en wilgen staan? (H.S.)

Een klein stukje van een forse Vliermospol die op een populier in Lokeren werd aangetroffen.

schikking heeft), kan de bloemen gebruiken vóór ze de kans krijgen vruchtjes te worden. Vlierbloesemthee, als zweetbevorderend huismiddeltje bij koorts en verkoudheid, trekt men door 2 flinke eetlepels bloemen te overgieten met een kwart liter kokend water en 10 minuten te laten trekken.

Ook de gezonde mens heeft wat aan vlierbloemen: sommigen maken er wijn van, anderen houden het bij een alcoholvrij siroopje (zie recept). Leuk in de creatieve keuken zijn vlierbloesempannenkoeken, die handig gebruik maken van de vlakke vorm van de bloesemtulpen. Giet beslag in de pan en leg de bloemtul er onmiddellijk ondersteboven in. Zodra het beslag stolt, kunt u de tul terugtrekken: alleen de steeltjes komen mee, de bloempjes blijven in de pannenkoek.

Piepschuim

Er zijn ook nogal wat toepassingen die niets met de inwendige mens te maken hebben. Het witte, gemakkelijk te verwijderen merg van de takken krimpt nauwelijks bij het drogen en is te gebruiken als een soort natuurlijk piepschuim. Het wordt gebruikt voor het opprikken van kleine insecten (in verzamelingen), als demonstratiemateriaal

in de elektriciteitsleer of om kleine objecten in te bedden zodat men daarvan coupes voor microscopische preparaten kan snijden. Ontdaan van het merg werden de holle takken vroeger door kinderen gebruikt als blaaspijp of proppenschieter. Er zijn zelfs eenvoudige muziekinstrumenten van te maken (zie 'Flierefluiten').

Er is dus echt wel voor iedereen een aspect dat de vlier waardevol maakt. Reden genoeg om de struik een natuurlijke plaats te geven. Vlier en brandnetel zijn weliswaar bezwaarlijk bedreigde soorten te noemen, maar veel andere ruderaale plantensoorten namen sterk af: onze dorpen en erven zijn veel te netjes geworden. Als uw tuin voldoende groot is kunt u dus een deel vrijmaken voor een echt vlier-brandnetelstruweel. Vogels en vlinders zullen u dankbaar zijn en de culinaire mogelijkheden zijn enorm. Errond kunt u een zoom — of noem het een border — laten ontwikkelen met Hartgespan, Citroenmelisse, Kattekruid, Damastbloem en diverse soorten munt. Een haag als afscherming zorgt voor minder wind en meer vochtigheid, zodat u 's winters ook nog kunt genieten van het groene mos op de vliertakken.

Vlier was één van de eerste boomsoorten waarop opnieuw epifytische mossen werden aangetroffen. Z'n dikke, sponsachtige schors houdt veel water vast en de diepe schorsspleten bieden beschutting. Nu de uitstoot van zwaveldioxide stilaan afneemt, duiken (korst-)mosses op steeds meer struik- en boomsoorten op.

Vlierbloesemsiroop

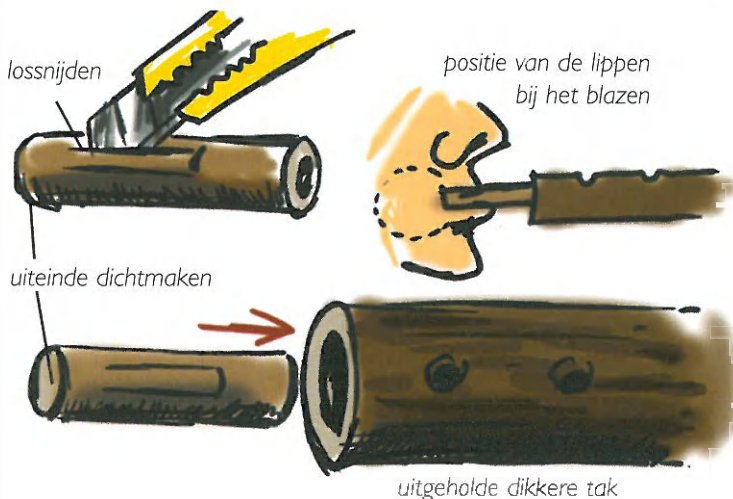
Naast de bekende vlierbessensiroop is er ook een dorstlessende vlierbloesemsiroop. Week 200g zorgvuldig gewassen vlierbloesenschermen een dag in een halve liter water met een theelepel citroenzuur (of het sap van enkele citroenen). Leg er een schotelje op, zodat ze goed onder water blijven. 's Anderendaags 1 kg suiker toevoegen en in een pan 10 minuten laten koken. Laten afkoelen en zeven door een schone doek. Indien minder dan 1 liter wat water toevoegen, anders nog wat laten inkoken. Aangelengd met koel spuitwater een ideaal tuin- of terrasdrankje!

Flierefluiten

Het woord 'flierefluiter' zou volgens Van Dale afkomstig kunnen zijn van de vlier, 'waarvan kinderen fluitjes maakten'. Zo'n vlierfluit maakt men met een vliertak die men in de winter afzaagt en meteen van zijn merg ontdoet. Drie weken laten drogen: een week buiten, een week binnen en een week op de verwarming. Binnenkant glad vijlen, een labium uitsnijden (zoals bij een blokfluit) en op regelmatige afstanden zes gaten branden — en u hebt al een primitief blaasinstrument. (Uitgebreide beschrijving verkrijgbaar via het Natuurreservaten-secretariaat.)

Een primitieve volksklarinet gaat als volgt: snij een lipje los van een uitgehold eindje niet te dikke tak dat aan één kant dichtgestopt is (zie tekening) en rek het een heel klein beetje open. Steek dit rietje in een dikkere, eveneens uitgeholde tak waarin u 6 vingergaten brandt.

De nacht wacht ...

Vleermuizen, glimwormen, uilen en nachtvlinders

Wanneer de nacht valt, gaan de meeste dieren slapen. Maar net als bij de mensen, kent ook de dierenwereld tal van uitzonderingen. Sommige dieren voelen zich pas lekker wanneer de schemering valt. Die dieren krijgen onze bijzondere aandacht. We wensen u bijgevolg veel nachtelijk plezier bij uw zoektocht naar glimwormen, vleermuizen, uilen, nachtvlinders ...

vrijdag 16 juli

Maldegemveld

(Maldegem)

In het Maldegemveld glimmen ze nog massaal — de glimwormen. Wie dat schouwspel wil meemaken, moet er wel als de kippen bij zijn. Het aantal deelnemers wordt om praktische redenen immers beperkt gehouden. We verzamelen om 22u aan restaurant 't Jagershof, Drongengoedweg 11, Ursl (Knesselare). Laarzen zijn noodzakelijk, een insectengids kan nuttig zijn. Voor meer info én de verplichte inschrijving kun je terecht bij Quercus, Steven De Bruycker, 09/347 31 08.

zaterdag 17 juli

Schobbejakshoogte

(Brugge)

Op de Schobbejakshoogte, een uniek natuurgebied met landduinen en heiderelicten, gaan we op zoek naar nachtvlinders. We komen samen om 22u aan het einde van de Lorreinendreef. Afsluiten doen we ruim na middernacht ...

Filip Roos, 050/37 76 01 geeft je graag meer info!

vrijdag 23 juli

Hobokense Polder

(Antwerpen)

Speciaal voor onze leden organiseert Raphaël De Cock, de auteur van het artikel op blz. 28-29, een glimwormenwandeling in de Hobokense Polder. We komen om 22u samen aan het station van Hoboken (hoek Schroeilaan-Scheldelei, Antwerpen). Om praktische redenen willen we u wel vragen om ons even te verwittigen van uw komst.

Daniella (02/243 13 38), Patricia en Marie-Rose (02/243 13 20) zitten op het secretariaat van Natuurreservaten vzw op uw seintje te wachten.

zondag 22 augustus

Oude stadswallen en omgeving

(Diest)

De Diestse stadswallen zijn bijzonder rijk aan vleermuizen. De ondergrondse kazematten en militaire stapelruimtes zijn een ideale winterverblijfplaats, op de boom- en waterrijke wallen vinden ze massa's voedsel. Afspraak aan het Eco-centrum, Provinciaal Domein Halve Maan om 20.30u.

Yves Beken, 013/66 39 58 is graag bereid u meer info te verstrekken.

GROENE winkel

Nachtvlinders in beeld

Handig brochuurtje met 29 (vrij) algemene nachtvlindersoorten. Makkelijk waar te nemen, want ze vliegen allen ook overdag. Volledig in kleur. Ideaal voor beginnende nachtvlinderkijkers!

160 fr.

Europese Nacht van de Vleermuis

Tijdens de derde Europese Nacht van de Vleermuis organiseert de Vleermuisenwerkgroep van Natuurreservaten vzw een dertigtal erg aantrekkelijke vleermuisactiviteiten.

Met de hulp van verstralers, bat-detectoren en hier en daar een licht-versterker maken we kennis met de wondere wereld van de vleermuizen. We brengen ook een bezoek aan overwinteringsplaatsen voor vleermuizen, pikken een voordracht mee of houden het gezellig in een 'batcafé' — een café, taverne, bezoekerscentrum ... waar u bij een drankje rustig kan luisteren naar de (door een batdetector geregistreerde en via een geluidsinstallatie versterkte) geluiden van voorbijvliegende vleermuizen. Voor een volledig overzicht van alle activiteiten verwijzen we graag naar de gelegenheidsfolder die u bij deze NATUURreservaten vindt.

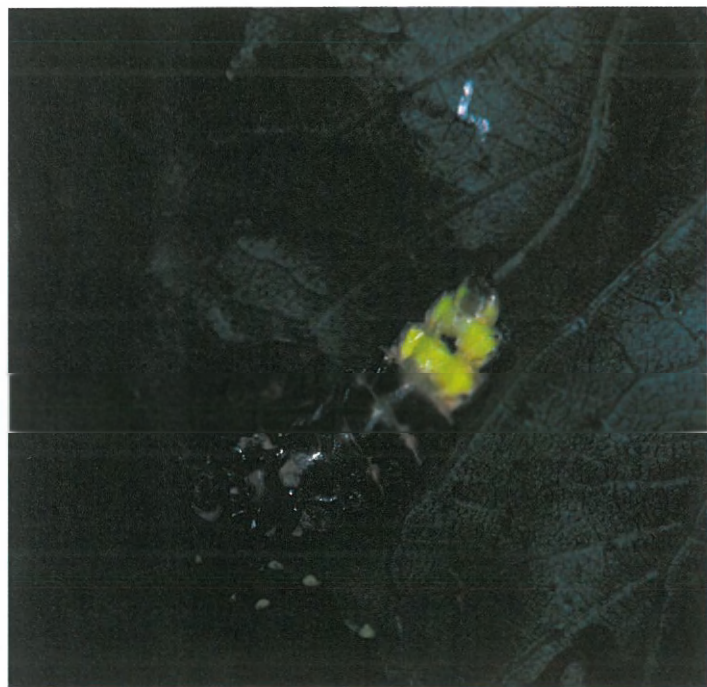
vrijdag 10 september

Vloethemveld

(Zedelgem)

Op het Vloethemveld staan vanavond de nachtproofvogels centraal. We verwachten je aan het Bezoekerscentrum Hoge Dijken, Oude Bruggeweg, Oudenburg om 19u30. Een verrekijker is meer dan nuttig!

Voor meer info verwijzen we graag naar Guido Bonny, 059/27 96 14.

zaterdag 2 oktober

Fort III

(Borsbeek)

Het Fort van Borsbeek (langs Krijgsbaan (R11) rond Antwerpen, in het verlengde van de startbaan luchthaven Deurne) is een van de belangrijkste overwinteringsplaatsen voor vleermuizen in Vlaanderen (ongeveer 150 stuks).

Naast een korte diareeks en een bat-detector-demonstratie gaan we op zoek naar de vleermuizen in het fort. Normaal gezien zijn er begin oktober al heel wat dieren naar het fort teruggekeerd. Ze zijn dan nog niet in winterslaap zodat u ze nog even slaapwel kan zeggen.

Afspraak tussen 20u en 21u, Fort van Borsbeek. Breng zaklamp, warme kledij en zeker rubberlaarzen mee.

info: Bram Van Ballaer, 03/321 58 47, e-mail: nrsv@mail.dma.be.

zaterdag 9 oktober

Bosbeekvallei

(As)

Met zaklampen gewapend trekken we door de Bosbeekvallei. We komen samen aan zaal Vona, Hoeverkerkweg, Opplabbek, tussen 19 & 21u, maar schrijven wel vooraf in: Miet Roosen, 089/85 22 83. Laarzen en zaklamp zijn onmisbare attributen.

Onze BirdLife-partner: Chinese Wild Bird Federation

Anders dan de naam doet vermoeden is de Chinese Wild Bird Federation (CWBF) niet op het Chinese vasteland actief, maar wel in Taiwan. De problemen waarmee onze Taiwanese collega-natuurbeschermingsorganisatie worstelt, klinken ons erg vertrouwd in de oren. Het eiland Taiwan is immers slechts iets groter dan België en toch wonen en werken er tweemaal zoveel mensen: 21,5 miljoen!

Taiwan

oppervlakte: 36 000 km²

hoogste punt: Yushan (3 997 m)

aantal inwoners: 21 466 000 (1996)

levensverwachting: 76 jaar

problemen: luchtvervuiling, vervuiling van rivieren, verstedelijking, zeer intensieve landbouw

aantal vogelsoorten: 500

aantal endemische vogelsoorten: 14

bedreigde vogelsoorten: 40

Zou er in België nog natuur zijn wanneer er meer dan 20 miljoen mensen zouden wonen? Die vraag laten we liever onbeantwoord, maar in het sterk geïndustrialiseerde Taiwan is men daar wonderwel in geslaagd. Al heeft de natuur daarbij zelf meer dan een handje geholpen: het vulkanisch en bergachtig karakter van het eiland maakt grote delen ervan immers vol-

strekt onbruikbaar voor bebouwing, landbouw, industrie ... Het grootste eiland van Taiwan is ongeveer 370 km lang en slechts 140 km breed. Toch bereiken de bergtoppen aan de oostzijde en in het centrale bergmassief een hoogte van bijna 4 000 m! Deze berggebieden zijn erg moeilijk in cultuur te brengen en grote delen van de 6 nationale parken zijn

dan ook nog ongerept. In die nationale parken vinden we de prachtigste vogelsoorten: Goudlijster, Blauwstaart en de nationale trots: de Mikkado fazant.

We mogen de Chinese Wild Bird Federation zonder meer onze sympathiekste en meest enthousiaste BirdLife-partner noemen! Deze natuurbeschermingsorganisatie heeft geen natuurgebieden in beheer, en toch propageert ze de slogan 'Natuur voor iedereen' nog beter dan Natuurreservaten vzw. Einde maart organiseert de Chinese Wild Bird Federation een Hawk-watch day: iedereen wordt die dag op een heuveltop nabij Chang-hua uitgenodigd om de trek van de Grey-faced Buzzard Eagle te observeren. In het voorjaar trekt deze bedreigde roofvogel van zijn overwinteringsgebieden in Maleisië en de Filipijnen naar zijn broedgebieden in Oost-Azië. Slechts enkele jaren geleden werden op deze heuveltop nog massaal roofvogels gevangen en gedood, nu genieten meer dan 10 000 toeschouwers van het indrukwekkend schouwspel van honderden cirkelende roofvogels en komen ze op een speelse manier alles te weten over het leven en gedrag van trekvogels.

Toch is het grootste succes van de Chinese Wild Bird Federation zondermeer de bescherming van het overwinteringsgebied van de Black-faced Spoonbill. Van de 6 lepelaarsoorten is dit de sterkst bedreigde — er zijn wereldwijd nog slechts 631 individuen geteld! In het estuarium van Tsengwen Hsi Ko bij Tainan overwinteren daar maar liefst 321 exemplaren van. Het is aan het CWBF te danken dat deze soort in dit door industrie, rijstvelden en visvijvers geïsoleerde estuarium nog kan voorkomen. De natuurbeschermingsorganisatie heeft al het mogelijke gedaan om de regering te overtuigen dit belangrijk gebied te beschermen en is daar gelukkig ook in geslaagd. Nu worden er wetenschappelijke studies over het trekpatroon en de voedselnoden van deze zeldzame lepelaar uitgevoerd zodat meer gebieden effectief voor deze soort kunnen be-

scherm worden. De trekbeweging van enkele exemplaren kun je trouwens nauwkeurig volgen op het internet: http://www.wnn.or.jp/wnn-n/w-bird/spoonbill/english/index_e.html.

Het CWBF heeft in maart j.l. zijn programma rond Belangrijke Vogelgebieden (Important Bird Areas) afgerond en aan regering, pers en BirdLife-partners voorgesteld. 52 'Belangrijke Vogelgebieden' werden op basis van wetenschappelijke gegevens afgebakend. Leefgebieden van endemische vogelsoorten, Black-faced Spoonbill, mangrovegebieden met veel reigers en watervogels en rustgebieden voor trekvogels moeten worden beschermd. Ook Natuurreservaten vzw was op deze wetenschappelijke bijeenkomst uitgenodigd. Met 30 andere BirdLife-partners hebben we CWBF kunnen ondersteunen in hun beschermingswerk, in zoverre dat een delegatie van BirdLife werd ontvangen door de Taiwanese president en vice-president. Zo werd deze BirdLife-bijeenkomst een belangrijke stap voorwaarts voor de effectieve bescherming van deze gebieden!

De Chinese Wild Bird Federation heeft 3 000 leden en werkt met 12 regionale verenigingen. Wie van plan is om Taiwan te bezoeken kan contact opnemen met de Chinese Wild Bird Federation, 1F NO 34 Alley 199, lane 30, Yung-Chi Rd. 110 Taipei, Taiwan R.O.C. Meer informatie vind je ook op het worldwideweb: HYPERLINK <http://www.com5.iis.sinica.edu.tw/~cwbf>

Michel, Jean-Pierre en de anderen

Hij merkte op dat ik — letterlijk — aan gewicht gewonnen had tijdens de jaren waarin we elkaar niet hadden gezien. Zelf leek hij mij geen haar veranderd, behalve dan juist zijn woeste haardos, die nu grijze plukken vertoont. Na al die jaren hadden we aan de kerk van, jawel, Denderwindeke afgesproken om foto's te maken in een stuk of vier reservaten aan weerszijden van de grens tussen Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen. Als je met natuurfotograaf Michel Decler op pad gaat, kom je onvermijdelijk terecht in een beleevingskader dat niet van deze tijd lijkt. Als een kind dat verrukt de wereld leert kennen laat hij je met andere ogen kijken naar al die dingen waaraan je gewoon geraakt bent. Wanneer hij in het warme strijklucht van de dalende zon bijna koortsachtig speurt naar mooie beelden, wordt ook de gewoonste ruigte waaruit wat verdorde sprietten pieken iets waaraan je niet zomaar voorbijloopt.

Die onbevangen blik van Michel is nog merkwaardiger als je weet dat hij net voor zijn bezoek aan mijn streek rondzwierf in de overweldigende natuur van Nepal. Dat hij ook verbleef en fotografeerde in India, op de Comoren, in Baja California en op nog zoveel andere fantastische plaatsen, maakt hem niet blind voor het mooie van bij ons. Zijn houding staat lijnrecht tegenover de geblaseerde blik van de toerist die de schilderachtigheid van zijn vakantiebestemming de hemel in prijst maar geen oog heeft voor authentieke schoonheid thuis — of ze zelfs mee naar de vaantjes helpt. Nog tijdens de rit naar Denderwindeke hadden conservator Jean-Pierre Somers en ik ons (zoals gewoonlijk) druk gemaakt over de architecturale misbaksels die massaal afbreuk doen aan de stijl van onze streek. Over de muren van conifeertjes, de veel te kort geschoren gazons en de kwistig gehanteerde herbicidespuit die eigenheden van het Vlaamse landschap vermaleren tot groene eenheidsworst.

Voor al die worstendraaiers moet Michel Decler, meer nog dan een Jean-Pierre of ikzelf, een wereldvreemde snuiter zijn. Maar zijn foto's vinden ze ongetwijfeld prachtig. Nu moeten ze alleen nog beseffen dat dergelijke beelden slechts kunnen als men het bestaansrecht van échte natuur onvoorwaardelijk erkent. Niet alleen op exotische locaties, maar ook bij ons.

Jan Heyvaert

Gilbert Capelle: Steunpilaar binnen & buiten

tekst

Stef Boogaerts

foto's:

Stef Boogaerts & Luc Daniëls

Natuurreservaten vzw is een vereniging van, voor en door mensen. Vrijwilligers vaak. Zij beheren onze reservaten, organiseren onze afdelingen, zetten wandelingen en andere activiteiten op poten, zitten het plaatselijke beleid achter de veren ... Minder bekend, maar even belangrijk zijn de vrijwilligers die op het secretariaat (meer dan) een handje toesteken. Eén van hen is Gilbert Capelle.

Gilbert is een Brusselaar — productiejaar 1937. Het is een echt zonnekind, geboren op 29 juni, en dat is hem ook aan te zien. Altijd is Gilbert goedgehumtst, altijd heeft hij een verhaal klaar. En altijd gaat dat verhaal over de natuur. Natuur is zijn leven: vrijdag helpen op het secretariaat, zaterdag werken in het Torfbroek, zondag op uitstap in één of ander natuurreservaat.

Prosit

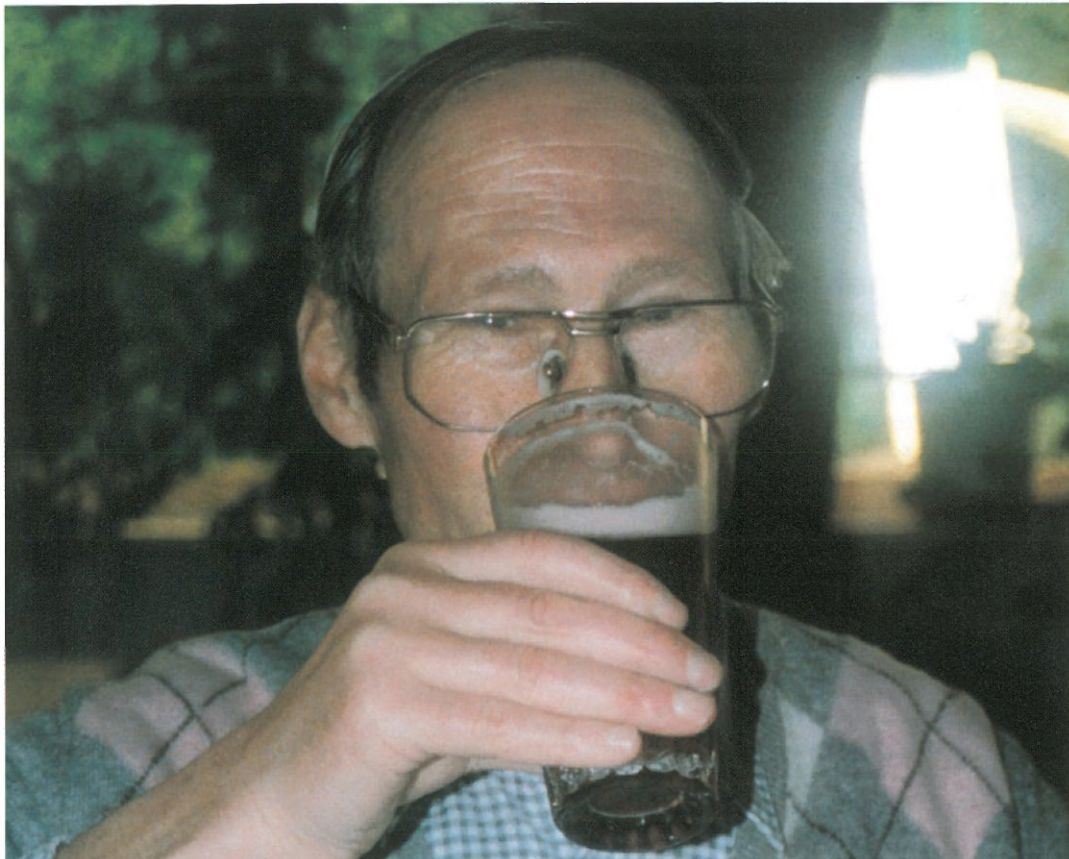
In de jaren '50 nam Gilbert Capelle de drankenhandel 'Brouwerij der seizoenen' over van zijn ouders. Van '76 tot '80 runde hij een café en daarna was hij werkzaam bij een drankenhandelaar. Het eerste deel van Gilberts leven stond dus in het teken van de 'drank'.

Toch zat ook de liefde voor de natuur diep in z'n genen. Al in 1972 werd hij lid van onze vereniging. Het duurde echter tot het begin van de jaren '80 vooraleer Gilbert op het groene toneel verscheen. Maar vanaf dan was het wel goed raak. Tweemaal per jaar trok hij op werkkamp naar de Semois en de Blankaart — de legendarische werkkampen uit die tijd.

Toen er vanaf 1984 vanuit het nationale secretariaat geen werkkampen meer werden georganiseerd, dreigde Gilbert verweesd achter te blijven. Joost Dewyspelaere, professioneel reservatenmedewerker bij onze vereniging, gaf hem dan een gouden tip: ook in het Torfbroek valt er wel wat te doen. Gilbert was meteen verkocht!

Ondergronds

Toen Gilbert in 1988 werkloos werd, werd hij een vaste gast op

het verenigingssecretariaat, toen nog in het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen — het 'kabien' — in de Vautierstraat. Toen de vereniging in 1989 haar intrek nam in het huidige pand aan de Schaarbeekse Sint-Mariastraat, verhuisde Gilbert gewoon mee. Zijn engagement is immers tijd- en ruimteloos.

Vrijdag is vrijwilligersdag op het secretariaat. Samen met Regina, Ann, Jacques, Walter, Bernard, Hans, Dominique, Guy, William ... vormt Gilbert de 'ondergrondse' afdeling van Natuurreservaten vzw. Ze bezetten een flink deel van de kelder-ruimte, waar de medewerkers 's middags hun boterhammen oppeuzelen.

De vrijwilligers houden zich in grote mate bezig met verzen-ningen — postzakken vol. Versturen van tijdschriften naar nieuwe en buitenlandse leden, versturen van de fiscale attesten, informatie over de vereniging, Open Natuurdagen, afdelingspost, nieuwjaarskaartjes, uitnodigingen voor grote activiteiten ...

Oud papier

Gilbert houdt ook de voorraden papier, tijdschriften, omslagen, boeken ... op orde. Het oprui-

men van de gang — de klassieke stapelplaats voor binnengekomen goederen — is één van z'n bezigheden.

Een andere specialiteit van Gilbert is het verzamelen van oud papier. Wanneer de andere vrijwilligers vrijdagavond hun taak afronden, begint hij z'n strooptocht langs de bureaus. Al het oud papier in een grote doos — klaar voor recyclage. Eerst zoekt hij naar bijzondere postzegels, want Gilbert is ook een verwoed postzegelverzamelaar. Je houdt het niet voor mogelijk dat hij daarvoor nog de tijd vindt ...

Keizer Gilbert

Natuurlijk mocht zijn grote liefde — natuurbeheer — niet ontbreken. Na de middag trokken we dus naar het Torfbroek. Met Gilbert rondlopen in het Torfbroek is een zenuwslopende bezigheid. Hij rent van hot naar her, weet in alle uithoeken wel wat bijzonders. Niets is hem vreemd. Jan Wouters werd door Geert Van Istendaal ooit de koning van het Torfbroek genoemd — Gilbert moet dan wel de keizer zijn ...

Ook hier is Gilbert het manusje-van-alles. Hij duidt, in samenspraak met de conservators, de percelen aan voor de professio-

openhouden, knuppelpaden herstellen ... Bovendien beheert Gilbert het werkmateriaal. Dat wordt bij hem thuis gestockeerd en door ... vader Capelle in orde gehouden.

Kriek

Een uitstapje naar het Torfbroek eindigt bij Gilbert steevast in het gezellige café de Riant. Dat de vroegere naam Fauna Flora verdween, betreurt Gilbert nog dagelijks. Dat de legendarische kriek (met echte krieken!) gebleven is, kan de pil echter grotendeels vergulden.

En wanneer we tot slot vragen welke zijn lievelingsgebieden zijn, aarzelt hij geen moment. Vanzelfsprekend zet hij 'zijn' Torfbroek helemaal bovenaan, op enige afstand gevolgd door het Vorsdonkbos-Turfputten, het Buitengoor, de Langdonken ...

Allemaal gebieden die vooral op botanisch vlak bijzondere dingen te bieden hebben. "Orchideeën, die spreken me nog het meest aan. Al vind ik alle natuur wel mooi en interessant ..."

Blijft Gilbert uiteindelijk slechts met één groot (luxe) probleem zitten: "Natuurreservaten vzw koopt zoveel natuurgebieden aan, dat ik nooit de kans meer krijg om ze allemaal te bezoeken!"

nele terreinploeg. Hij begeleidt ook scholen, jeugdgroepen, vrijwilligers ... Bovendien verzorgt Gilbert een flink deel van de public relations: contacten met de burens, opvangen van toevallige wandelaars ...

Onlangs organiseerde hij voor de burens zelfs een speciale wandeling.

Werken doet hij zelf natuurlijk ook: maaien, kappen, paden

Natuurrapport 1999 Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid

Het natuurdecreet (1997) verplicht het Instituut voor Natuurbehoud op regelmatige tijdstippen te rapporteren over de toestand van de natuur in Vlaanderen. Dit eerste rapport brengt op objectieve wijze gegevens samen over de actuele toestand van de natuur in Vlaanderen.

Natuurrapport 1999 bestaat uit twee delen. Een eerste schetst de toestand en evolutie van biotopen, van flora en fauna en van de kerngebieden in Vlaanderen waar de biologische verscheidenheid nog het grootst is.

In het tweede deel wordt het ruimtelijk natuurbehoudsbeleid doorgeleefd. Hierin is heel wat cijfermateriaal verzameld over de bereikte of (nog) niet-bereikte resultaten van het beleid inzake internationale bescherming, verwerving van natuurreservaten, ruimtelijke planning en Vlaams Ecologisch Netwerk.

Dit boek is niet alleen verplichte lectuur voor massa's beleids mensen, ook voor een breder publiek geeft het een duidelijke (maar weinig beemoedigende) kijk op de toestand van de natuur in Vlaanderen.

300 fr., vanzelfsprekend verkrijgbaar in de Groene Winkel van Natuurreservaten vzw.

NATIONALE VLEERMUIZEN- STUDIEDAG

Op zaterdag 2 oktober organiseert de Vleermuizenwerkgroep van Natuurreservaten vzw, samen met de VZZ, de VUB en Plecotus (vleermuizenwerkgroep van Réserves Naturelles asbl) een vleermuizendag in het Auditorium Vandendriessche in de Medische Faculteit van de VUB in Jette. Naast een hele rist sprekers komt ook een praktische bat-detectorsessie aan bod. Bovendien wordt de dag afgesloten met de uitreiking van een heuse vleermuistrofee.

Deelnemen kost 150 fr. (koffie en referatenmap inbegrepen). Voor meer info kan u contact opnemen met het secretariaat van Natuurreservaten vzw, 02/243 43 00.

Wellemeersen bestaan 10 jaar

De Wellemeersen bestaan tien jaar, en dat wordt in Denderleeuw gevierd. Volkomen terecht overigens, want de Wellemeersen zijn zonder meer de natuurparel van de Dendervallei. In het laatste nummer van deze jaargang komen we op dat mooie natuurreservaat nog uitgebreid terug, in de vorm van een heuse wandeling.

De Wellemeersen steunen kan intussen ook. Op zaterdag 11 (17-22u) en zondag 12 september (11.30-15u) organiseert afdeling Denderleeuw immers een eetfeest in feestzaal Botjeshof, Langestraat, Welle. Kaarten kosten 200 & 300 fr., en de opbrengst komt vanzelfsprekend ten goede aan de Wellemeersen.

Info: Eric Detré, 053/66 04 32

Natuur- en Milieubeurs Marke

Ook de Kortrijkse Natuurwerkgroep Het Schrijverke bestaat 10 jaar. Ter gelegenheid daarvan heeft de vereniging voor het weekend van 10, 11 en 12 september een heus feestprogramma klaargestoomd: muzikale nocturnes in de Leievallei op vrijdag en zaterdagavond, voorstelling van een video ('Waar een wil(g) is, is een weg') over de werking van de Natuurwerkgroep, geleide natuurwandelingen in de Leievallei, een Zevende Dag-praat- en discussieprogramma, vrijlating van in het vogelasiel van Ruiselede verzorgde vogels ...

Hoogtepunt in het programma is evenwel de grootse Natuur- en Milieubeurs. Die gaat door in de vernieuwde hangar van de firma Van de Wiele n.v., Kokuitplein, Marke en loopt op zaterdag van 10 tot 20u en op zondag van 10 tot 17u. Niet alleen natuur- en milieuverenigingen, maar ook bedrijven, scholen, officiële instanties ... exposeren op de beurs.

Zaterdagmiddag brengt ook Prins Laurent een bezoek aan de beurs. De beurs krijgt de steun van de Provincie West-Vlaanderen en Electabel, en voor meer info kun je terecht bij Schrijverke-voorzitter Marc Vandendriessche, 056/21 38 60.

In memoriam Charles Tihon

Op 13 mei overleed Charles Tihon. Charles was meer dan dertig jaar actief in onze vereniging. Als lid van de raad van bestuur van BNVR, en als voorzitter van diverse beheerscommissies speelde hij jarenlang een cruciale rol in onze vereniging. Zijn allergrootste liefde was echter de Sint-Pietersberg. In onze herinnering leeft Charles Tihon dan ook verder als de grote bezieler en de legendarische conservator van dit taal- en landsgrensoverschrijdende natuurmonument.

Herman Wijffels nieuwe voorzitter Vereniging Natuurmonumenten

Begin dit jaar trad oud-minister dr. Pieter Winsemius terug als voorzitter van Vereniging Natuurmonumenten, onze grote zustervereniging in Nederland die hij gedurende tien jaar (1988-1998) onder zijn hoede had. Hij werd opgevolgd door dr. Herman Wijffels, de achtste voorzitter van Natuurmonumenten sinds entomoloog dr. Oudemans in 1905 de voorzittershamer van de toen heel prille vereniging ter hand nam.

Wijffels heeft zijn roots in het bedrijfsleven. Gedurende 18 jaar stond hij aan het hoofd van de Nederlandse Rabobank en momenteel is hij voorzitter van de Sociaal Economische Raad. Op die manier combineert hij het economische bij de SER met het ecologische bij Vereniging Natuurmonumenten. De in de natuurbehoudssector onervaren Wijffels noemt het voorzitterschap van Nederlands grootste natuurvereniging een belangrijke uitdaging. Wij wensen hem er alvast heel veel succes mee.

WANDEL- EN FIETSWEEKEND VOOR NATUURRESERVATEN- GEZINNEN *zaterdag 28 & zondag 29 augustus*

bieën. Even verder brengen we ook een bezoek aan het Wik, het Bokrijkse vijvercomplex. Zondags maken we kennis met enkele typisch Limburgse beekvalleien. We kregen ook (éénmalig) de toestemming om van de veelsoortige flora en fauna op het militair domein te genieten.

Praktisch

deelname: volwassenen: 1 950 fr., kinderen (-15 j.): 1 650 fr.

inbegrepen: overnachting in de jeugdhoeve van Bokrijk, avondmaal op zaterdagavond, ontbijt en pick-nick op zondag, begeleiding, BTW

niet inbegrepen: huur fiets (365 fr.)

inschrijvingen en info: Tierra vzw, Heidebergstraat 223, 3010 Leuven

tel. & fax 016/25 56 16, e-mail: tierra@skynet.be

Tijdens het laatste weekend van de zomervakantie organiseert Natuurreservaten vzw een wandel- en fietsweekend in haar mooiste Limburgse reservaten. De fiets- en wandelafstanden blijven erg beperkt, zodat ook de allerkleinsten meekunnen.

Zaterdags fietsen we door het groene hart van Limburg. Onderweg maken we een wandeling in de Maten — een waterrijk heidegebied dat prat gaat op zijn vele soorten amfi-

Kiwanis schenkt beheersmateriaal voor Rietsnijderij

In april '98 organiseerden Kiwanis-Waasland en de gemeente Waasmunster de tuinbeurs 'Park en Tuin'. Ondanks het bar slechte weer bezochten vele honderden mensen deze tuinbeurs. Ook Natuurreservaten vzw was met een verenigingsstand van de partij en bovendien hielden de mensen van afdeling Waasland een oogje in het zeil op het parkeerterrein. Traditiegetrouw werd de winst van het gebeuren aan een goed doel geschonken. In 1998 waren Natuurreservaten vzw en een instelling voor minder-validen de gegadigden. Op 15 april '99 was een delegatie van afdeling Waasland bijgevolg te gast op het kasteel Blauwendael. In aanwezigheid van burgemeester Van Mele en de Kiwanis-leden mocht een glunderende Tom De Beelde, voorzitter van afdeling Waasland, er een belangrijke gift in ontvangst nemen: vijf bosmaaiers en een boomzaag, samen goed voor 320 000 fr. Die zullen goed van pas komen bij het beheer van de Rietsnijderij en onze andere Waaslandse reservaten. Langs deze weg willen we Kiwanis Waasland en de gemeente Waasmunster dan ook van harte danken voor deze bijzonder welgekomen gift.

De verzamelde natuurpracht van het **Papenbroek**

MIDDEL PUNT

tekst: *Stef Boogaerts* • foto's: *Michel Decler*

Diep verscholen in de Vlaams-Brabantse Begijnenbeekvallei — op de grens tussen Diest en Bekkevoort — ligt het Papenbroek. De vallei van de prachtig meanderende Begijnenbeek maakt deel uit van de imposante Centraal-Hagelandse vallei, waarin ook de Winge en de Motte hun bedding hebben. In die merkwaardig brede vallei liggen inmiddels al een hele rist natuurreservaten: de door de Vlaamse Gemeenschap beheerde gebieden Walenbos en Beninxberg, en onze reservaten Wijngaardberg, Tussen Twee Motten, Horst, Spicht en Dunbergbroek.

Het Papenbroek wordt omringd door de Blakenberg, de Luienberg, het Prinsbos en de Kloosterberg: getuigenheuvels van de Diestiaanse Zee. Uit de voet van die Hagelandse ijzerzandsteenuuvels sijpelen massa's glashelder, mineralenrijk water — een garantie voor een grote waterrijkdom en prachtige natuur.

Op het gewestplan kreeg deze natuurparel niet eens het statuut van natuurgebied. Ruim tien jaar natuurbeheer hebben het absurde daarvan echter ruimschoots bewezen! Het Papenbroek is immers een hoogwaardig ecologisch lappendeken. Aan de rand van het gebied vinden we soortenrijke ruigtes met Moerasspirea, Wederik, Engelwortel ... De overvloedige aanwezigheid van

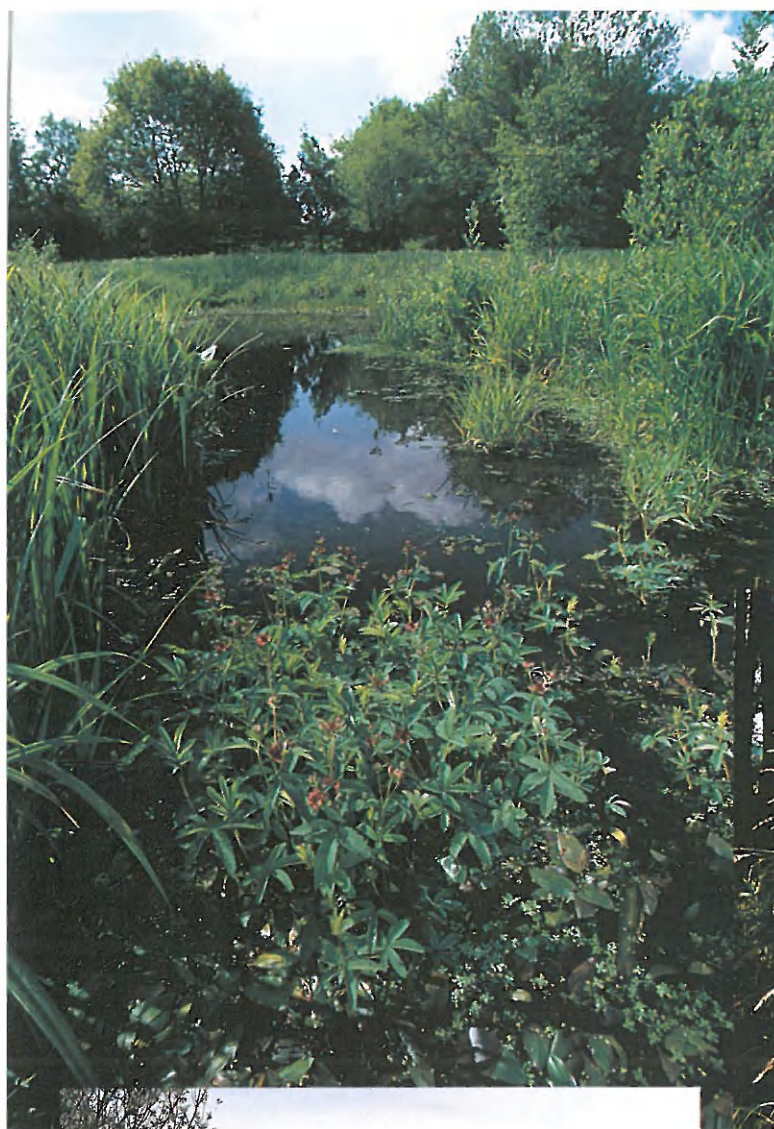

foto blz. 24, onder: De zuipnatte veenhooilanden en turfputten van het Papenbroek zijn het favoriete plaatsje van deze wondermooie Wateraardbei.

foto links: De vele slootjes van het Papenbroek bevatten bijzonder zuiver kwelwater. De Gele Gracht, een zijriviertje van de Begijnenbeek, vindt in het natuurreservaat z'n oorsprong. Voor tal van water- en moerasplanten (hier: Wateraardbei) is het hier dan ook lekker toeven.

foto onder: Een imposante Pluimzeggenbult — een zeggensoort die in Vlaanderen verre van algemeen is — getuigt van de permanente aanwezigheid van kwelwater.

foto onder: Echte koekoeksbloem houdt van de natte, onbemeste graslanden in het Papenbroek.

foto links: Echte koekoeksbloemen kleuren het natte hooiland roze, het vroege ochtendlicht zorgt voor een aangepaste sfeer en op de achtergrond zien we de Diestiaanheuveld van het Hageland. Zo mooi kan de natuur zijn — ook in Vlaanderen, dicht bij huis ...

Pluimzegge, Koekoeksbloem, Wateraardbei ... Zo zorgt Natuurreservaten vzw mee voor het behoud van zeldzame plantensoorten in Vlaanderen.

kwelwater zorgt voor laagveenvegetaties met Waterdrieblad, Wateraardbei, Snavelzegge, Gewone zegge én statige Pluimzeggenbulten.

Ooit werd in het Papenbroek turf gestoken — turfputten met Adderwortel, Waterviolier, Waterdrieblad, Wateraardbei en Drijvend fonteinkruid zijn daarvan de stille maar wondermooie getuigen. Een Pijpenstrootjesruigte herinnert aan het vroegere blauwgrasland, terwijl de rijkbegroeide slootjes krioelen van het wemelende waterleven. Eén van die talrijke slootjes is de bijzonder zuivere Gele Gracht, die midden in het reservaat ontspringt — kwelwater dat zomaar uit de bodem opborrelt. En natuurlijk mogen we ook de graslanden niet vergeten: kleine, natte pareltjes met Knolsteenbreek, Gevlekte orchis, Brede orchis ...

Het Papenbroek: een lap verzamelde natuurpracht van goed 10 ha!

De Open Natuurdagen mochten zich dit jaar verheugen op een enorme belangstelling. Niet alleen kende de Open Natuurdagen-brochure die u als lid bij het vorige ledenblad vond een ruime verspreiding. Ook in de pers kregen we veel aandacht, en bovendien gingen ook de spots op radio en TV niet onopgemerkt voorbij. Kortom, de telefoon op het verenigingssecretariaat stond de weken voor de Open Natuurdagen geen seconde stil.

Na die goedlopende promotiecampagne hoopten we natuurlijk op een grote opkomst voor de tientallen activiteiten. We hadden immers ook heel wat te bieden: wandelingen, zoektochten, fietstochten, kinderactiviteiten, dia's en video's ... En natuurlijk massa's hapjes en drankjes, veel gezellige terrasjes en ontelbare vrolijke gezichten. De jaarlijkse Open Natuurdagen zijn nu éénmaal het absolute hoogfeest van het natuurbehoud in Vlaanderen.

Jammer genoeg kwam het weer de beide zondagen de pret nog enigszins bederven: warmte- onweders op 30 mei, wind en regenvlagen op 6 juni. De Open Natuurdagen werden dus één groot waterfeest ... Maar wat wil je, met een thema als 'Water Natuurlijk!'.

1

15 000 bezoekers Open Natuurdagen '99

Toch kenden deze Open Natuurdagen een recordopkomst van ruim 15 000 deelnemers. Allemaal mensen die natuur belangrijk vinden en dat met hun aanwezigheid hebben aangetoond. Voor de organisatoren — Natuurreservaten vzw en Aminal afdeling Natuur — is dat alvast een stevige riem onder het groene.

Wij gingen hier en daar even van de sfeer proeven en brengen u daar graag verslag van uit.

water
natuurlijk

2

1 'Water Natuurlijk' was het centrale thema van de Open Natuurdagen. Op nogal wat plaatsen stonden dan ook watergebonden activiteiten op het programma. Vooral kinderen trokken er blijgemutst op uit — gewapend met schepnetten, emmertjes en glazen potten.

2 Bert werft een nieuw lid. Zo wordt Natuurreservaten vzw steeds groter. Dat is ontzettend belangrijk wanneer we de natuur in Vlaanderen écht willen helpen.

3 Gezellige plantenbeurs in de Bourgoyen-Ossemeersen.

3

4 Alfred den Ouden stelt op de Blankaart z'n nieuwe CD voor. 'Nevels van de Tijd' wordt verkocht ten voordele van onze reservaatprojecten IJzervallei en Westland. Uiteraard kun je voor deze CD in de Groene Winkel van Natuurreservaten vzw terecht (zie ook blz. 10).

4

5

5 Zo'n geschilderd snuitje, daar zijn alle kinderen tuk op!

Waar glimt de glimworm nog?

Wellicht heb je ze op een zomeravond al wel gezien, die mysterieuze 'wormpjes' met koude, fluorescerend groene lampjes in hun achterlijf. Glimwormen hebben altijd tot onze verbeelding gesproken — ze gaven zelfs aanleiding tot tal van verhalen en sprookjes over elfen, geesten, trollen ...

Glimwormen: waar vinden we ze nog en voor hoelang? Of behoren deze sprookjesdieren binnenkort helemaal tot het verleden?

Mannetje en vrouwje van de dagactieve Kortschildglimworm. Het mannetje is te herkennen aan zijn grote antennes en kleine dekschildjes.

Je zou het niet meteen zeggen, maar glimwormen zijn in feite kevertjes. Aan de mannetjes is dat duidelijk te zien: in tegenstelling tot de larfachtige vrouwjes dragen zij wél vleugels en dekschilden. De Kortschildglimworm heeft z'n naam er zelfs aan ontleend: de mannetjes lijken inderdaad heel sterk op Kortschildkevers.

Glimwormen horen thuis in de

'taxonomische groep' Lampyridae. Die omvat meer dan 2 000 soorten, verspreid over alle werelddelen, behalve Antarctica. Nog steeds worden er nieuwe soorten ontdekt, maar terzeldertijd komen uit heel Europa verontrustende berichten over een sterke terugval van de glimworm.

Levend licht

Glimwormen staan bekend omwille van hun vermogen om licht te produceren. Dat licht maken

ze aan in gespecialiseerde cellen van hun lichtorgaan. Hierin vindt een biochemische reactie plaats tussen het enzym *luciferase*, het substraat *luciferine*, zuurstof en de energieleverancier *ATP*. Tijdens die reactie wordt energie afgegeven in de vorm van fotonen, licht dus. Waarom maken ze zichzelf kenbaar en zelfs kwetsbaar door zo fel te gloeien? Het antwoord ligt voor de hand: de glimwormvrouwtjes proberen overvliegende mannetjes te lokken. Vrouwtjes die zich goed kunnen

'adverteren' verdienen zo een kroostrijk nageslacht. Hetzelfde geldt voor mannetjes die het licht herkennen van een vrouwje van hun eigen soort. Ook larfjes, poppen en zelfs eieren kunnen er lustig op los gloeien. Larven doen dat gewoonlijk in de vorm van lichtpulsen wanneer ze 's nachts rondkruipen op jacht naar slakken en dergelijke. Daarnaast gloeien ze dikwijls voor langere tijd op wanneer ze verstoord worden, bijvoorbeeld bij aanraking. Misschien gebruiken ze het lichtgeven wel als afschrikkingsmiddel tegen vijanden. Deze en andere hypothesen over de functie van het lichtgeven van de larven worden momenteel nog verder onderzocht.

Drie glimmende Belgen

In België vinden we drie soorten glimwormen. De bekendste, algemeenste en meest verspreide (tot in Noord-China!) is de Grote of Gewone glimworm (*Lampyris noctiluca*). Hij komt in de meest verscheiden biotopen voor, zolang het er maar vochtig is: wegbermen, tuinen, parken, graslanden, oevers, bosranden

Minder algemeen in België en beperkter in verspreiding (van Midden-Europa tot aan de Kaukasus) is de Kleine glimworm (*Lamprohiza splendidula*). Hij stelt hogere eisen aan z'n biotoop dan zijn grote broer. We vinden hem in een meer gesloten habitat: langs bosbeken, in bosweiden, op open plekken in bossen De mannetjes van de Kleine glimworm staan ook bekend als 'vuurvliegjes' omdat ze — in tegenstelling tot de mannetjes van de Grote glimworm — tijdens het vliegen fel licht geven. Wanneer zij in grote aantallen rondvliegen, zorgen ze voor een feeëriek spektakel! De slechtst gekende soort is de Kortschildglimworm (*Phosphaenus hemipterus*). Dat is niet erg verwonderlijk, want de ongevleugelde mannetjes kruipen vooral overdag rond en de vrouwjes gloeien 's avonds niet. Hoe voortplantingsgedrag, biotoopvoorkeur, verspreiding en levenscyclus van deze soort juist in elkaar zitten, is nog niet helemaal duidelijk. De Kortschildglimworm komt voor van het Iberisch schiereiland en Zuid-Engeland tot in West-Rusland en Zuid-Finland. In Engeland is deze glimwormsoort opgenomen als 'Red Data Book species' — sterk bedreigde soort. De Kortschildglimworm is

tekst: Raphaël De Cock (U.I.A.)
foto's: Frank Adriaenssen (U.I.A.)

Rugzijde van een mannetje Kleine glimworm. Omdat hij tijdens het vliegen fel licht geeft, wordt hij ook 'vuurvliegje' genoemd. Hij is een stuk kieskeuriger dan zijn familieleden. Kleine glimwormen zoeken beschutte, vochtige plekjes op: langs bosbeken, in bosweiden ...

te vinden in tuinen, parken en bossen. De mannetjes zie je dikwijls in grote aantallen rondrennen over verharde paadjes, voetpaden, muren, tussen plantsoenen, aan de rand van struikgewas. Vooral overdag, bij warm, vochtig weer — zoals na een zomerse onweersbui — zijn ze vaak erg actief.

Wanneer zijn ze te zien?

Volwassen exemplaren van alle drie de soorten vinden we vanaf juni. De Kleine glimworm en de Kortschildglimworm houden het vol tot ongeveer midden juli, hoewel er van de laatste ook waarnemingen bestaan in augustus en september. De Grote

De larven van de drie in België voorkomende glimwormsoorten: Kortschildglimworm (links), Kleine glimworm (midden) en Grote glimworm (rechts).

glimworm is het talrijkst in juli, maar is in principe tot het einde van de zomer te vinden. Larven kan je het hele jaar door zien, behalve in de wintermaanden, want dan houden ze een winterslaap. De Kleine en Grote glimworm beginnen hun fonkelende activiteit vanaf het einde van de schemering (ca. 22u) en stoppen ongeveer drie uur na zons-ondergang (ca. 1u). De larven blijven langer actief. De mannetjes van de Kortschildglimworm zijn, zoals eerder aangehaald, vooral overdag actief.

Verdwijnt de glimworm?

Met zo'n groot verspreidingsgebied lijkt de toekomst van de Grote glimworm vrij zeker. Niets is echter minder waar. Anekdotische gegevens suggereren dat de Britse glimwormpopulaties vanaf 1950 sterk in grootte en aantal afnemen. Op dit moment loopt in Engeland een onderzoek naar de ecologie en het behoud van de glimworm. Ook uit andere delen van Europa komen geruchten over een sterke terugval. Voor de twee andere soorten is nooit een dergelijk onderzoek gedaan, maar ook hier mogen we een achteruitgang verwachten, want ze zijn minder algemeen en lijken specifiekere biotopen te verkiezen.

En in België?

Naar aanleiding van deze verontrustende berichten ben ik twee jaar geleden gestart met een bescheiden project om aan zoveel mogelijk nieuwe gegevens te geraken. Als je dus ooit ergens glimwormen hebt gezien of je mee een oogje in het zeil wil houden, dan nodig ik je uit om gegevens in te sturen via een waarnemingsformulier dat je op onderstaand adres kunt aanvragen. Die gegevens kunnen uiteindelijk een beter beeld opleveren over het voorkomen

van de soorten in België, in hoeverre er een achteruitgang is, hoe snel die gebeurt, wat hiervan de oorzaak is en of we ons ongerust moeten maken over het uitsterven van de Belgische glimwormen. Het is dus ook van belang te melden als er in een bepaald gebied geen glimwormen gezien zijn.

Lichtvervuiling

Tal van mogelijke oorzaken kunnen aan de basis liggen van een achteruitgang, maar nog geen enkel onderzoek is uitgevoerd om de verschillende ideeën te testen. Mogelijke boosdoeners zijn habitatvernietiging, habitatversnippering, vervuiling, pesticiden, en misschien zelfs lichthinder. Vooral in België wordt 's nachts enorm veel energie verkwist aan verlichting en die lichtverstrooiing wordt steeds meer als een milieuprobleem erkend. Het doet — tot grote ergernis van de sterrenkundige — niet alleen de sterren vervagen, maar heeft wellicht ook een belangrijke invloed op planten en dieren. Al heeft voorlopig geen enkele studie kunnen aantonen wat de exacte effecten zijn.

Voor meer informatie over glimwormen, om gegevens door te geven of waarnemingsformulieren op te vragen kun je terecht bij:
Raphaël De Cock,
Universiteit Antwerpen
(UIA), Dept. Biologie,
Universiteitsplein 1,
2610 Wilrijk, tel. 03/237 17 11
(thuis), fax 03/820 22 71, e-mail: rdercock@uia.ua.ac.be

GLIMWORMENWANDELING IN DE HOBOKENSE POLDER! VRIJDAG 23 JULI

Speciaal voor onze leden organiseren we op de zomerse vrijdagavond 23 juli een glimwormenwandeling in de Hobokense Polder. Onze deskundige gids is Raphaël De Cock, de auteur van dit artikel. We komen om 22u samen aan het station van Hoboken (hoek Schroeilaan-Scheldelei, Antwerpen). Om praktische redenen willen we u wel vragen om ons even te verwittigen van uw komst. Zo kunnen we voor voldoende gidsen zorgen. Daniëlla (02/243 13 38), Patricia en Marie-Rose (02/243 13 20) wachten op het secretariaat van Natuurreservaten vzw alvast op uw seintje.

Fietsen en wandelen in 't Meetjesland

Derde keer, nog betere keer. Zo kondigt Natuur en Landschap Meetjesland vzw haar fiets- en wandelmap aan. Zowel het boek over het Meetjesland als de Streekgids Meetjesland kenden immers een onverhoopt succes. En ook deze derde uitgave loopt als een sneltrein. Helemaal nieuw is ze niet, want de map bevat alle wandelingen en fietstochten die in de (intussen bijna uitverkochte) streekgids werden gepubliceerd. Maar handig is ze natuurlijk wel, want elke wandeling/fietstocht staat op een aparte kaart, aangevuld met een degelijke beschrijving en flink wat wetenswaardigheden.

De 10 wandelingen leiden ons naar het gebied van de Honte, de krekens en polderdijken, de rand van de Vlaamse Vallei, het Leen, de streek van het Bellabargiebos, Burkel, het Drongengoed, de Veldbossen, het Vaardeken en de Poekebeek. De 10 fietsfolders behandelen de Helletocht, de krekens, de polderdijken, het waterwingebied van Kluizen, de cuestaroute, tussen Houland en Polderland, het vallei- en cuestagebied, historische wegen, de Vlaamse Vallei en de Poekebeek. Een mooie aanvulling voor wie de streekgids in z'n bezit heeft, een absolute must voor alle andere fiets- en wandelliefhebbers.

'Fietsen en Wandelen in 't Meetjesland' kost 355 fr. en is vanzelfsprekend verkrijgbaar in de Groene Winkel van Natuurreservaten vzw.

Ooievaars zonder Grenzen

In vorige NATUURreservaten brachten we een uitgebreid verhaal over ons project 'Ooievaars zonder grenzen'. Intussen staan er alweer twee nieuwe prefab-ooievaarwoningen klaar.

De Vrienden van het Schulens Broek vzw plaatsten een nestplatform op de kerk van Schulen. Ons naburige natuurreservaat Schulens Broek vormt daarbij een prima voedselgebied!

Bij de Achelse Kluis (Hamont-Achel) pleisterde op 31 augustus '98 een groep van 21 ooievaars en ook in de zomer worden er regelmatig individuele ooievaars opgemerkt. Daarvoor plaatste onze afdeling Noord-Limburg een nestplatform op een oude schouw van het klooster. Ook hier vinden ooievaars een prima voedselgebied in de onmiddellijke omgeving. Vlak bij de Achelse Kluis werd — op Nederlands grondgebied — de Tongelreep heraangelegd. De beek meandert opnieuw door een natuurlijk overstromingsgebied met vloeibeemden. Daar vinden de ooievaars van maart tot september een grote variatie aan prooidieren: regenwormen, muizen, grote insecten, kikkers, mollen ... Je kan het plaatsen van de 'prefabwoningen' financieel ondersteunen met een gift op rekeningnummer 293-0212075-88, met vermelding

'Ooievaars zonder Grenzen, projectnummer 426'. Voor giften vanaf 1 000 fr. ontvangt u vanzelfsprekend een fiscaal attest.

De 'Ooievaars zonder Grenzen' zitten nu ook op het wereldwijde web. Op <http://www.ooievaars.vlaanderen.be> kom je alles te weten over dit door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap gesteunde project van Natuurreservaten vzw & Dierenpark Planckendaal.

100 Novartis-medewerkers in onze reservaten

Novartis is de wereldleider op het vlak van Life Science (gezondheid, agrobusiness en voeding) en telt wereldwijd 100 000 personeelsleden. In België werken er 400 mensen. Elk jaar stellen die zich tijdens hun Community Partnership Day ten dienste van de gemeenschap. Vooral natuur- en milieuverenigingen komen daarvoor in aanmerking, en dit jaar was Natuurreservaten vzw aan de beurt.

Zo gingen 90 Novartis-personeelsleden op 23 april aan de slag in de Vallei van de Zwarte Beek, het Mechels Broek en de Blankaart.

Vakantiecursussen CVN

Het Centrum voor Natuur- en milieu-educatie organiseert zomercursussen: actieve, meerdaagse programma's voor volwassenen met interesse voor de natuur.

Zo kunt u terecht op de Vakantiecursus Zwinstreek (17-21 augustus), de Landschapsweek IJzervallei (17-20 augustus), Natuurbeleving in de Kempen (12-14 juli), Voerstreek (2 t.e.m. 6 augustus) en de Insectencursus Leuven (6-8 augustus).

Info: CVN, Ommeganckstraat 20, 2018 Antwerpen tel. 03/226 02 91, fax 03/233 59 97, e-mail: cvn@ping.be

In het najaar start het CVN ook een nieuwe reeks cursussen natuurgids. Zo kan u vanaf 21 september terecht in het kasteel Beisbroek in Brugge. Voor bijkomende info kan u terecht bij Kristien Van Hoorebeke, CVN West-Vlaanderen, 09/224 30 33 en bij Fillip Roos, Natuurreservaten vzw afdeling Brugge, 050/37 76 01.

Bedankt Herman!

Dezer dagen zet Herman Sourbron een definitief punt achter zijn lange en rijkge vulde journalistieke loopbaan bij het Belang van Limburg. We mogen Herman één van de absolute pioniers van de Vlaamse milieujournalistiek noemen.

Herman was niet alleen een deskundig, maar ook een bijzonder geëngageerd milieujournalist. Schendingen van natuur en milieu konden bij hem op geen enkel begrip rekenen. Zo lagen zijn artikels mee aan de basis van geslaagde acties tegen de A24 en — in een recenter verleden — tegen het megalomane ERC-project. Herman, van harte bedankt!

10/10 voor Biologische Landbouw in Londerzeel

De nationale ondersteuningsactie van de biologische landbouw door 70 verschillende organisaties heeft ook in Londerzeel tot concreet resultaat geleid. Afdeling Londerzeel (voorheen Leefmilieu Londerzeel vzw) en Biologisch groentenbedrijf Sergooris zetten samen een 10/10-actie op. Sergooris biedt leden van Natuurreservaten vzw 2% korting en schenkt bovendien 2% aan Natuurreservaten vzw. Daarmee kunnen nieuwe natuurgebieden in Londerzeel worden aangekocht.

Op 2 april werd Leefmilieu Londerzeel vzw omgevormd tot een afdeling van Natuurreservaten vzw. Bij die gelegenheid overhandigde de familie Sergooris een cheque ter waarde van 10 000 fr. aan Natuurreservaten vzw Londerzeel — het resultaat van één jaar samenwerking.

De ondersteuning van de Biologische Landbouw en de actie van afdeling Londerzeel en groentenbedrijf Sergooris lopen ook dit jaar verder.

Natuurdriedaagse: Op vrijdag zaterdag 17 en zondag 18 juli organiseren onze Zwarte Beek-afdelingen hun traditionele natuurdriedaagse. Die gaat dit jaar door in Hechtel en voor info kun je terecht bij Eddy Timmers, 011/73 27 73.

Vier dagen fietsen: Van 17 tot 20 juli gaat afd. Demerstreek vier dagen fietsen in het mooie, heuvelende, natuurrijke Hageland. Vanzelfsprekend bezoeken we diverse reservaten. Eten en overnachten gebeurt eenvoudig en goedkoop. Wie meewil (of gewoon wat extra info wenst), contacteert bliksemsnel Stel Boogaerts, 02/243 13 47 (Natuurreservaten vzw) & 016/56 72 24 (thuis).

Zomerzoektocht: Tot eind september kun je in Dendermonde terecht voor de 6de grote zomerzoektocht van Wielewaal's Heerenbosch. Deelnemen kost 150 fr., inschrijven doe je in de toeristische dienst van Dendermonde, Stadhuis, Grote Markt, 052/21 39 56.

Landschapsschilders: Op zaterdag 14 en zondag 15 augustus (9-12u en 13.30u-17u) organiseert afd. Damme 'Van schilder tot schilder', een landschapswandeling van het atelier van landschapsschilder Herman De Vaere (Juliaan Opden-druckstraat 1, Damme) naar het atelier van zijn evenknie Werner Demuyne (Sint-Kwintensstraat 13, Oostkerke). Beide schilders vinden hun inspiratie in het landschap en de natuur in Damme en de Zwinstreek. Brochure over de wandeling is beschikbaar in beide ateliers.

Tuinen Massart: Op zondag 15 augustus brengt afd. Voer, IJse en Lane een bezoek aan de experimentele tuinen Massart in Oudergem. Samenkomst om 14u aan de ingang van de tuin, Waversesteenweg 1880, 1160 Brussel. Info: Marc Van Roy, 02/767 28 36.

Fietsen: Op zaterdag 21 augustus organiseert afd. Leuven in eigen stad een verkenningstocht. Samenkomst om 14u aan het kasteel van Arenberg. Info bij Julieanne Delwiche, 016/20 26 41. Op zondag 29 augustus wordt er ook in Ham gefietst. Voor deze tocht langs Limburgse reservaten verzamelen we om 13u aan Natuurcentrum Den Haas (De Rammelaars). Info: Ernest Huygens, 011/42 81 78.

Op zondag 29 augustus fietst ook afd. Demerstreek. Afspraak voor de fietstocht 'Langs de natuurparels van de Demervallei' (25 km) om 14u, kerk Testelt (Scherpenheuvel-Zichem). Info: Filip Meyermans, 016/39 00 79. Op zondag 12 september organiseert afd. Velpe-Mene (kern Tienen) een GNOP-fietstocht (ong. 30 km) langs de actiepunten van het gemeentelijk natuurontwikkelingsplan Tienen. Samenkomst: fontein Grote Markt Tienen om 14u. Info: Filip Bolleire en Ann Cornelis, 016/81 01 18. Ook op zondag 19 september organiseert afd. Velpe-Mene een fietstocht. Afspraak voor een ritje langs onze Hoegaardse reservaten aan de Sint-Gorgoniuskerk van Hoegaarden om 14u (tot 17.30u). Info: Johan Viaene, 016/76 54 36.

10 jaar natuurreservaat Zammelen: Op 21 en 22 augustus viert 'Toeteleer, onze plaatselijke partner' in Kortesseem, het tienjarige

**afsluitingen (fencing),
tuinpalen, poortjes,
hekken,
gesloten hekwerk,
terrasplanken,
tuinmeubelen...
uit kastanjenhout,
van nature
bestand tegen
schimmel
en vocht**

Verkooppunten in heel Vlaanderen

Voor informatie, contacteer: CASTANEA bvba
E. Vermeulenstraat 82, 2980 St-Antonius-Zoersel
Tel.: 03/384 19 07 - Fax: 03/385 08 41

CASTANEA®
de natuur bekent kleur

bestaan van natuurreservaat Zammelen. Zaterdag is er een academische zitting, zondag is iedereen welkom op de jubileumwandeling. Die vertrekt aan de kerk van Zammelen (Kortesseem) om 14u, nadien drinken we in het plaatselijke parochiaal centrum een glaasje op het jarige natuurreservaat. Info: Kris Castro, 011/37 78 04.

Vlaamse Ardennen: Op zaterdag 22 augustus gaat de Vogelwerkgroep van Natuurreservaten Oost-Brabant vzw met de autocar op familie-uitstap naar de Vlaamse Ardennen (Brakel, Oudenaarde, Ronse). Kinderwagens mogelijk, dagafsluiting op kindvriendelijke Kluisberg. Picknick meebrengen. Samenkomst carpoolparking Aarschot om 7.30u of AC-motel E40 Heverlee om 8u.

Info: Arsène Bauwens, 016/81 43 69.
Grote Peel: Op zondag 29 augustus kun je met afd.

Zuiderkempem op busstrip naar de Stabrechtse Heide en de Grote Peel. Voor deze uitstap schrijf je in bij Fons Van Doninck, 014/59 08 53. Samenkomst: 7.45u, Feestzaal Vineau, dorp Veerle. Picknick meebrengen!

Dag van de Molenheide: Op zondag 12 september kun je terecht op de traditionele Dag van de Molenheide — de allereerste sinds de volledige restauratie van de Heimolten. Afspraak vanaf 12u, Windmolenstraat, Langdorp (Aarschot). Info: Jef Van Aelst, 016/56 10 58.

Bio-Beeldrijvenbezoek: Zaterdag 18 september organiseert afd. Demerstreek een bezoek aan diverse biologische bedrijven. Samenkomst om 9u, kerk Begijnendijk. Info: Eddy Van Passel, 016/53 00 70.

Zoogdieren: Diezelfde zaterdag 18 september kun je je bij afd. Blankenberge verdiepen in kleine zoogdieren: muizen vangen met lifetraps, braakballen pluizen, videofilm en dia's over zoogdiertjes... Zaklamp, laarzen, loep en schuifpasser meebrengen. Bezoekerscentrum Groenwaecke in Blankenberge om 19.30u (tot 23u). Info: Dirk Content, 050/41 62 39.

Naardermeer & Ankeveense Plassen: Je kunt op zaterdag 18 september mee naar Nederland. Je moet dan wel voor 1 augustus een seintje geven aan het secretariaat

van Natuurreservaten Antwerpen-Noord vzw, 03/541 58 25.

Sterren kijken: Op vrijdag 24 september kijkt Natuurreservaten vzw kern Spouwen naar de sterren. Meekijkers krijgen info bij Lambert Schoenmaekers, 012/45 78 40.

130 000 fr. voor Heimolten: Op zondag 21 maart werd de gerestaurerde Heimolten feestelijk in gebruik genomen. Bij die gelegenheid overhandigde JNM afdeling Hageland-Zuiderkempem een cheque van 130 000 fr. We danken JNM van harte danken voor deze bijzonder welgekomen ondersteuning.

Wandelen in Vlaams-Brabant: Toeristische Federatie van de Provincie Vlaams-Brabant heeft alle natuur- en cultuurwandelingen in een kleurrijke folder samengebracht. Ook tientallen activiteiten van Natuurreservaten vzw worden vermeld. De gratis folder ligt 'te grabbel' in culturele centra, bibliotheken, toeristische infokantoren... Aanvragen: 016/26 76 20.

Fietsen in Brussel: Pro Velo komt op voor het belang van de fietser in het erg fietsonvriendelijke Brussel en organiseert deze zomer tal van activiteiten. Tot eind oktober kun je bij Pro Velo elke zondagnamiddag terecht voor fietstochten in de stad en de omgeving van Brussel. In juli en augustus zijn er op zaterdagavond fietsnocturnes en in augustus is er op zaterdagmiddag een fietstocht.

Pro Velo, Brusselse Fietssershuis, Londenstraat 15, 1050 Elsene, tel. 02/502 86 41, fax 02/502 86 41.

Gezelle: Jef Viaene componeerde 4 gedichten van Gezelle en zoekt voor optredens geluid en beeld van Steenuil, Gierzwaluw, bijen en een nest pas uitgekomen Pimpelmezen, alsook opgezette exemplaren van Steenuil, Gierzwaluw en Pimpelmees. Tenor Jef Viaene, een pianospelende sopraan, een alt en een bas brengen o.a. deze gedichten in een 20 minuten durend, vierstemmig programma. Ze doen hun ding voor 4 000 fr. (+ verplaatsing). Jef Viaene, tel. 056/41 38 03, fax 056/40 34 43.

Bezoekerscentra

Beneden-Dijle

Muizenheekstraat 7, Muizen
Op vrijdag 3 september (20u) organiseert afd. Beneden-Dijle een workshop over zaadverspreiding. In het bezoekerscentrum Beneden-Dijle wordt een uiteenzetting gegeven over de verschillende manieren waarop planten zich (proberen te) verspreiden. Zondag 5 september is er een aansluitende excursie in de Hondsbossen in Sint-Katelijne-Waver. Deelname: 100 fr. (leden), inschrijven bij Carl Van Den Broeck, 015/34 02 72.

Kindenactiviteiten Bezoekerscentrum Beneden-Dijle

• **Maandag 26, dinsdag 27 en woensdag 28 juli:**
Kindernatuurdriedaagse

Driedaagse voor kinderen (8-12 j) in het Mechels Broek. Kinderen trekken er vanuit het bezoekerscentrum op uit om op een speelse manier allerlei boeiende dingen te ontdekken. Organisatie: afdeling Beneden-Dijle, info & inschrijving: Ann Pinceel, 015/20 44 76

• **Zaterdag 19 september:**
Spinnen

Op zoek naar spinnen en hun web, voor kinderen van 7 tot 12 jaar. Bezoekerscentrum om 9.30u (einde om 12u). Deelname: 70 fr., info & inschrijving: afd. Beneden-Dijle, Ann Pinceel, 015/20 44 76

• **Zaterdag 25 september:**
Ons eten en de loep

Voor kinderen tussen 10 en 14 jaar, begeleiding: JNM. Bezoekerscentrum om 14u, einde om 16.30u. Deelname: 70 fr., info & inschrijving: afd. Beneden-Dijle, Ann Pinceel, 015/20 44 76

• **Zaterdag 16 oktober:**

Vogels in het Mechels Broek voor kinderen van 7 tot 12 jaar. Bezoekerscentrum om 14u, einde om 16.30u. Deelname: 70 fr., info & inschrijving: afd. Beneden-Dijle, Ann Pinceel, 015/20 44 76

Ondernemen met een groen geweten

Interview met Jan Oosterwijk van NATURE & discoveries en de Body Shop

Sinds enkele maanden is NATURE & découvertes ook in Vlaanderen actief. Of beter: NATURE & discoveries, want zo heet de winkelketen bij ons. Natuurreservaten vzw was van in het begin nauw bij de uitbouw van NATURE & discoveries betrokken. Een prima aanleiding voor een babbel met Jan Oosterwijk — de groene ondernemer die zowel NATURE & discoveries als de Body Shop naar Nederland (én Vlaanderen) haalde.

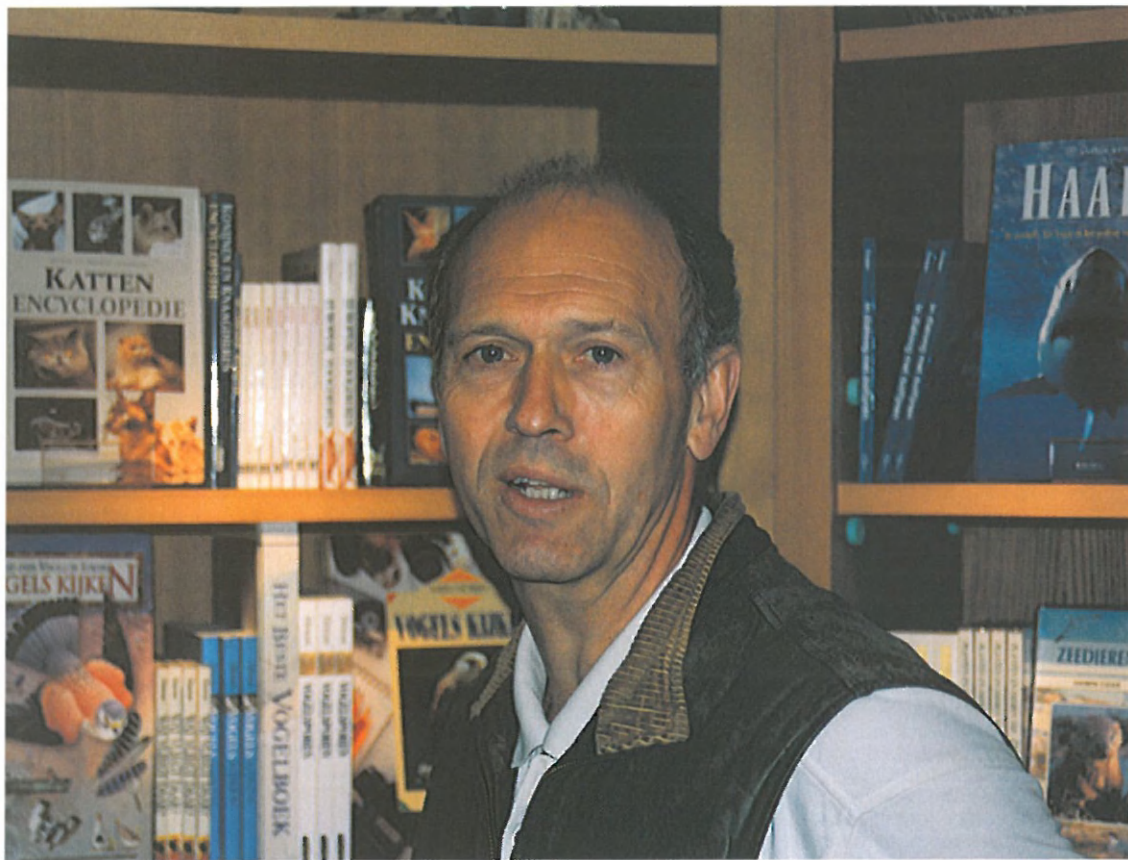
serlei. Jan Oosterwijk leidt er ons rond met Nederlandse flair en een flinke portie trots.

Apart concept

Een winkel van NATURE & discoveries is op zichzelf inderdaad al de moeite waard. Zo'n winkel is niet alleen luxueus, modern en sfeervol ingericht, hij wordt ook rond een heel apart concept opgebouwd. Want wie denkt dat hij — zoals in de meeste andere winkels — de spullen netjes op een rijtje in de rekken terugvindt, komt behoorlijk bedrogen uit. NATURE & discoveries werkt immers met thema's. Niet zomaar de boeken bij de boeken en de kleding bij de kleding. Neen, naargelang de interesse kan iedereen in z'n eigen hoekje terecht. Voor de sterrenkijkers is er zelfs een heuse sterrenhemel. Telescopen gaan vergezeld van boeken over sterrenkunde, spullen over meteorologie, kaarten van het heelal ... Of je wil gaan stappen? Dan vind je wandelschoenen, kompas, kaarten, verrekijker en zonnepet perfect samen. Voor de tuinier is er ook zo'n hoekje — in elke seizoen overigens anders. En natuurlijk boeken, spelletjes, vliegers, knutsel- en constructiemateriaal ... voor kinderen, want ook die zijn in de filosofie van NATURE & discoveries ontzettend belangrijk. Verantwoord speelgoed — zowel op educatief vlak als milieuvlak.

Propere economie

Jan Oosterwijk is duidelijk van alle groene markten thuis. Hij 'controleert' een netwerk van 'propere' bedrijven, is commissaris van de Groene Fondsen bij de Triodos Bank, bevriend met de Max Havelaarstichting in Nederland en beheerder bij de Stichting Milieubewustzijn, die het gebruik van biologisch voedsel promoot ... Als oud-luchtmachtpiloot stortte hij zich ruim twintig jaar gele-

Mens en natuur staan steeds verder van elkaar, het contact tussen de verstedelijkte mens en z'n natuurlijke omgeving zit goed fout. Dat was ook François Lemarchand niet ontgaan. Hij wou mensen de kans bieden om dat contact opnieuw te verster-

ken en richtte in 1990 in Frankrijk de winkelketen NATURE & découvertes op. De winkels werden gevestigd in het hart van verstedelijkte gebieden, waar het contact tussen mens en natuur sowieso erg beperkt is.

Contact met de natuur

In Nederland zijn de winkels van NATURE & discoveries inmiddels een bekend begrip. In Amsterdam en Utrecht draaien ze al een poosje op volle toeren.

In België is NATURE & discoveries tamelijk nieuw. Pas in 1998 werd beslist om in Brussel (Shopping Center Sint-Lambrechts-Woluwe) en Antwerpen een winkel te openen. In Brussel komt daar wellicht dit jaar nog een tweede winkel bij, in Gent wellicht volgend jaar. We spraken af met Jan Oosterwijk in de NATURE & discoveries-winkel in Antwerpen. Die ligt aan de prestigieuze Leysstraat 20-26 — het verlengde van de wereldvermaarde Key-

tekst & foto's: Stef Boogaerts

den als zelfstandig ondernemer met groot succes op de ethische economie: rekening houden met mensenrechten, milieu, dierenwelzijn, arbeidsomstandigheden, vrouwenrechten... Propere economie, op verantwoorde wijze winst maken, verantwoord ondernemen, duurzaamheid. De rode draad voor onze gezellige babbel in een stemmig Antwerps café.

Duurzaamheid en winst maken, die gaan toch nooit samen!

Dat is voor veel ondernemers lange tijd inderdaad zo geweest. Als ondernemer moest je maximaal winst maken, en al de rest was ondergeschikt. Maar dat is niet langer zo. Vandaag breng je maatschappelijke betrokkenheid binnen in je bedrijfsvoering. De mensen willen goed voedsel, aandacht voor milieu is niet langer een marginaal verschijnsel. De mensen hebben het goed en stellen hun normen hoger, ook op ethisch vlak.

Wat wil je bereiken met dat verantwoord ondernemen?

De Body Shop, NATURE & discoveries.

coveries, biologische restaurants... zijn vehikels om een levenswijze te verspreiden. Het gaat om emotionele waarden die je in de diensten of producten niet meteen herkent. Maar ze hebben wel een maatschappelijke meerwaarde.

Hoe breng je dat in de praktijk?

Je moet een onderneming veel breder bekijken. Duurzaamheid is een holistische benadering. Dat gaat over invloed op het milieu, schone kleren, mensenrechten, pesticiden, dierenwelzijn, bewust eten — kwalitatief goed voedsel voor een breed publiek.

Ook hoe je met je personeel omgaat. Je moet mensen kansen geven, ook vrouwen. Die krijgen kinderen, je moet daar rekening mee houden, maar het is geen reden om hen minder carrièrekansen te geven. Je moet het vastgeroeste denken daarrond doorbreken. Verantwoord ondernemen is tegelijk winst maken en oog hebben voor dergelijke zaken. Verantwoorde winst maken en niet zonder natuur kunnen — dat is NATURE & discoveries.

Hoe kan de Vlaamse economie de mensenrechten helpen respecteren?

Je kunt organisaties steunen die zich daarmee bezighouden. In Amerika gebeurt dat door ijsfabrikant Ben & Jerry's. Die fabriceert ijs met een Max Havelaarbenadering: topkwaliteit, gebruik van biologische melk en van de winst gaat een gedeelte naar Human Rights Watch. Deze internationale mensenrechtenorganisatie is trouwens ook aandeelhouder van Ben & Jerry's. Ik heb — samen met een zakenvriend — dat ijs enkele jaren geleden naar de Benelux gehaald, het wordt momenteel in heel wat grote winkelketens verkocht. En ook hier gaat een deel van de winst naar mensenrechtenorganisaties.

Wordt er speciaal gezocht naar mensen die hun geld in zo'n bedrijf willen beleggen?

Ja, ik heb voor NATURE & discoveries in Nederland bewust mensen gezocht. Enkele vrienden van me zijn in het bedrijf gestapt, vooral privépersonen dus. Maar ook een ethische bank. Vereniging Natuurmonumenten is eveneens kapitaalverschaffer. Vereniging Natuurmonumenten als financiële partner — dat is werkelijk grensverleggend.

Natuurreservaten vzw is niet in staat om financieel te participeren. Toch werkt NATURE & discoveries ook met onze vereniging samen.

Aangezien natuur- en milieubescherming aan de basis liggen van de oprichting van NATURE & discoveries, is het logisch dat we initiatieven terzake ook daadwerkelijk ondersteunen. Natuur behouden en uitbreiden! Natuurreservaten vzw brengt

de mensen ook dichterbij de natuur. Via onze alliantie met Natuurreservaten vzw kunnen we het natuurbesef mee vergroten. Dat is heel hard nodig, het creëren van een draagvlak voor natuurbeschoud. In Vlaanderen nog veel meer dan in Nederland.

Hoe zie je die samenwerking dan?

In Frankrijk organiseert NATURE & discoveries zelf excursies en lezingen. Daar heb je niet meteen initiatieven zoals Natuurreservaten vzw in Vlaanderen en Vereniging Natuurmonumenten in Nederland. Maar waar ze wel bestaan, werken we gewoon samen met een partner. Samen sta je sterker. Mensen kunnen in onze winkels lid worden, jullie verkopen jullie producten via onze winkels, wij maken promotie voor de grote activiteiten van Natuurreservaten vzw. En bovendien gaat een deel van de winst in een speciaal Benelux-fonds dat door Vereniging Natuurmonumenten, WWF en Natuurreservaten vzw wordt beheerd. En waarvan het geld deels ten goede komt aan natuurprojecten in Vlaanderen.

Welke meerwaarde zit daar voor NATURE & discoveries dan in?

De meerwaarde voor ons als bedrijf zit vooral in de synergie en de free publicity. Bovendien levert de samenwerking met Natuurreservaten vzw ons extra geloofwaardigheid. Natuurlijk hadden we ons ook wel zonder die samenwerking kunnen lanceren, maar feit is dat Natuurreservaten vzw daadwerkelijk natuurgebieden in beheer heeft en wij niet. De innerlijke gedrevenheid is de échte reden.

De innerlijke gedrevenheid van een verantwoord ondernemer...

Om NATURE & discoveries van nabij te leren kennen, moet je de winkel bezoeken. In Antwerpen vind je die aan de Leysstraat, de Brusselse winkel is voornamelijk Franstalig.

Alleen in de winkel snuif je de volledige sfeer, begrijp je de filosofie van het bedrijf. Je vindt er ook allerlei spullen die je als natuurliefhebber heel goed van pas komen — ook een aantal producten uit de Groene Winkel van Natuurreservaten vzw. Lid worden van Natuurreservaten vzw kan er trouwens ook!

In de winkel krijg je ook de uitgebreide catalogus, die je thuis rustig kan bekijken. Als voorbereiding op een volgend bezoek...

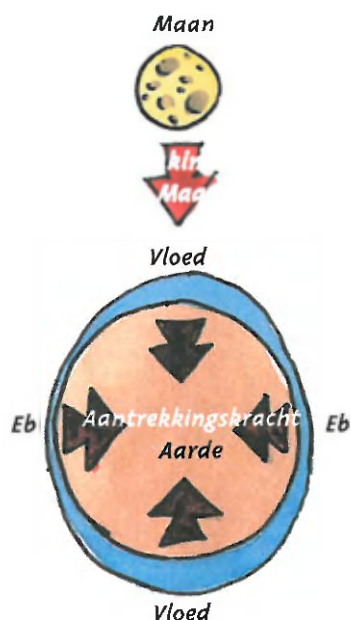

Puur

126145

Het is volop zomer en we trekken naar zee. Neen, niet om zomaar wat te luieren op het strand of om zandkastelen te bouwen. We gaan op zoek naar wieren, schelpen, wormen en zoveel meer.

Want op het eerste gezicht lijkt dat strand gewoon een kale zandvlakte. Niets is echter minder waar. Het strand wemelt van het leven, en dat leven nemen wij vandaag heel even onder de loupe.

Eb en vloed

Niet het hele strand is altijd droog, niet het hele strand staat altijd onder water. Het verschil tussen de hoogwaterlijn en de laagwaterlijn kan behoorlijk oplopen. Want het water komt en gaat tweemaal daags: vloed en eb, hoog tij en laag tij. Dat is een gevolg van de aantrekkingskracht van de maan op de aarde. Een veel te moeilijk verhaal, maar de gevolgen vinden we wel leuk. Het zorgt immers voor natte en droge delen en dus voor heel veel verschillende planten en dieren.

Laagwaterlijn

We maken een korte strandwandeling en vertrekken met onze voetjes in het water, op de scheiding tussen zee en strand. Op de laagwaterlijn, de plaats waar altijd water blijft. Hier vinden we onder andere de Zeepeer.

Vloedlijn

Op de vloedlijn, tot waar het water bij hoog tij reikt, krioelt het van het leven. We kijken eerst even naar de wieren: blaaswier, zee-eik, zeesla, knotswier ... Strandlopertjes, Kleine plevier, Kokmeeuw, Zilvermeeuw, Scholeksters, Bergeenden en Zeekoet gaan op zoek naar lekkere hapjes of genieten van het warme, natte ribbeltjesstrand.

En hapjes zijn er genoeg: garnalen, strandkrabben (Noordzeekrab!), zeekeeften ... Met wat geluk vinden we een pantser van een hartegel, een zeester, een roggenei ... Of misschien zelfs fossiele haaiantandjes — restanten van dieren die hier ... 65 miljoen jaar geleden leefden.

tekst: Stef Boogaerts
illustratie: Patrick Storms

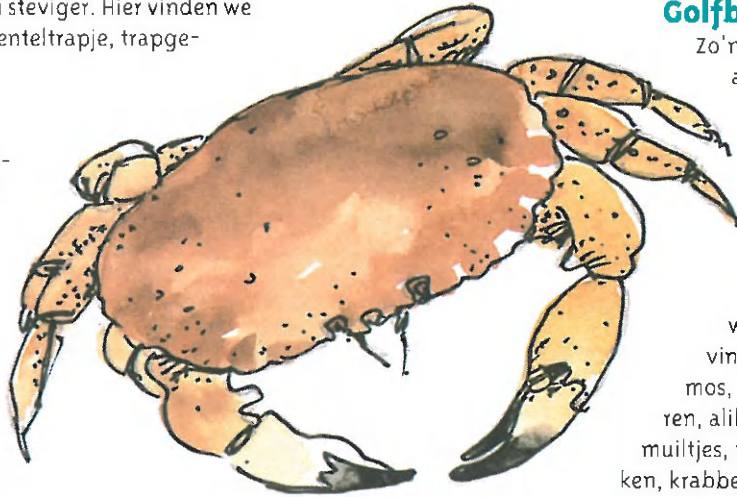

Natuur

Waar het droger is, is het strand vlakker en steviger. Hier vinden we schelpenbanken: nonnetje, tepelhoorn, wenteltrapje, trapgeveltje, wulk ...

Wintervloedmerk

Nog wat verder vinden we het wintervloedmerk, tot waar 's winters de hoogste vloed komt. Hier treffen we, half onder het zand verscholen, nogal wat rommel aan: verdroogde wieren, een dode vogel ... Maar ook flessen en verpakkingen — getuigen van de menselijke aanwezigheid. Een strook met droog, mul zand vormt de overgang naar de duinen!

Noordzeekrab.

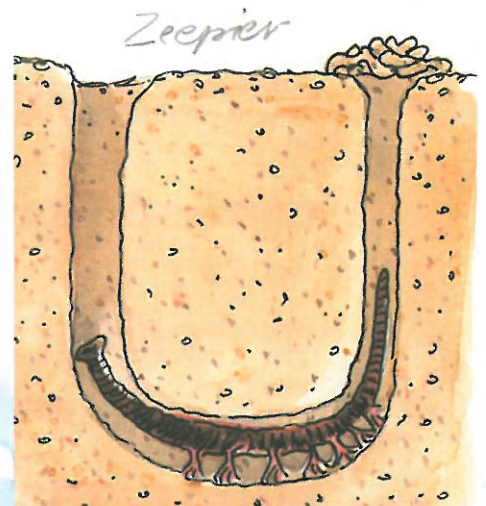
Golfbreker

Zo'n golfbreker is wel heel apart. Eigenlijk kun je hem een beetje vergelijken met een rots. Echte rotsen komen aan onze kust immers niet voor, en voor veel planten en dieren is zo'n golfbreker een waardige vervanger. We vinden er Paardeanemonen, mos, blaaswieren, purperwieren, alikruiken, schaalhoorns, muiltjes, purperslakken, zeepokken, krabben ...

Zeepier

Rare snuiter, zo'n zeepier. Hij woont dicht bij de laagwaterlijn in een u-vormige gang. Die graaft hij gewoon in het zand. Aan de ene uitkant ontstaat een klein putje, aan de andere — zo'n 10 à 15 cm verder — een klein hoopje met het buitengeduwde zand. Buitengeduwde? De Zeepier eet het zand doodleuk op, haalt er het nodige voedsel uit en werkt het dan weer naar buiten. Vandaar dus die worstvormige hoopjes ...

Bij laag tij, wanneer het zand droog is, trekt de Zeepier zich terug in de laagste verdieping van z'n merkwaardige woning. Daar is het immers altijd vochtig ...

Strandlopertje

CD-Rom **nieuw!** Heukels Interactieve Flora van Nederland

door R. van der Meijden

Heukels' klassieke plantendeterminatiegids is nu ook op CD-Rom beschikbaar. Compleet met determinatiesleutels, verspreidingskaartjes (alleen Nederland), gekleurde overzichtstekeningen, kleurenfoto's, duidelijke illustraties van diagnostische kenmerken... Prima hulpmiddel voor de iets gevorderde plantenliefhebber.

PC: minimum 486 of Pentium, 8 Mb RAM, Windows 95 of 98, cd-rom 4-speed.

Ook Mac-versie beschikbaar.

U: Natuur & Techniek, Kosmos-Z&K-Uitgevers

1 995 fr.

Wandelkaarten Bossen en struwelen

'A la recherche de la Croix d'Escaille'

Klassieke topografische kaart met enkele aantrekkelijke wandelroutes. Op achterkant informatie over dorpjes, natuurreservaten, historiek, landschap... van Croix d'Escaille, de streek rond Rienne en Willerzie (even ten zuiden van Givet).

'Au pays du roi des Cailles'

Ook de wandelkaart Itinéraires Nature 2 (de regio rond Romedenne) is nog beschikbaar.

U: Réserves Naturelles asbl & NCI

200 fr. per stuk

Het Hommelleven

Achtergrondinformatie over hommels, met voorbeelden voor eigen onderzoek. Handige zoekkaart op achterflap.

U: KNNV i.s.m. IVN, Vlinderstichting en Jeugdbondsuitgeverij

nieuw!

160 fr.

5de en laatste deel in de serie 'De vegetatie van Nederland'

Systematisch overzicht van de plantengemeenschappen op basis van hun floristische samenstelling. Belangrijke leidraad voor al wie met natuurbescherming en natuurbeheer bezig is.

U: Opulus Press

nieuw!

1 990 fr.

Mira 1999

Milieu- en Natuur- rapport Vlaanderen: Thema's

MIRA-T 1999 geeft de verdere evolutie van de milieu-indicatoren (stank, lawaai, ioniserende straling, versnippering, verdroging, vermesting, verzuring, gebruik van grondstoffen, beheer van afvalstoffen...) weer sinds de publicatie van MIRA-T 1998. Actuele stand van ons milieu, neergepend door 64 specialisten.

U: Vlaamse Milieumaatschappij & Garant Uitgevers N.V. 365 blz.

nieuw!

390 fr.

Handboek biodiversiteit

Wat is biodiversiteit? Welke is de maatschappelijke context en wat doet de overheid terzake? Ook evolutionaire en ecologische achtergronden komen ruim aan bod. Natuurlijk gaat de meeste aandacht naar de bespreking van soorten — planten en dieren, van de kleinste organismen tot hogere planten, vogels, zoogdieren...

Achteraan geven enkele tientallen kleurenfoto's een overzicht van de belangrijkste probleemsoorten.

U: De Wielewaal vzw, Natuurvereniging & NME De Wielewaal vzw 176 blz.

Ecologie en burgerschap

Pleidooi voor een nieuwe levensstijl

nieuw!

door Dirk Holemans

De mens gebruikt meer van de natuur dan ze ons kan geven, en hij vervuult meer dan ze kan verwerken. Het beleid faalt, want het blijft bergaf gaan met natuur en milieu. Ingenieur-filosoof Dirk Holemans evalueert het falen van het technocratische beleid en verdedigt de dialogische democratie als middel om een maatschappelijk draagvlak te creëren — onontbeerlijk voor het realiseren van een ecologische trendbreuk in het beleid. Geen ontspannende lectuur, wel ontzettend boeiend.

U: Pelckmans i.s.m. Stichting Leefmilieu 127 blz.

Braakballen pluizen

nieuw!

Kleurrijke brochure over het pluizen van braakballen. Met tal van foto's en afbeeldingen, ook van skeletjes van diverse prooien die je in zo'n braakbal kan terugvinden. Onmisbaar voor wie van pluizen houdt.

U: KNNV 35 blz. **250 fr.**

nieuw! **795 fr.**

495 fr.

Zomeraanbieding 15% ledenkorting i.p.v. 10%

(geldig tot eind augustus '99)

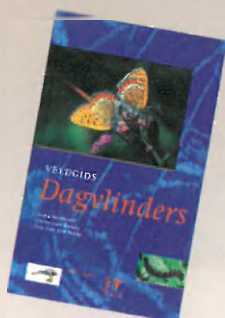
Veldgids Dagvlinders

door Irma Wynhoff, Chris van Swaay & Jan van der Made

Volledig herwerkte en uitgebreide versie van deze klassieker onder de vlinderdgidzen. Voor elke vlinderliefhebber is dit een absoluut hebbeding!

U: KNNV i.s.m. De Vlinderstichting 224 blz.

nieuw!

995 fr.

Gids Europese Vogels

door H. Heinzel, R. Fitter, J.F. Parslow

Degelijke, handzame vogelgids met duidelijke afbeelding, verspreidingskaartje en korte maar accurate beschrijving van alle vogels van Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten.

U: Trion 384 blz.

1 190 fr.

Nieuwe insectengids

door Michael Chinery

Volledig overzicht van groepen, families, geslachten en heel veel soorten. Onmisbaar basiswerk. Rijk geïllustreerd met nauwkeurige en gedetailleerde kleurtekeningen.

U: Trion 320 blz.

995 fr.

Bestellen

● Graag via de bestelkaart die u in dit nummer vindt. Telefonische en schriftelijke bestellingen via de Groene Winkel Brussel, 02/243 13 25. Verzendingskosten worden aangerekend.

● Onze Groene Winkels

Brussel, Kon. St.-Mariastraat 105, 1030 Schaarbeek, 02/243 13 25

Gent, Kon. Elisabethlaan 51, 09/222 75 41

Wie voor de aankoop van optisch materiaal naar onze winkels in Brussel of Gent komt, maakt best een afspraak met Chris (Gent) of Marc (Brussel).

● De winkel in Antwerpen (CVN-secretariaat) is sinds eind juni gesloten. In het Antwerpse kunt u voortaan alleen nog terecht in de winkel van Natuurreservaten Antwerpen-Noord, Steenstraat 25, Ekeren, 03/541 58 26. Daar is een behoorlijk gedeelte van ons assortiment beschikbaar (geen optiek).

● Leden genieten 10% korting op alle artikelen, tenzij anders aangegeven of bij promoties.

Zomers vlinderen in **ALLEN**daarheen onze reservaten

Vlinders: fladderende juweeltjes, door iedereen geliefd. Veel baat heeft hen dat echter nooit gebracht. Vlinders zijn immers een perfecte graadmeter voor de slechte toestand van ons leefmilieu. Met heel veel vlindersoorten gaat het dan ook niet goed. Maar dat gaan we deze zomer niet echt aan ons hart laten komen: we trekken er op uit — met vlinder-net en insectengids. Wie doet mee?

zaterdag 17 juli

Antwerpen-Linkeroever

Onder leiding van vlinderspecialist Kris Peeters bezoeken we de natuurgebieden op Antwerpen-Linkeroever. We verwachten u om 14u aan de winkel van Nature & Discoveries, Leysstraat 20-26 (in het hartje van Antwerpen) of om 14.30u aan de terminus van tram 2, 3 en 15 op Antwerpen-Linkeroever. Wie per auto komt: in de omgeving van de tramhalte op Linkeroever is er parkeergelegenheid zat. Kris Peeters, 03/252 40 78 geeft je alle info!

zaterdag 24 juli

Hof De Biest

(Ekeren)

Hof De Biest is een natuurlijk park, waarvan onze vereniging sinds kort een gedeelte beheert. Stukken bos, grasland, heiderelicten ... zorgen voor een ideale vlinderomgeving. Die maken daar dan ook heel graag gebruik van. Wij trekken alvast met vlindergids en vlindernet naar Ekeren. U ook?

Samenkomst op het parkeerterrein van Hof de Biest, Veltwijcklaan 254, Ekeren.

Info: Natuurreservaten Antwerpen-Noord vzw, 03/541 58 25.

zondag 25 juli

Achter Schoonhoven

(Aarschot)

De Demervallei in Aarschot bevat een schat aan ecologische pareltjes. Graslanden, bosjes, ruigtes ... Natuurreservaten vzw bouwt er bijgevolg een mooi natuurreservaat uit: Achter Schoonhoven. Koen Berwaerts en Filip Meyermans nemens ons graag mee op hun vlindertocht.

Afspraak om 14u aan de kerk van Langdorp.

Info: Filip Meyermans, 016/39 00 79 & Koen Berwaerts, 016/29 62 88.

zaterdag 31 juli

Vallei van de Zwarte Beek

(Beringen)

Voor een 'dagvlinder & andere insectenwandeling' kun je terecht in de Vallei van de Zwarte Beek. De afwisseling van heide, vennen, moeras, hooilanden, stuifzanden, broekbossen ... trekt een wondere wereld van kleine diertjes aan. Met vlinderspecialist Dirk Maes, mede-auteur van het boek *Dagvlinders in Vlaanderen*, als gids, geven ze al hun geheimen prijs. We verzamelen om 14u aan Bezoekerscentrum De Watersnip, Grauwe Steenstraat 7/2, Koersel.

Info: Dirk Maes, 02/660 89 65

zondag 8 augustus

Moenebroek

(Geraardsbergen)

Moenebroek is een gevarieerd gebied, met natte hooilanden, broekbossen, ruigtes ... Een ideaal vlindergebied! Bovendien realiseerden onze mensen van Moenebroek recent een doepakket over vlinders én een gloednieuwe brochure over hun reservaat (met daarin ruime aandacht voor vlinders).

Carlos en de zijnen verwachten ons om 14u aan het infobord, kruispunt Moenebroekstraat-Moorhofstraat, Schendelbeke. Ook met het openbaar vervoer is Moenebroek vlot bereikbaar: de afspraakplaats ligt op een kwartiertje stappen van het station van Schendelbeke.

Voor rolstoelen en buggy's is Moenebroek niet geschikt.

info: Carlos D'Haeseleer, 054/41 87 09

zondag 18 juli

Vallei van de Grote Beek

(Leopoldsburg)

De vallei van de Grote Beek bestaat uit een aaneenschakeling van fraaie valleigraslanden, ruige stukken, broekbos, oude spoorwegbermen ... Een paradijs voor vlinders, spinnen en loopkevers! Vooral de twee eikenpagesoorten vinden op de spoorwegbermen hun gading.

Dat het beheer van dit gebied (graslanden, hakhout, aanplanten van eiken) in grote mate in functie van de vlinders gebeurt, wordt ons tijdens deze wandeling ongetwijfeld duidelijk.

Guy Vanzeir verwacht ons om 14u aan de Parochiezaal, Beringsesteenweg, Heppen-Dorp.

Hij geeft je natuurlijk ook graag meer info: 011/39 11 69.

GROENEwinkel

Dagvlinders in Vlaanderen

Ecologie, verspreiding en behoud

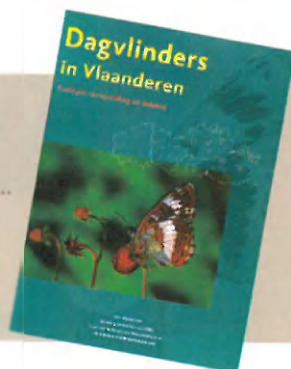
Het eerste uitgebreide overzicht van de dagvlinders in

Vlaanderen: verspreiding, bedreigingen, zeldzaamheid...

Een niet te missen kanjer van een boek!

speciale ledenprijs:

1 000fr. i.p.v. 1 250 fr.

WEST-VLAANDEREN

ZATERDAG 17 JULI

Strand tussen Koksijde en Oostduinkerke
parkeerplaats Elisabethplein, Koksijde (oostelijk einde dijk Koksijde) om 10.30u (tot 12.30u)
info: Strandwerkgroep België, M.-Th. Vanhaelen, 058/51 86 15

Schobbejakshoogte (Brugge)

nachtvlinders
Schobbejakshoogte, einde Lorreinendreef, 22u
info: Filip Roos, 050/37 76 01

ZONDAG 18 JULI

Oostkerke (Damme)

poelen, boomgaarden en houtwallen
kerk Oostkerke om 14u30
info: afd. Damme, Werner Demuyne, 050/60 57 31

Puidebroeken (Middelkerke)

Komen er nog sigaren voor in ons moeras?
Spermaalstraat (naast nr. 185), Middelkerke, 10u
info: afd. Middenkust, Johan Broidioi, 059/30 57 96

Ballokken (Wervik)

Natuurgebied De Poel, achter ontmoetingscentrum, Menen om 9u
info: Natuurgroep De Leiemeersen, Bernard Vantomme, 056/51 28 38

DINSDAG 20 JULI

Kleiputten van Heist (Knokke-Heist)

rietmoeras
Stationsplein, vóór treinstation Heist om 20u, verrekijker
info: afd. Knokke-Heist, Patrick Demaecker, 050/51 91 01

ZONDAG 25 JULI

Kennedybos (Kortrijk)

kruispunt Kennedylaan-Munkendoornstraat om 9.30u, laarzen
info: afd. Kortrijk, Stefaan Verre, 056/21 12 15
openbaar vervoer: buslijn 728/2 (vertrek 15 min. voor en 15 min. na het uur) vanaf station Kortrijk

Duingebied 'Park 58' (Knokke-Heist)

planten in een oud relictduin
hoofdingang Park 58 (onder pergola), Elizabethlaan, Duinbergen om 14u, verrekijker
info: afd. Knokke-Heist, Bart Denys, 050/51 27 13

DINSDAG 27 JULI

Korte Duinen en Oude en Nieuwe Hazegraspolder (Knokke-Heist)

vegetatie dijken & bermen, vogelleven in krekens
Oosthoekplein, Knokke (hoek bushalte) om 14u, verrekijker
info: afd. Knokke-Heist, Patrick Demaecker, 050/51 91 01

ZONDAG 1 AUGUSTUS

Blankaart (Diksmuide)

kasteel De Blankaart, Iepersesteenweg 56, Woumen (Diksmuide) om 10.30u en 14.30u
info: afd. IJzervallei, Blankaart, Guido Vandenbroucke, 051/54 52 44

DINSDAG 3 AUGUSTUS

strandnatuurreserveaat 'De Baai van Heist' (Knokke-Heist)

planten en vogels van dit jonge duin- en slikkengebied in volle ontwikkeling
kleine witte vuurtorentje aan eind van zeedijk Heist om 14u30, verrekijker en licht schoeisel
info: afd. Knokke-Heist, Patrick Demaecker, 050/51 91 01 & Luc Van Rillaer, 050/62 35 69

ZONDAG 8 AUGUSTUS

Kleiputten (Kortrijk)

Steenoven, hoek Sint-Denijsseweg-Schaapsdreef om 10u, laarzen
info: afd. Kortrijk, Silvano Vanoverberghe, 056/22 32 95
o.v. buslijn 728/2, 15 min. voor en 15 min. na het uur, vanaf station Kortrijk

DINSDAG 10 AUGUSTUS

Blinckaertduinbos en Kalfsduinen (Knokke-Heist)

duinbos en binnenduinrandgebied
Oosthoekplein, Knokke (hoek bushalte) om 20u, verrekijker
info: afd. Knokke-Heist, Patrick Demaecker, 050/51 91 01

DINSDAG 17 AUGUSTUS

Zwinbosjes (Knokke-Heist)

van binnenduinrand tot embryonaal strandduin, flora en insecten
Oosthoekplein, Knokke (hoek bushalte) om 14u, verrekijker
info: afd. Knokke-Heist, Patrick Demaecker, 050/51 91 01

ZONDAG 22 AUGUSTUS

Bulskampveld (Beernem)

planten & insecten op (natte) heide, eendenputten
parking Aanwijs om 14u (tot 16.30u)
info: afd. Brugge, Thomas Defoort, 09/232 23 78

De Ruste (Menen)

Natuurgebied De Poel, achter ontmoetingscentrum, Menen om 9u
info: Natuurgroep De Leiemeersen, Bernard Vantomme, 056/51 28 38

DINSDAG 24 AUGUSTUS

Cadzandduintjes en strandvlakte van de Zwinmonding (Cadzand, NL)

doortrekkende vogels, plantengroei duin en slik
bezoekerscentrum 'Het Zwin' nabij Cadzand-Bad (Nederland) om 14u30, verrekijker
info: afd. Knokke-Heist, Patrick Demaecker, 050/51 91 01

ZONDAG 29 AUGUSTUS

Blinckaertduinbos (Knokke-Heist)

Oosthoekplein, Knokke (hoek bushalte) om 14u, verrekijker
info: afd. Knokke-Heist, Bart Denys, 050/51 27 13

Kennedybos (Kortrijk)

Ongedierde of grootmeesters?
Kruispunt Kennedylaan-Munkendoornstraat om 9u30, laarzen
info: afd. Kortrijk, Frank Vandendriessche, 056/22 71 39
o.v. buslijn 728/2, 15 min. voor en 15 min. na het uur, vanaf station Kortrijk

Leiebos (Wevelgem)

Natuurgebied De Poel, achter ontmoetingscentrum, Menen om 9u
info: Natuurgroep De Leiemeersen, Bernard Vantomme, 056/51 28 38

MAANDAG 30 AUGUSTUS

Willem-Leopoldpolder en Nieuwe Hazegraspolder (Knokke-Heist)

indijken van natuur?
Oosthoekplein, Knokke (hoek bushalte) om 19u, verrekijker
info: afd. Knokke-Heist, Patrick Demaecker, 050/51 91 01

ZONDAG 5 SEPTEMBER

Bergelenput (Wevelgem)

Natuureducatief Centrum De Rand, Rijksweg, Gullegem om 9u30, laarzen & verrekijker
info: afd. Wevelgem, Gino Lommens, 056/41 67 32

VRIJDAG 10 SEPTEMBER

Vloethemveld (Zedelgem)

nachtprooivogels
Bezoekerscentrum Hoge Dijken, Oude Brugge, Oudenburg om 19u30, verrekijker
info: afd. Gistel-Oudenburg, Guido Bonny, 059/27 96 14

ZONDAG 12 SEPTEMBER

Ter Doest (Brugge)

zilde planten (en een aperitiefje achteraf)
kerk Lissewege om 9u (tot 12u)
info: afd. Brugge, Paul D'Hooze, 050/38 77 89

Kleiputten (Kortrijk)

Invloed van natuurbeheer op flora en fauna
Steenoven, hoek Sint-Denijsseweg-Schaapsdreef om 10u, laarzen
info: afd. Kortrijk, Jan Desmet, 056/22 49 33
o.v. buslijn 728/2, 15 min. voor en 15 min. na het uur, vanaf station Kortrijk

strandhoofd Ster der Zee en strand Sint-Idesbald (Koksijde)

parking Ster der zee, bij zeedijk, einde Prof. Blanchardlaan, Koksijde om 10u
info: Strandwerkgroep België, M.-Th. Vanhaelen, 058/51 86 15

Westkant van de Leie (Menen)

Natuurgebied De Poel, achter ontmoetingscentrum, Menen om 9u
info: Natuurgroep De Leiemeersen, Bernard Vantomme, 056/51 28 38

ZONDAG 19 SEPTEMBER

Duinbos Proeven (Wenduine)

Tramhalte Wenduine Molen om 14u, verrekijker
info: afd. De Haan, Peter Decoo, 059/23 59 09
o.v.: Kusttram

Leiemeers-poelen (Menen)

Natuurgebied De Poel, achter ontmoetingscentrum, Menen om 9u
info: Natuurgroep De Leiemeersen, Bernard Vantomme, 056/51 28 38

ZONDAG 26 SEPTEMBER

Kennedybos (Kortrijk)

Kruispunt Kennedylaan-Munkendoornstraat om 9u30, laarzen
info: afd. Kortrijk, Stefaan Verreut, 056/21 12 15
o.v.: buslijn 728/2, 15 min. voor en 15 min. na het uur, vanaf station Kortrijk

Oude Leiearm (Kuurne)

vogeltrek
monument 'Den Hert', Gentsesteenweg (Kortrijk-Harelbeke), Kuurne om 9.30u, laarzen
info: De Vlasbek vzw, Patrick Vlaeminck, 056/70 25 62

't Voske (Menen)

Natuurgebied De Poel, achter ontmoetingscentrum, Menen om 9u
info: Natuurgroep De Leiemeersen, Bernard Vantomme, 056/51 28 38

ZATERDAG 2 EN ZONDAG 3 OKTOBER: INTERNATIONALE VOGELKIJDKAGEN

De uitgebreide programmakrant vindt u bij de volgende NATUURreservaten!

OOST-VLAANDEREN

VRIJDAG 16 JULI

Maldegemveld (Maldegem)

het glimmen van glimwormen
restaurant 't Jagershof, Drogengoedweg 11, Ursel (Knesselare) om 22u
laarzen & insectengids
info & inschrijving (max. 25 deelnemers!): Quercus, Steven De Bruycker, 09/347 31 08

ZONDAG 1 AUGUSTUS

Wellemeersen (Denderleeuw)

aandacht voor beheer, waterjuffers en libellen (en een versnapering onderweg!)
infobord Rodestraat om 14u (tot 18u), laarzen, loupe en verrekijker
info: afd. Denderleeuw, Eric De Tré, 053/66 04 32

ZATERDAG 7 AUGUSTUS

Bourgoyen-Osmeersen (Gent)

onthaalcentrum De Grutto, M. Gandhistraat (wijk achter Rooigemzwembad), Gent om 14.30u
laarzen en verrekijker
info: Actiegroep Bourgoyen-Osmeersen vzw, Frank Maes, 09/227 22 94
openbaar vervoer: Lijnbus 9, halte 'Appelstraat' of 'Biezenstuk'

ZONDAG 8 AUGUSTUS

Moenebroek (Geraardsbergen)

vinders
infobord kruispunt Moenebroekstraat-Moorhofstraat, Schendelbeke om 14u (tot 17u)
niet voor rolstoelen en buggy's
info: Carlos D'Haeseleer, 054/41 87 09 & 02/243 13 31
o.v.: station Schendelbeke op 15 min

Pyreneeënwandelpad met Patersbos, Vloedbeek ... (Ronse)

planten, vlinders, vogels
Paterskerk, Elzelesteenweg, Ronse om 14u (tot 17u), laarzen
info: afd. Ronse, Walter Vandermeulen, 055/21 32 22
o.v.: om de 2 uur stopt in Ronse een trein, vanaf station 2 km. stappen tot Paterskerk

DONDERDAG 19 AUGUSTUS

Kalkense Meersen (Wichelen)

plantendeterminatie
infobord, Aard, Schellebelle om 19u, laarzen, loopje, plantengids
info: afd. Scheldevallei en Wielewaal afd. Scheldeland, Kristin Van de Velde, 052/47 81 71

VRIJDAG 20 AUGUSTUS

Steengelaag (Stekene)

Oud station, Stadionstraat, Stekene om 19u
info: Marc Bogaerts, 03/779 89 31

ZONDAG 29 AUGUSTUS

Maldegemveld (Maldegem)

purperen heide
restaurant 't Jagershof, Drogengoedweg 11, Ursel (Knesselare) om 14u, laarzen & insectengids
info: Quercus, Steven De Bruycker, 09/347 31 08

ZATERDAG 4 SEPTEMBER

Bourgoyen-Osmeersen (Gent)

onthaalcentrum De Grutto, M. Gandhistraat (wijk achter Rooigemzwembad), Gent om 14.30u
laarzen en verrekijker
info: Actiegroep Bourgoyen-Osmeersen vzw, Frank Maes, 09/227 22 94
openbaar vervoer: Lijnbus 9, halte 'Appelstraat' of 'Biezenstuk'

ZONDAG 5 SEPTEMBER

Heidebos (Moerbeke & Wachtebeke)

heide
ingang reservaat, tussen spoorweg en Keizershoek (zie infobord aan Taverne Peenehof, weg Wachtebeke-Moerbeke) om 14u
info: afd. Moerbeke-Wachtebeke, Philippe Van de Velde, 09/349 40 99

ZONDAG 19 SEPTEMBER

Moenebroek (Geraardsbergen)

5-zintuigenwandeling
infobord kruispunt Moenebroekstraat-Moorhofstraat, Schendelbeke om 14u (tot 17u)
niet voor rolstoelen en buggy's
info: Carlos D'Haeseleer, 054/41 87 09 & 02/243 13 31
o.v.: station Schendelbeke op 15 min

Heidebos (Moerbeke & Wachtebeke)

heide
ingang reservaat, tussen spoorweg en Keizershoek (zie infobord aan Taverne Peenehof, weg Wachtebeke-Moerbeke) om 14u
info: afd. Moerbeke-Wachtebeke & CVN, Pascal Braekman, 09/346 66 49

ZONDAG 26 SEPTEMBER

Bois Joly (Ronse)

vogels, planten, paddestoelen
ingang reservaat, naast begraafplaats Hogerlucht om 14u (tot 17u), laarzen
info: afd. Ronse, Philippe Moreaux, 055/21 88 87
o.v.: trein tot Ronse (om 2u), nog 3 km stappen

Maldegemveld (Maldegem)

paddestoelen
restaurant 't Jagershof, Drogengoedweg 11, Ursel (Knesselare) om 14u, laarzen
info: Quercus, Etienne Vanaelst, 09/374 59 86 en Eric Blondia, 09/374 49 47

ZATERDAG 2 EN ZONDAG 3 OKTOBER: INTERNATIONALE VOGELKIJDKAGEN

De uitgebreide programmakrant vindt u bij de volgende NATUURreservaten!

ANTWERPEN

ZATERDAG 24 JULI

Hof de Bist (Antwerpen)

parkeerplaats Hof de Bist, Veltwijcklaan 254 om 14.30u (tot 16.30u), laarzen
info: Natuurreservaten Antwerpen-Noord vzw, 03/541 58 25 & Mart Pauwels, 03/645 94 10

ZONDAG 1 AUGUSTUS

Galgenschoor en Groot Buitenschoor (Antwerpen)

brakwaterschorren van de Schelde
parkeerplaats centrum van Lillo om 9.30u (einde rond 12u), laarzen, winddichte kledij, verrekijker of telescoop
info: Natuurreservaten Antwerpen-Noord vzw, Frank Wagemans, 03/651 44 67 & Jean Cordaro, 03/457 92 66

Mechels Broek (Mechelen)

Bezoekerscentrum, Muizenhoekstraat 7, Muizen (Mechelen) om 14u
info: afd. Beneden-Dijle, Ann Pinceel, 015/20 44 76
o.v.: Stadsbus 3 vanaf station Mechelen

Zevenbergenbos (Ranst)

inventarisatie planten, vogels en insecten
Mariagrot, Kasteeldreef, Ranst om 14u
info: Kris Boers, 03/236 47 30

ZONDAG 8 AUGUSTUS

Militair domein (Sint-Katelijne-Waver)

Zavelenbeg, Moermansstraat, Sint-Katelijne-Waver om 14u
info: afd. Beneden-Dijle, Luc Vertommen, 015/31 81 99

ZATERDAG 14 AUGUSTUS

Oude Landen (Antwerpen)

Poortgebouw kasteel Veltwijck, Veltwijcklaan 27, Ekeren om 14.30u (tot 16.30u), laarzen
info: Natuurreservaten Antwerpen-Noord vzw, 03/541 58 25 & Mart Pauwels, 03/645 94 10

ZONDAG 15 AUGUSTUS

Barebeekmonding (Mechelen)

Bezoekerscentrum Beneden-Dijle, Muizenhoekstraat 7, Muizen om 14u
info: afd. Beneden-Dijle, Ann Pinceel, 015/20 44 76
o.v.: Stadsbus 3 vanaf station Mechelen

ZATERDAG 28 AUGUSTUS

Rundvoort (Schilde)

inventarisatie planten, vogels en insecten
Schildehof (Schilde) om 13.30u of Rundvoorthoeve (Oelegem) om 14u
info: Bram Van Ballaer, 03/321 58 47

Rood (Kapellen)

hoek Biartlei-Streepstraat om 14.30u (tot 16.30u), laarzen
info: Natuurreservaten Antwerpen-Noord vzw, 03/541 58 25 & Mart Pauwels, 03/645 94 10

ZONDAG 5 SEPTEMBER

Galgenschoor en Groot Buitenschoor (Antwerpen)

brakwaterschorren van de Schelde
parkeerplaats centrum Lillo om 9.30u (tot 12u), laarzen, winddichte kledij, verrekijker/telescoop
info: Natuurreservaten Antwerpen-Noord vzw, Frank Wagemans, 03/651 44 67 & Jean Cordaro, 03/457 92 66

Fort (Borsbeek)

inventarisatie
groot infobord, binnenplaats Fort van Borsbeek om 14u
info: Bram Van Ballaer, 03/321 58 47

ZATERDAG 11 SEPTEMBER

Oude Landen (Antwerpen)

Poortgebouw kasteel Veltwijck, Veltwijcklaan 27, Ekeren om 14.30u (tot 16.30u), laarzen
info: Natuurreservaten Antwerpen-Noord vzw, 03/541 58 25 & Mart Pauwels, 03/645 94 10

ZONDAG 12 SEPTEMBER

Netevallei-Schaapswees (Westerlo)

Netebrug Snekens (weg Zoerle-Parwijs - Herselt) om 14u
info: afd. Zuiderkempen, Walter Michiels, 014/26 43 37

Hondsbossen (Sint-Katelijne-Waver)

kerk Sint-Katelijne-Waver centrum om 14u
info: afd. Beneden-Dijle, Luc Vertommen, 015/31 81 99
o.v.: Lijnbus 56 Mechelen-Koningshooikt-Lier

ZATERDAG 18 SEPTEMBER

Mechels Broek (Mechelen)

water- en roofvogels
kerk Muizen om 8.40u
info: Vogelwerkgroep Natuurreservaten Oost-Brabant vzw, Arsène Bauwens, 016/81 43 69

ZONDAG 19 SEPTEMBER

Zevenbergenbos (Ranst)

grot, Kasteeldreef (einde Kasteelstraat), 14.30u
laarzen, geschikt voor kinderwagens, geen honden
info: afd. Schijnvallei, werkgroep Zevenbergenbos, John Maes, 03/485 73 79 en Eddy Meulemans 03/485 60 11

Maat (Mol)

Parking bij brug Sas 3 (kruispunt weg Balen-Postel met Kempisch Kanaal) aan zijde Balen om 14u, laarzen en verrekijker
info: afd. Boven-Nete, Jef Sas, 014/31 26 57

Mechels Broek (Mechelen)

zaden, vruchten en bessen
Bezoekerscentrum Beneden-Dijle, Muizenhoekstraat 7, Muizen om 14u
info: afd. Beneden-Dijle, Ann Pinceel, 015/20 44 76
o.v.: Stadsbus 3 vanaf station Mechelen

ZATERDAG 25 SEPTEMBER

Hof de Bist (Antwerpen)

parkeerplaats Hof de Bist, Veltwijcklaan 254 om 14.30u (tot 16.30u), laarzen
info: Natuurreservaten Antwerpen-Noord vzw, 03/541 58 25 & Mart Pauwels, 03/645 94 10

ZONDAG 26 SEPTEMBER

Park (Wijnegem)

paddestoelen
ingang park Wijnegem om 14u
info: Bram Van Ballaer, 03/321 58 47

Kuifeend (Antwerpen)

watervogels
secretariaat Natuurreservaten Antwerpen-Noord vzw, Steenstraat 25, Ekeren om 9.30u (tot 12u), warme, winddichte kledij, verrekijker
info: Natuurreservaten Antwerpen-Noord vzw, 03/541 58 25

ZATERDAG 2 EN ZONDAG 3 OKTOBER: INTERNATIONALE VOGELKIJDKAGEN

De uitgebreide programmakrant vindt u bij de volgende NATUURreservaten!

VLAAMS-BRABANT

ZONDAG 25 JULI

Snoekengracht (Boutersem)

NMBS-station Vertijk om 10u, laarzen
info: afd. Velpe-Mene, Georges Buelens, 016/63 26 42

Dijle (Leuven)

Dijlewandeling door het Leuvense stadscentrum Lei-Conservatorium, Leuven om 14u
info: afd. Leuven, Julieanne Delwiche, 016/20 26 41

ZONDAG 1 AUGUSTUS

Torfbroek (Kampenhout)

café Riant, Visserijlaan, Berg (Kampenhout) om 9.30u
info: afd. Midden-Brabant, Michel Janssens, 016/65 54 39

ZONDAG 8 AUGUSTUS

Kluisbos (Galmaarden)

Sint-Pauluskapel om 9.30u, laarzen
info: vzw De Mark, André Prové, 054/58 92 17

Winksele (Herent)

kerk Winksele om 14.30u
info: afd. Midden-Brabant, Patrick Luyten, 016/48 99 96

ZONDAG 15 AUGUSTUS

Doode Bemde (Huldenberg & Oud-Heverlee)

Kasteel Neerijse, parking Lindenhoflaan om 14.30u, laarzen en verrekijker
info: Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud vzw, Désiré Vanautgaerden, 016/35 53 05
o.v.: Lijnbus Leuven-Overijse, halte Neerijse kerk

ZONDAG 22 AUGUSTUS

Oude Stadswallen en omgeving (Diest)

vleermuizen
Eco-centrum, Prov. Domein Halve Maan, 20.30u
info: afd. Demerstreek, Yves Beken, 013/66 39 58

Rotte Gaten (Kortenberg)

kerk Meerbeek om 14u, laarzen
info: afd. Midden-Brabant, Toon David, 02/759 52 00
o.v.: Lijnbus 358 Brussel-Leuven

Bolloheide (Tremelo)

heide
kerk Grootlo (Schriek, Heist-op-den-Berg) om 14u, wandelschoenen
info: afd. Midden-Dijle, Danny Schoovaerts, 016/53 64 47

Oude Zuun (Sint-Pieters-Leeuw)

parking gemeentehuis Sint-Pieters-Leeuw (Pastorijstraat), 14.30u, goede stapschoenen of laarzen
info: Leeuwse Natuurvrienden vzw, Geert Cromphout, 02/377 66 25

ZONDAG 25 AUGUSTUS

Beemden (Landen)

spinnen
OCMW-rusthuis, Landen om 19u
info: afd. Gete-Velpe, John Vansimpson, 011/88 28 09

ZATERDAG 28 AUGUSTUS

Bezinkingsputten (Tienen)

steltlopers & ringdemonstratie
waterzuiveringsinstallatie Citrique Belge, Ambachtenlaan, Tienen om 8u (tot 11.30u), laarzen
info: Vogelwerkgroep Natuurreservaten Oost-Brabant vzw, Arsène Bauwens, 016/81 43 69

DONDERDAG 2 SEPTEMBER

Zaventem

Kerkdries, Sterrebeek om 19u, laarzen
info: afd. Midden-Brabant, Danny Blockmans, 02/757 90 16

ZATERDAG 4 SEPTEMBER

Broekelei (Keerbergen)

plantendeterminatie
containerpark Keerbergen (borden volgen) om 9u, wandelschoenen
info: afd. Midden-Dijle, Guido Jordens, 015/23 31 13

ZONDAG 5 SEPTEMBER

Silsombos (Kortenberg & Kampenhout)

Herfstjijlooswandeling
kerk (Sint-Pietersplein) Kwerps om 14u, laarzen
info: afd. Midden-Brabant, Toon David, 02/759 52 00
o.v.: Lijnbus 358 Brussel-Leuven

's Hertogenheide (Aarschot)

heide
SIMA, Albertlaan, Aarschot om 14u
info: afd. Demerstreek, Joz Vrancken, 016/56 92 45
o.v.: SIMA is 5 min. stappen vanaf station Aarschot

Torfbroek (Kampenhout)

café Riant, Visserijlaan, Berg om 9.30u
info: afd. Midden-Brabant, Michel Janssens, 016/65 54 39

Ijsebroeken (Overijse)

initiatie kruidachtige bos- en graslandplanten
kruispunt Kouterstraat met Dreef Overijse-Huldenberg, Overijse om 10u
info: afd. Voer. Ijse & Lane, Jan Verroken, 02/687 20 46

ZONDAG 12 SEPTEMBER

Markvallei (Galmaarden)

Sint-Pauluskapel om 9.30u, laarzen
info: vzw De Mark, André Prové, 054/58 92 17

Kastanjebos (Herent)

kerk Winksele om 14.30u
info: afd. Midden-Brabant, Patrick Luyten, 016/48 99 96

Longa-Gete (Landen)

station Ezemaal om 14u
info: afd. Gete-Velpe, John Vansimpson, 011/88 28 09

Kesselberg (Leuven)

ingang Kesselberg, Koningsstraat, Kessel-Lo, 14u
info: afd. Leuven, Julieanne Delwiche, 016/20 26 41

Plas Rotselaar en Demervallei (Rotselaar)

Torenhoeve, Toren ter Heide om 14.30u
info: afd. Midden-Hageland, Rudy Vannuffel, 016/58 00 81

ZONDAG 19 SEPTEMBER

Tollembeek (Galmaarden)

kerk Tollembeek om 9u, laarzen
info: vzw De Mark, André Prové, 054/58 92 17

ZONDAG 26 SEPTEMBER

Demerbroeken (Scherpenheuvel-Zichem)

'Van Sperrewette tot Papensteert': volksnamen voor gebieden, planten en dieren
kerk Testelt om 14u
info: afd. Demerstreek, David Swinnen, 013/77 49 52

Meetshoven (Aarschot)

paddestoelen
't Wit Toreke, Terheidelaan, Aarschot om 14u
info: afd. Demerstreek, Luc Storms, 016/50 12 13

Vogelzang (Brussel)

determinatie van zaden en vruchten
ingang begraafplaats Anderlecht, Sint-Janskruidlaan om 9u
info: Peter Vanbellinghen, 02/640 19 24
o.v.: bus 98 of tram 56, halte Leemans

Horst en omgeving (Holsbeek)

parking Kasteel van Horst, Sint-Pieters-Rode, 14u
info: afd. Midden-Hageland, Jan Wijckmans, 016/44 51 31

ZATERDAG 2 EN ZONDAG 3 OKTOBER: INTERNATIONALE VOGELKIJDKAGEN

De uitgebreide programmakrant vindt u bij de volgende NATUURreservaten!

LIMBURG

ZONDAG 18 JULI

Vallei van de Zwarte Beek (Beringen)

terril
Bezoekerscentrum De Watersnip, Grauwe Steenstraat 7/2, Koersel om 14u (duur: 3,5u!)
info: De Watersnip, 011/45 01 91

Vallei van de Grote Beek (Leopoldsborg)

vlanders
Parochiezaal, Beringsesteenweg, Heppen-Dorp om 14u
info: afd. Leopoldsborg, Heppen & Beverlo, Guy Vanzeir, 011/39 11 69

ZONDAG 25 JULI

Vallei van de Zwarte Beek (Beringen)

vallei
Bezoekerscentrum De Watersnip, Grauwe Steenstraat 7/2, Koersel om 14u
info: De Watersnip, 011/45 01 91

ZONDAG 1 AUGUSTUS

Leunen (Halen)

Leunenstal, Oude Schansstraat, Zelem om 14u
info: afd. Regio Zelem, Jan Kenens, 013/46 16 00

Maten (Genk)

parkeerplaats natuurreervaat, Slagmolenweg om 9u (tot 12u), stevig schoeisel
info: Natuur en Landschap Genk, Willy Peumans, 089/35 41 25

Millen (Tongeren)

waterkasteel, dorpskern ...
Poorthof, Kasteelsstraat, Genoelselderen (Riemst) (tegenover Wijnkasteel) om 10u
info: afd. Dernerbronnen, Eugène Stassen, 012/23 77 98

Vallei van de Zwarte Beek (Beringen)

Bos en hei
Bezoekerscentrum De Watersnip, Grauwe Steenstraat 7/2, Koersel om 14u
info: De Watersnip, 011/45 01 91

ZONDAG 8 AUGUSTUS

Vallei van de Zwarte Beek (Beringen)

terril
Bezoekerscentrum De Watersnip, Grauwe Steenstraat 7/2, Koersel om 14u (duur: 3,5u)
info: De Watersnip, 011/45 01 91

ZONDAG 15 AUGUSTUS

Vallei van de Zwarte Beek (Beringen)

vallei
Bezoekerscentrum De Watersnip, Grauwe Steenstraat 7/2, Koersel om 14u
info: De Watersnip, 011/45 01 91

ZONDAG 22 AUGUSTUS

Gerheserheide (Leopoldsborg)

heide
Parochiezaal, Beringsesteenweg, centrum Heppen om 14u
info: afd. Leopoldsborg-Heppen-Beverlo, Guy Vanzeir, 011/39 11 69

Vallei van de Zwarte Beek (Beringen)

bos en hei
Bezoekerscentrum De Watersnip, Grauwe Steenstraat 7/2, Koersel om 14u
info: De Watersnip, 011/45 01 91

ZONDAG 29 AUGUSTUS

Klaverberg (As)

heide - meer dan 1 000 jaar Wintereiken op de Klaverberg
kerk As centrum om 14u, verrekijker
info: afd. Opplabbeek-As, Rita Declercq, 089/65 88 60

Maten (Diepenbeek)

heide
sluis over Albertkanaal, Diepenbeek om 14u (tot 16.30u)
info: afd. Diepenbeek, Jos Ramaekers, 011/33 20 05

Heide en vennen (Peer)

herdenkingswandeling Poi Vandewal
Plockroy, parking RL Kempen en Maasland, Weg op Zwartberg, Meeuwen om 9u
info: afd. Meeuwen-Gruitrode/Peer, Herman Vandewal, 011/79 25 34

Vallei van de Zwarte Beek (Beringen)

vallei
Bezoekerscentrum De Watersnip, Grauwe Steenstraat 7/2, Koersel om 14u (duur: 3,5u)
info: De Watersnip, 011/45 01 91

ZONDAG 5 SEPTEMBER

Altenbroek (Voeren)

vorming landschap door mens en natuur & evolutie door beheer door Natuurreservaten vzw
kerk 's-Gravenvoeren om 14u
info: Rik Palmans, 04/381 10 87 & Fred de Warri-mont, 04/381 14 00

Vallei van de Zwarte Beek-Leunen (Halen)

Leunenstal, Oude Schansstraat, Zelem om 14u, laarzen
info: afd. Regio Zelem, Jan Kenens, 013/46 16 00

Maten (Genk)

parkeerplaats natuurreervaat, Slagmolenweg om 9u (tot 12u), stevig schoeisel
info: Natuur en Landschap Genk, Willy Peumans, 089/35 41 25

ZONDAG 12 SEPTEMBER

Gerhagen (Tessenderlo)

heide
bosmuseum VVV-toren, Tessenderlo om 14u
info: afd. Zuiderkempen, Johny Ceunen, 013/66 43 66

Holle wegen (Beringen)

Ten Caeteremere, Paal om 14u
info: afd. Beringen, Maria Beerten, 011/45 01 92
A-Beek en Broeksmolen (Bocholt)
kerk Bocholt om 13.30u
info: afd. Noord-Limburg, Nol Goossens, 089/46 39 88

Beukenhof (Hasselt)

bomen
Beukenhof, St.-Lambrechts-Herkstraat, Hasselt om 14u (tot 16u), laarzen
info: Herk en Mombeek Hasselt, Alida Vanholst, 011/31 24 21
o.v.: Lijnbus 21a vanaf station Hasselt tot kerk Sint-Lambrechts-Herk

Borgloon

monumentenwandeling
Speelhof, Borgloon om 14u, laarzen
info: afd. Borgloon, Luk Robijns, 012/74 29 29

ZONDAG 19 SEPTEMBER

Vallei van de Grote Beek (Leopoldsborg)

bomen & struiken
Parochiezaal, Beringsesteenweg, centrum Heppen om 14u
info: afd. Leopoldsborg-Heppen-Beverlo, Guy Vanzeir, 011/39 11 69

Vallei van de Zwarte Beek (Beringen)

dieren in de herfst
Bezoekerscentrum De Watersnip, Grauwe Steenstraat 7/2, Koersel om 14u
info: Bezoekerscentrum De Watersnip, 011/45 01 91

Maaswinkel (Maasmechelen)

gemeentehuis Maasmechelen om 13.50u of info-bord nabij steenbakkerij langs Zuid-Willemsvaart om 14u
info: Bertie Vanderlee, 011/26 54 65

ZONDAG 26 SEPTEMBER

Ophovenderheide (Opplabbeek)

paddestoelen
camping jeugdparadijs, Weg naar Bree, Opplabbeek om 14u, loop
info: afd. Opplabbeek-As, Miet Roosen, 089/85 22 83
o.v.: Lijnbus 8, halte Speeltuinstraat

ZATERDAG 2 EN ZONDAG 3 OKTOBER: INTERNATIONALE VOGELKIJKDAGEN

De uitgebreide programmakrant vindt u bij de volgende NATUURreservaten!

Zwin (Knokke-Heist)

In het West-Vlaamse Zwin, een prachtig natuurreervaat dat niet door onze vereniging wordt beheerd, kun je elke zondag van het jaar en elke donderdag tussen Pasen en eind oktober om 10u deelnemen aan een geleide wandeling. Leden van Natuurreservaten vzw betalen wel toegangsgeld voor het Zwin, maar nemen gratis deel aan de geleide wandelingen.
info: natuurreervaat Het Zwin, 050/60 70 86

Mechelen, stad aan de Dijle

Wie op het Internet het gastenboek van de stad Mechelen raadpleegt, ontmoet tientallen boodschappen over het mooie en gezellige van deze pittoreske Dijlestad. Hier en daar kom je echter ook bedenkingen tegen: over de verloering van sommige stadsdelen, over het gebrek aan vuilbakken, het veel te drukke verkeer, hier en daar zelfs over het tekort aan natuur in de stad ...

Wie door de stad kuiert moet die klagers gelijk geven: op de Dijle na kom je nauwelijks wat natuur tegen. Volgens Eric Nobels van RIM is die natuur in Mechelen er wél. En kan ze er vooral komen ... RIM zorgt voor meer natuur in de stad. Natuurreservaten vzw zorgt voor natuur in de Dijlevallei — de ideale tandem voor een groener Mechelen!

Wij gingen met Eric op stap in het meer-grijs-dan-groene Mechelen.

Ijzeren weg

Tot 1830 waren steden als Vilvoorde en Mechelen ook binnen de ommuring nog helemaal groen. Op de beroemde stadskaart die Jan van Hanswijck rond 1576 tekende, vallen de grote groene vlekken binnen de stadsmuren inderdaad heel erg op.

De spoorwegen brachten daar verandering in. In Mechelen kwam die evolutie snel op gang — het is niet voor niets de bakermat van de Belgische spoorwegen. De mijlpaal aan het station — het derde sinds de 'ijzeren weg' in Mechelen werd aangelegd — herinnert ons daar aan. Op het recent heringerichte stationsplein bekleedt die mijlpaal terecht een ereplaats.

Stadsvlucht

In de negentiende eeuw bracht de spoorweg dus rijkdom naar de stad. Steeds meer mensen kwamen er wonen. De groene ruimten binnen de muren werden volgebouwd en buiten de ommuring kwamen nieuwe stadswijken tot stand. In Mechelen kun je die evolutie in het huidige stadsbeeld trouwens nog perfect herkennen.

De twintigste eeuw bracht een omgekeerde beweging op gang. De auto creëerde een nieuwe vrijheid, steeds meer mensen trokken naar het platteland. Een evolutie waarvan we de kwalijke gevolgen zowel in onze verloederde steden als op het hopeloos volgebouwde platteland vinden. In Mechelen is het niet anders.

Natuurontwikkeling in de Dijlevallei

Natuurreservaten vzw beheert in de Beneden-Dijlevallei een flink aantal natuurreservaten. Reeds voor de Dijle Mechelen binnenkomt, heeft ze met een hele rist reservaten kennisgemaakt: de Broekelei in Keerbergen, Cassenbroek en Mispeldonk in Bonheiden, Pikhakendonk in Boortmeerbeek, de Barebeekmonding en het Mechels Broek in Muizen ... Ook voorbij

Mechelen is Natuurreservaten vzw actief in de Dijlevallei: de Oude Dijlearm en het Battenboek genieten reeds vele jaren onze aandacht. We kunnen terecht spreken van een grote eenheid natuur in de Beneden-Dijlevallei. Die grote lap natuur wordt slechts op één plaats onderbroken: de stad Mechelen ligt er middenin.

Natuurlijke Dijle in de stad

Net als industrieterreinen kunnen steden ook een belangrijke natuurverbindingsfunctie vervullen. Een beetje natuur in de stad is dan wel noodzakelijk. In Mechelen is dat niet eens zo moeilijk. De relatief zuivere Dijle dringt als een groene vinger de stad binnen en biedt ontzettend veel mogelijkheden. Met enkele relatief kleine ingrepen (en veel goede wil) maken we van die Dijle een prachtig groen lint — dwars door het stadscentrum! Op enkele plaatsen kunnen de oevers best wat natuurlijker, bakken met waterplanten en hier en daar een rietkraag vormen ook al geen probleem en enkele kleine passages over het water maken er voor Mechelaars én bezoekers bovendien een unieke stadswandeling van. Een eerste aanzet voor zo'n Dijlepad is intussen reeds gegeven. In het

stadspark zorgde het stadsbestuur voor een eerste stukje van wat ooit een groene fiets- en wandelverbinding door Mechelen moet worden.

Economische Dijle

Oorspronkelijk was die Dijle drie maal breder dan vandaag. In de vorige eeuwen losten tientallen schepen langs de Dijleboorden hun waren. Een wa-

tekst & foto: *Stef Boogaerts*
met dank aan Eric Nobels

kaarten: *Patrick Storms*

termolen bij het binnenkomen van de stad, aan de ingang van het huidige stadspark, hield het waterpeil in de stadsgrachten op niveau en dreef bovendien diverse molens (graanmolen, volmolen, zaagmolen) aan. De overblijfselen van de volmolen en het 16de eeuwse molenhuis staan er trouwens nog steeds, maar vervullen nu vanzelfsprekend een louter toeristische functie.

Vlieten

De Dijle bezat bovendien verschillende ar-

De Dijle loopt dwars door het hart van de stad Mechelen. Enkele kleine inspanningen volstaan om hier een groen lint van te maken. Ideaal voor planten en dieren, een aangename omgeving voor mensen — om er te wandelen, te verpozen en te wonen.

men en bijrivieren, die door verzanding verdwenen of versmalden tot kleine vlieten. Water was er in het toenmalige Mechelen dus bij de vleet, het moest op dat vlak nauwelijks voor Brugge onderdoen. Langs die vlieten bouwde men straten en huizen. De meeste vlieten werden achteraf overweldigd omdat ze als broeinesten van ziekten werden beschouwd. Het weer openmaken van een aantal vlieten kan dit Brugge-aan-de-Dijle een volkomen nieuw karakter geven. Vlieten met zuiver water zijn immers een lust voor het oog. Bovendien zorgen zij voor leven in de stad: planten en dieren voelen er zich thuis. Voor de stadsmens is het een eerste, erg belangrijk contact met de natuur.

Misschien wordt een klein stukje van die droom trouwens snel gerealiseerd: het groene structuurplan dat afdeling Bos & Groen (Vlaamse Gemeenschap) momenteel opstelt, voorziet onder andere het weer openmaken van de Melaan — het straatje aan het cultureel centrum, midden in het stads-hart.

Kleine natuurelementen

Wie goed uit z'n doppen kijkt,

vindt in Mechelen nog wel wat moois. Vooral kleine fauna- en flora-elementen, zoals Glas-kruid op oude gebouwen en Gierzwaluwen hoog in de lucht. Ook aan de Huiszwaluw gaat onze afdeling Beneden-Dijle speciale aandacht besteden. Volgens Eric Nobels is Mechelen in feite een enorm groene stad, maar je merkt het niet meteen: sociale woningen met tuinen, huizenblokken met ingesloten groene ruimten binnenin ... Van die huizenblokken verwacht Eric erg veel. En inderdaad, wanneer je in de binnen-ruimten een stuk gemeenschappelijke groene ruimte kunt creëren, draagt dat in belangrijke mate bij tot de leefbaarheid van de buurt. En bovendien komt er meer natuur in de stad, belangrijk wil ze inderdaad die verbindingfunctie vervullen.

Meer dan groen alleen

Leefbaarheid van de stad heeft natuurlijk ook niet alleen met natuur te maken. Mechelen vernieuwt inderdaad — de stationsbuurt is daarvan het beste voorbeeld. Ook op andere plaatsen heeft Mechelen gots noden. Zo schreeuwde de Lamotsite, de brouwerij die uit het stadscen-trum verdween, om een zinvolle

invulling. Een flinke groenstrook — aan de oever van de Dijle — behoort hier zeker tot de mogelijkheden. Ook probleebuurt-ten zijn er genoeg. Een paar plukjes groen kunnen daar al wonderen doen, al is er natuurlijk veel meer nodig ...

RIM: Restauratie- Integratie- Mechelen

RIM vzw bekommert zich om de toestand van het Mechels roerend en onroerend cultureel erfgoed. De vereniging heeft vooral aandacht voor het architecturale en stedenbouwkundige patrimonium in groot Mechelen. RIM sensibiliseert om waardevolle oude panden in stand te houden, te restaureren en te integreren. In 1996 werd ook Mechelen-binnenstebuiten opgenomen in RIM. Zo worden alle krachten gebundeld om de kwaliteit van het stadsleven te verbeteren. Mechelen binnenstebuiten organiseert verrassende stadswandelingen met aandacht voor de stedelijke problematiek.
Info: RIM, Patrick Egels,
015/41 27 08.

WANDELEN IN MECHELEN VRIJDAG 6 AUGUSTUS

Het groen-arme beeld dat we in deze bijdrage hebben geschetst, doet afbreuk aan het historische karakter van de Dijlestad. Mechelen bezit immers vele gezellige hoekjes, prachtige historische gebouwen en natuurlijk de imposante Sint-Romboutskathedraal. Natuurreservaten vzw biedt zijn leden dan ook graag de kans om dat Mechelen-aan-de-Dijle van dichtbij te leren kennen. Tijdens de exclusieve avondwandeling op vrijdag 6 augustus doen we al de mooie en minder mooie plekken in Mechelen aan. De mensen van RIM en van onze plaatselijke afdeling Beneden-Dijle verwelkomen je heel graag. We verzamelen om 20u aan het station van Mechelen. Parkeren kan op de stationsparking, maar we raden je natuurlijk heel hard aan om met de trein te komen.

Voor meer info kun je terecht bij Ann Pinceel, 015/20 44 76.

GROENE wandel

In de fraaie wandel- en fietsgids van Natuurreservaten vzw en Vakantiegenoegens zit, naast uitstappen in onze diverse natuurreservaten, ook een heuse natuur-in-de-stad-wandeling.

250 fr.

Op naar 50 000 leden!

de weg is bezaaid met cadeaus

De natuur helpen ...

... is de centrale doelstelling van Natuurreservaten vzw. Dat lukt alleen met heel veel steun. Daarom ook zijn leden voor Natuurreservaten vzw zo belangrijk.

Halfweg de jaren '90 telde Natuurreservaten vzw 20 000 leden. We stelden ons toen als doel om in het jaar 2000 de kaap van 50 000 leden te overschrijden. Eind 1998 bereikten we de 40 000. Nog 10 000 dus—een groei van 25%!

Om die grote sprong naar 50 000 leden te realiseren hebben we ook uw steun nodig. Er zijn vast nog mensen in uw omgeving die Natuurreservaten vzw nog niet kennen en ons zeker willen steunen. Overtuig hen ook lid te worden van onze vereniging!

Wie vanaf 1 juli '99 lid wordt van Natuurreservaten vzw, blijft lid tot 31 december 2000. Een nieuw lid krijgt van Natuurreservaten vzw een welkomstpakket: tijdschrift, sticker, lidkaart én de CD 'Zo d'ouden zongen, zo piepen de jongen'.

Een nieuw lid voor Natuurreservaten vzw een cadeau voor jou

Wie Natuurreservaten een lid bezorgt, gunnen wij graag een presentje uit onze Groene Winkel. Hoe meer nieuwe leden je aanbrengt, hoe mooier het cadeautje ...

voor 1 nieuw lid: Natuurreservaten - CD 'Zo d'ouden zongen, zo piepen de jongen' of Natuurreservaten-nestkast naar keuze: Koolmees, Pimpelmees, Kwikstaart, Roodstaart, Vliegenvanger, Ringmus

voor 2 of 3 nieuwe leden: Boekenbon 600 fr.

voor 4 of 5 nieuwe leden: Boekenbon 1 000 fr.

voor 6 tot 10 nieuwe leden: Boekenbon 2 000 fr.

voor meer dan 10 nieuwe leden: Boekenbon 2 500 fr.

U kunt nieuwe leden via bijgevoegde kaart aan ons doorgeven. Zodra we de adressen én de betaling binnenkrijgen, ontvangt u het gekozen geschenk.

De nieuwe leden krijgen vanzelfsprekend ook meteen hun welkomstpakket toegestuurd.

COLOFON

Groene Winkels

- Koningin Elisabethlaan 67, 9000 Gent, tel. 09/222 75 41, fax 09/220 25 41, e-mail: groene.winkel.gent@bitserv.com
- Koninklijke Sint-Mariastraat 105, 1030 Schaarbeek, tel. 02/243 13 25, fax 02/245 39 33, e-mail: groene.winkel.nr@bitserv.com

Regionale secretariaten

- **West-Vlaanderen:** Blankaart, Iepersesw. 56, 8600 Woumen, tel. 051/64 62 44, fax 051/64 67 65, e-mail: blankaart.nr@bitserv.com
- **Oost-Vlaanderen:** Koningin Elisabethlaan 67, 9000 Gent, tel. 09/222 75 41, fax 09/220 25 41, e-mail: groene.winkel.gent@bitserv.com
- **Limburg:** Het Groene Huis, Provinciaal Domein Bokrijk, 3600 Genk, tel. 011/23 27 66, fax 011/23 52 85, e-mail: natuurreservaten.limburg@bitserv.com
- **Oost-Brabant:** Diestsesteenweg 77, 3010 Kessel-Lo, tel. & fax 016/25 25 15, e-mail: nrb@glo.be
- **Antwerpen-Noord:** Steenstraat 25, 2180 Ekeren, tel. & fax 03/541 58 25, e-mail: naw@mail.dma.be

Lid worden van Natuurreservaten vzw

200 fr. inwonend lid
500 fr. jeugdlid (-18) & senior lid (+65)
700 fr. gewoon lid

Donateurs

storten een extra bijdrage bovenop hun lidgeld. Voor extra bedragen vanaf 1000 fr. ontvang je een fiscaal attest.

Storten op 230-0044233-21

vanuit Nederland: 37 gulden op 51.11.35.300 van Natuurreservaten vzw bij ABN-Amro

Andere rekeningnummers

Reservatenfonds en projecten 293-0212075-88
Groene Winkel en algemene werking 001-0671118-51

Redactie

Stef Boogaerts, tel. 02/243 13 47, fax 02/245 39 33, e-mail: stef.nr@bitserv.com

medewerkers: Johan Van den Bosch, Willy Ibens, Valérie Van Roy, Luk Daniels, Jan Loos, Koen Van de Wiele, Karen Claess, Koen De Man, Jan Heyvaert

werkt ook mee aan dit nummer: Gilbert Capellen, Wim Van den Bossche, Piet Onnockx, Herman Stieperaeere, Raphaël De Cock, Eric Nobels

Vormgeving

Patrick Storms, Eduard Hammanstraat 6, 3400 Oostende, 059/32 26 68

Prepress

Drukkerij Snoeck-Ducaju & Zoon, Gent

Druk

Drukkerij Het Volk Printing, Erpe-Mere
Papier: Biberist Renato 90 gram (100% kringloop: 30% post- en 70% preconsumer).

Oplage

45 000 exemplaren

Verantwoordelijke uitgever

Willy Ibens, Koninklijke Sint-Mariastraat 105, 1030 Schaarbeek

Nalatenschappen en legaten

Geregeld besluiten mensen om via een nalatenschap of legaat ons natuurbehoudswerk te steunen. Dat is niet alleen een goede zaak voor onze vereniging, ook de legataris zelf verzekert er zich van dat flink wat minder erfenisrechten naar de staatskas vloeien dan bij een gewone erfenis. Overweegt u ook om die stap te zetten en onze vereniging te begunstigen, dan raden we u aan een notaris te raadplegen. Die kan u exact meedelen hoe u tewerk moet gaan en welke formule het best bij u past.

Een uitgebreide brochure over legaten en testamenten is beschikbaar op het secretariaat van Natuurreservaten vzw. Voor nog meer inlichtingen over de mogelijkheden van legaten en schenkingen ten voordele van ons natuurbehoudswerk, kunt u terecht bij Willy Ibens, 02/245 43 00. Hij zal graag antwoorden op uw vragen.

Biologische Yoghurt Melk Verse kaas

Foto V. Adams

BON -20 BEF

Bij aankoop van :

- 1 x 500 g PUR NATUR yoghurt natuur of vanille
- of 2 x 150 g PUR NATUR yoghurt natuur, fruit of vanille
- of 1 x 500 g PUR NATUR verse kaas
- of 2 x 150 g PUR NATUR verse kaas naturel of aardbei
- of 1 x 1 l PUR NATUR melk of chocolademelk
- of 1 x 6x50g Petit PUR NATUR verse kaasjes

Geldig tot 1/1/2000.

**PUR
NATUR**

Bericht aan de H.H. Handelaars: NV, Indumel, Hoogstraat 25, 9770 Kruishoutem, zal u de waarde van deze bon terugbetalen indien aan de voorwaarden van het aanbod voldaan werd. N.V. Indumel behoudt zich het recht voor de terugbetaling te weigeren indien een voldoende aantal aankopen van dit product zoals zij het verkoopt niet kan worden aangetoond. Deze bon is enkel geldig in België tot 1 januari 2000 bij aankoop van een product uit het PUR NATUR gamma.

V.U.: J. Stockman, NV, Indumel, Hoogstraat 25, 9770 Kruishoutem, Tel. 09/333 93 99.